

מסכת כתובות

פרק חמישי אף על פי

דף נ"ד

תוספת כתובה

נתבאר, שעיקר הכתובה, שהוא מנה [לאלמנה] או מאתים [לבתולה], האיש מתחייב לאשה, גם אם לא כתב לה כתובה, שכן הוא תנאי ביי"ד.

והנה היה מקום לומר, שיתקנו חכמים סך זה לכל בני אדם, לא רק שלא לפחות ממנו, אלא גם שלא להוסיף עליו, כדי שלא יתביישו מי שאין להם להוסיף.

אולם מבואר במשנתנו שאין הדבר כן, וכל הרוצה להוסיף על עיקר הכתובה, אפילו מאה מנה, רשאי^א.

תנאי הכתובה ככתובה

כששנו במשנתנו ענין זה, שהחתן יכול להוסיף על הכתובה, שנו זאת בלשון תוספת, לומר אין זה כמתנה בעלמא שהאיש מתחייב לתת לאשה, אלא תוספת על הכתובה, ונעשה עיקר הכתובה והתוספת כתובה אחת גדולה.

ומכאן ראינו לדברי רבי איבו אמר רבי ינאי, שכל תנאי הכתובה, כגון תוספת כתובה, ושאר תנאי כתובה המבוארים בפרק הקודם, כולם נידונים ככתובה עצמה, לכל הדברים הבאים.

א.ב. מוכרת ומוחלת

המוכרת כתובתה לבעלה או לאחרים, וכן המוחלת כתובתה לבעלה, מחלה

ומכרה את כל זכויותיה בכתובתה, ולא רק מנה ומאתים של עיקר הכתובה^ב.

ג. מורדת

בהמשך הפרק יתבאר בעזה"י, שהמורדת על בעלה, פוחתים לה מכתובתה סך מסוים בכל שבוע, עד שמפסידה כל כתובתה. ומבואר, שתוספת הכתובה בכלל זה, לומר שפוחתים והולכים לה, לא רק עד שמפסידה מנה או מאתים, אלא עד שמפסידה גם התוספת^ג.

ד. פוגמת

האלמנה או הגרושה התובעת כתובתה, גובה כתובתה בלא שבועה, שהרי שטרה בידה, ואין היורשים או הבעל נאמנים לומר כבר קבלת תשלום הכתובה. אמנם אם היא מודה שכבר נפרעה מקצת מהכתובה [=פוגמת כתובתה], והיורשים או הבעל אומרים, קבלת הכל, אף על פי שהכתובה בידה, אינה גובה את השאר אלא בשבועה, שלא נתקבלה אלא כפי מה שאומרת. ואין חילוק בדין זה, בין מודה שנפרעה מקצת מעיקר הכתובה, כלומר מקצת ממנה או מאתים, ובין מודה שנפרעה מקצת מהתוספת, בכל האופנים הללו, אינה גובה את השאר אלא אחר שתישבוע^ד.

ה. תובעת

כבר נתבאר בסוף הפרק הקודם, שהאלמנה התובעת כתובתה ביי"ד, מפסידה את המזונות. ואין חילוק בדין זה, בין תובעת את עיקר הכתובה, מנה או מאתים, לבין תובעת את תוספת הכתובה, בכל האופנים הללו, היא מפסידה את המזונות.

כן פירש רש"י. וכתבו התוס', שכן הוא כדעת האומרים שבתביעת מקצת כתובה האלמנה מפסידה מזונות, אבל לדעת חכמים בפרק אלמנה, אדרבה אין האלמנה מפסידה מזונות אלא בתביעת כל הכתובה, ולפי דעתם יש לומר, שאינה מפסידה המזונות עד שתובעת כל הכתובה וכל התוספת, אבל תבעה מנה מאתים ושיירה התוספת, יש לה מזונות, כי תנאי כתובה ככתובה, ואם כן לא תבעה כל הכתובה.

ו. עוברת על דת

בפרק המדיר יתבאר בעזה"י שאשה העוברת על דת בעלה מגרשה, ומוציאה בלא כתובה, ואין חילוק בדין זה בין עיקר כתובה מנה ומאתים, לבין תוספת כתובה, את הכל היא מפסידה^ה.

^א יוצא מכלל זה תנאי כתובת בנין דכרין, שהמוכרת כתובתה לא הפסידה בניה כתובת בנין דכרין, כפי שנתבאר בדף נ"ג.

^ב אליבא דרבי יוסי לא איצטריך, דאפילו לא הוי תנאי כתובה ככתובה, פוחת לה, דהא אמר לקמן במתניתין, לעולם פוחת והולך, שאם נפלה לה ירושה ממקום אחר, חוזר וגובה ממנה, אלא לרבנן איצטריך, שאינו פוחת אלא כתובה, דתוספת נמי ככתובה. [תוס'].

^ג איצטריך, דאם פגמה כתובתה, לא תגבה גם התוספת אלא בשבועה, אפילו היתה הכתובה בשטר אחד, והתוספת בשטר אחר. [תוס'].

^ד ולא תימא, כתובת מנה מאתים מפסידה, אבל תוספת מתנה בעלמא הוא, ולא הפסידה. [רש"י]. ואף על גב דבממאנת ושניה ואיילונית אין להן כתובה ויש להן תוספת, התם היינו טעמא, דמתחלה כשכתב תוספת לאו אדעתא דכתובה כתב לה, דהא יודע שאין לממאנת ושניה כתובה, הלכך תוספת דכתב לה מתנה בעלמא כתב לה, ולא שייכא לכתובה כלל. ואיילונית נמי תוספת דכתב לה מתנה בעלמא מחמת חיבת לילה הראשונה, ואפילו תמצא איילונית, הואיל ולא פירש. אבל הכתובה עצמה, הואיל ואינה תלויה בכתיבתו, אין דעתו לכתובה אלא כמו שחייבוהו חכמים

^ה תימא, דעכשיו נהגו, שכותב חתן לכלה מאה ליטרין, אף על פי שאין לו שוה פרוטה. דבשלמא כשיש לו, הוא משעבד נכסיו לזה החוב, והואיל ונתחייב, אפילו נאבדו אלו הנכסים, וקנה אחרים, הם משתעבדים, [אף על פי שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מכל מקום אדם משעבד דבר שלא בא לעולם כיון דכתב ודעתיד אנה למינקין] ... אבל אותו שאין לו, היאך ישתעבד נכסיו שיקנה אחרי כן, כיון שלא נתחייב לה, היינו דבר שלא בא לעולם. ושאל ר"י לרבי אליהו. והשיב לו, דמצינו כענין זה בפרק השוכר את הפועלים, דתניא, מתנה שומר חנם להיות כשואל, ופריך במאי בדברים, ומשני בשקנו מידו, משמע בכל ענין, אף על פי שאין מקנה לו שום נכסים, אלא שמשעבד גופו לזה החוב מעתה, ולכשיהיו לו נכסים, חל שעבודו מעתה, ואין זה קנין דברים בעלמא, דקנין דברים לא הוי אלא כההיא דריש בבא בתרא שקנו מידם לחלוק חצר שאין בה דין חלוקה, אבל מה שמשעבד גופו להתחייב לדבר זה, משתעבד, ואין זה קנין דברים בעלמא. וי"מ דכיון דכותב סתמא שיהיו כל נכסיו אחראין, למה לא נתחייב, הרי הודה שיש לו נכסים, ואף על פי שאנו יודעים שאין לו, הודאת בעל דין כמאה עדים דמי. ומטעם זה אומר רבינו תם, שכתובין בהרשאות, והקניתי לו ארבע אמות קרקע בחצרי, אף על פי שאנו יודעים שאין לו קרקע, כיון דמודה שיש לו, הודאת בעל דין כמאה עדים דמי. [תוס'].

דף נ"ה

א. לשבח.

במסכת בכורות, מבואר שאין האלמנה גובה כתובתה, אלא מנכסים שהיו לבעלה בחייו, וכמו שהיו בחייו, אבל אם השביתו אחר מותו, אינה גובה כתובתה מהשבח. ואין חילוק בדין זה, בין עיקר הכתובה, לבין התוספת, ואינה גובה אחד מהם ממה שהשביתו הנכסים.^א

ב. לשבועה.

יש אופנים, שאמרו בהם חכמים, שאין האלמנה גובה כתובתה אלא אחר שתשבוע שלא נפרעה. אחד מהאופנים הללו הוא, כשפגמה כתובתה, כפי שנתבאר לעיל. ויש אופנים נוספים, כגון שעד אחד מעיד שנפרעה, או כשבאה לגבות מנכסים משעובדים או מנכסי יתומים. ובכל האופנים הללו, כשם שאת עיקר הכתובה אינה גובה אלא בשבועה, כך את התוספת אינה גובה אלא בשבועה, שכן תנאי כתובה ככתובה.

כן פירש רש"י. ור"י מפרש, שבדבר זה תוספת כעיקר הכתובה לשבועה, שאם נשבועה על הכתובה שלא גבתה, הרי היא כמי שנשבועה בפירוש גם על התוספת, שהכל בכלל כתובה, ולפיכך אינה צריכה לחזור ולהישבע על התוספת בפני עצמה.

ג. לשביעית.

במסכת גיטין מבואר, שהשביעית אינה משמטת את חוב הכתובה [אלא אם כן פגמה או זקפתה במלווה], ואין חילוק בדין זה, בין עיקר כתובה מנה מאתים, לבין תוספת הכתובה, שהכל בכלל כתובה, ואין השביעית משמטת.

כן פירש רש"י. והקשו התוס', הלא לדעת חכמים במסכת שביעית, כל חוב שאינו מחמת הלוואה, אין השביעית משמטת. ור"י מפרש, שבדבר זה, תוספת כתובה כעיקר הכתובה לענין שביעית, שאם פגמה עיקר הכתובה, או זקפה במלווה עיקר הכתובה, כאילו פגמה וזקפה גם התוספת, והכל משמט.

ד. לכותב כל נכסיו לבניו.

במסכת פאה מבואר, שמי שחילק נכסיו לבניו קודם מותו, ונתן גם לאשתו קרקע כלשהו, ושתקה, אבדה כתובתה, כי בכך שהסכימה לקבל אותה קרקע, מחלה על כתובתה בתמורה לאותה קרקע. וכשם שאיבדה עיקר כתובתה מנה מאתים, כך אבדה גם תוספת כתובתה, שתנאי כתובה ככתובה.

ה. לגבות מהקרקע.

אם אינה איילונית. אבל עוברת על דת, דמעיקרא תוספת אדעתא דכתובה כתב לה, כשקנסה בכתובה, קנסוה גם בתוספת. [תוס'].

^א אבל אי לא הוי תנאי כתובה ככתובה, היתה גובה תוספת מן השבח, כמו בעל חוב, דגבי אפילו משבח שהשביתו יתומים, ואף על גב דאין להם על מי לחזור, והוי כמקבל מתנה דאמרינן בפרק קמא דבבא מציעא דלא גבי בעל חוב שבח מיניה, משום דאין לו על מי לחזור, מכל מקום מן היורשין גבי, דלא דמו למקבל מתנה, שעליהם מוטל יותר לפרוע חוב אביהם ... והא דאמר בהמקבל, יתומים אומרים אנו השבחנו, ובעל חוב אומר אביכם השביתו, על מי להביא ראיה, משמע דאי יתומים השביתו לא היה נוטל בעל חוב שבח, התם מיירי כגון שעשאה אביהן לו אותה קרקע אפותיקי, ואמר, אם לא אפרעך עד זמן פלוני, יהיה קרקע זה קנוי לך מעכשיו, דהתם ודאי השבח של יתומים, דהוי כיורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות, דשמין לו וידו על התחתונה ... [תוס'].

כבר נתבאר, שאין הכתובה נגבית אלא מקרקעות, ולא ממטלטלין. וכשם שהכתובה נגבית רק מקרקעות, כך תוספת הכתובה נגבית רק מקרקעות, שתנאי כתובה ככתובה.

ו. לגבות מזיבורית.

במסכת גיטין מבואר שהכתובה נגבית מקרקע זיבורית. וכשם שהכתובה נגבית מזיבורית, כך תוספת הכתובה נגבית מזיבורית, שתנאי כתובה ככתובה.

ז. זמן גביית הכתובה.

בפרק הנושא יתבאר בעזה"י, שהאלמנה הניזונית מנכסי יתומים בבית בעלה, גובה כתובתה לעולם, אבל אם הלכה לבית אביה, אינה גובה כתובתה אלא בתוך עשרים וחמש שנה, ואם לא גבתה עד אותו זמן, מחלה על כתובתה. וכשם שבשתיקתה עשרים וחמש שנה היא מוחלת על הכתובה, כך היא מוחלת על תוספת הכתובה, שתנאי כתובה ככתובה.

ח. לכתובת בנין דכרין.

כשם שבני האשה יורשים מאביהם את הנדוניה שהכניסה אימם ומתה בחייו, ואת עיקר הכתובה שהיה ראוי לה, מנה או מאתים, כך הם יורשים ממנו תוספת הכתובה שהיה ראוי לאימם.

כתובת בנין דכרין מנכסים משועבדים

כבר נתבאר שמתנאי הכתובה שאם תמות האשה תחילה ירשנה בניה את הנדוניה שהכניסה ואת הכתובה והתוספת שהיו ראויים לה.

לדעת בני פומבדיתא [שההלכה כמותם], אין הבנים זוכים בכתובת בנין דכרין, אלא מקרקעות שהניח האב במותו, אבל קרקעות שמכר אינם משתעבדים לכתובת בנין דכרין, והסיבה לכך, כי לדעתם, תנאי כתובת בנין דכרין נאמר בלשון ירושה, "בנין דכרין דיהוו ליכי מינאי, אינון ירתון כסף כתובתיך, יתר על חולקתון דעם אחוהון", ואין ליורשים נכסים שמכר האב. [וכדעה זו נתבאר לעיל בדף נ"ב].

ולדעת בני מתא מחסיא, גם קרקעות שמכר האב משתעבדים לכתובת בנין דכרין, והם גובים מהם כתובת בנין דכרין, והסיבה לכך, כי לדעתם, תנאי כתובת בנין דכרין נאמר בלשון חוב, "בנין דכרין דיהוו ליכי מינאי, אינון יסבון כסף כתובתיך, יתר על חולקתון דעם אחוהון", ובעל חוב גובה מנכסים משועבדים.^א

ייחד לה בעלה מטלטלין לגביית כתובתה

כלל בידינו, שאין אלמנה גובה כתובתה מנכסי יתומים, אלא אחר שתשבוע שלא נפרעה כבר, כי יש לחוש, שמא בעלה התפיס בידיה בחייו צרור מעות, כדי

^א ואם תאמר, תקשי ליה מתניתין דמי שהיה נשוי, דתנן, שניה ויורשיה קודמין ליורשי ראשונה. ויש לומר, דהתם דחי לה, לעולם אחת בחייו ואחת במותו אין לה כתובת בנין דכרין, ומאי קודמין קודמין לנחלה. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 24ח
מסכת כתובות נ"ד – ס"ה
ח' ניסן – י"ט ניסן

שיהיו מזומנים לה לתשלום כתובתה, ואין לה לגבות פעם נוספת.

ואמרו, שכל זה כשאין ידוע אם ייחד לה בעלה מטלטלים לגבות מהם כתובתה, אבל כשידוע שייחד לה מטלטלים מסויימים לגבות מהם כתובתה, ואותם מטלטלים קיימים, נוטלת אותם בלא שבועה, כי כשידוע שייחד לה את אלו לכתובתה, אין לחוש שמלבדם התפיסה מעות אחרים לתשלום כתובתה.

ונחלקו חכמים, מה הדין אם אבדו אותם מטלטלים שייחד לה בעלה לתשלום כתובתה:

לדעת בני פומבדיתא [שהלכה כמותם], מאחר שייחד לה את אלו, אין לחוש שהתפיסה מעות אחרים, ומאחר שאלו אבדו, ואינה גובה אותה, גובה כתובתה משאר נכסיו, בלא שבועה.

ולדעת בני מתא מחסיה, כל שאינה גובה מה שייחד לה ובאה לגבות משאר נכסיו אינה גובה מהיתומים אלא בשבועה.

ייחד לה הבעל קרקע לגביית כתובתה^א

נתבאר, שאין אלמנה גובה כתובתה מנכסי יתומים, אלא אחר שתשבע שלא נפרעה כבר, כי יש לחוש, שמא בעלה התפיס בידיה בחייו צרור מעות, כדי שיהיו מזומנים לה לתשלום כתובתה.

ואמרו, שאם ייחד לה בעלה בחייו קרקע מסויימת [ועשה אותה אפותיקי] לגבות ממנה כתובתה, וציין את הקרקע בארבעת גבולותיה, שוב אין לחוש שהתפיסה מעות אחרים לתשלום כתובתה, וגובה את הקרקע הזו בלא שבועה.

ונחלקו חכמים, מה הדין אם ציין לה הקרקע על ידי אחד מגבולותיה:

לדעת בני פומבדיתא [שהלכה כמותם], גם כשציין את הקרקע על ידי אחד מגבולותיה, האלמנה גובה את הקרקע בלא שבועה.

ולדעת בני מתא מחסיה, כשציין את הקרקע על ידי אחד מגבולותיה בלבד, אין זה ייחוד גמור, ועדיין יש לחוש שהתפיסה מעות אחרים, ולפיכך אינה גובה את הקרקע אלא בשבועה.

ציוה לכתוב שטר על מתנת קרקע שנותן

הבא לתת לחבירו קרקע במתנה, ואמר לעדים, כתבו לו שטר מתנה, וחתמו על השטר, ותנו לו.

אם קנו ממנו את השדה בקנין עבור המקבל, יכולים העדים לכתוב השטר, ולתת למקבל, בלא להימלך בנותן פעם נוספת^ב, כי מאחר שכבר נקנה השדה,

^א נראה, כפירוש ר"ח, דגריס ברישא, ייחד לה ארעא בארבע מצרנהא, ואחר כך גריס מטלטלי ואיתנהו בעיניהו, והשתא אתי שפיר דלא הזכיר יחוד גבי מטלטלי, משום דכבר הזכיר יחוד גבי ארעא, ועלה קאי. אבל לספרים דגריסי מטלטלי ואיתנהו בעיניהו ברישא, תימה דלא קאמר ייחד לה מטלטלי כיון דלא דיבר כלום ביחוד. [תוס'].

^ב והוא הדין אפילו לא אמר כתובו וחתמו, כיון דקנו מיניה, לא צריך לאמלוכי ביה, דסתם קנין

סתם קנין לכתובה עומד, כלומר כל דבר שנקנה כבר, עומד לכך שיכתבו שטר לראיה על הקנין.

אבל נחלקו חכמים, מה הדין אם עדיין לא קנו ממנו את השדה:

לדעת בני פומבדיתא, גם כשלא עשו קנין על השדה תחילה, יכולים לכתוב השטר, ולתת למקבל, בלא לחזור ולשאול את הנותן.

ולדעת בני מתא מחסיה [שהלכה כמותם], כשלא עשו קנין על השדה תחילה, צריכים להימלך בנותן, קודם שנותנים את השטר למקבל.

גביית הכתובה ביציאתה מן האירוסין

אשה שנישאת לבעלה, כשהיא יוצאת מהנישואין הללו, במיתתו או בגט, לדברי הכל, היא גובה מנכסיו את עיקר הכתובה, ואת התוספת שהוסיף להתחייב לה יתר על עיקר הכתובה.

וכמו כן, **אשה שנתארסה בלבד, ויצאה מהאירוסין הללו,** במיתת הבעל או בגט, לדברי הכל גובה מנכסיו מנה או מאתים של עיקר הכתובה.

אבל נחלקו תנא קמא ורבי אלעזר בן עזריה, האם היוצאת מהאירוסין גובה גם תוספת כתובה:

לדעת תנא קמא – כשם שהיוצאת מן הנישואין גובה עיקר כתובה ותוספת כתובה, כך היוצאת מן האירוסין גובה עיקר כתובה ותוספת כתובה.

ולדעת רבי אלעזר בן עזריה – היוצאת מן האירוסין אין לה אלא עיקר כתובה, שהבעל מתחייב מחמת תנאי ב"ד, ואין הדבר תלוי בדעתו, אבל תוספת כתובה, שמוסיף לה הבעל מדעתו, אין לה, שלא התחייב לה תוספת כתובה, אלא על מנת שיכנס אותה לנישואין.

ונחלקו רב ורבי נתן, האם הלכה כרבי אלעזר בן עזריה או לא.

ומתחילה היו סבורים, שמחלוקתם היא, האם יש ללכת אחר אומדן דעת הבעל, שמן הסתם לא התכוון להתחייב לה תוספת אלא על מנת לכונסה, או שאין ללכת אחר אומדן דעתו של בעל, וכל שלא אמר בפירוש, שכתב לה את התוספת על מנת לכונסה, מחויב לה התוספת גם אם לא כנס.

לכתובה עומד ... ולא נקט כתובו וחתמו, אלא משום סיפא, דאפילו הכי צריך לאמלוכי ביה. וטעמא, כיון דבעין יפה נותן, שמקנה לו מיד, ואינו רוצה להמתין עד שילך ויזכה בשדה, יש לנו לומר דייפה כחו נמי לענין כתיבה, דסתם קנין שבש"ס היינו קנין חליפין. ומיהו למאן דאמר אחריות לאו טעות סופר הוא, צריך לאמלוכי ביה לכתוב בו אחריות ... אבל למאן דאמר טעות סופר הוא, אין צריך לימלך. ומיהו אם רוצה, יכול לחזור בו כדאמרין בהמוכר הספינה ... ופירש ר"י ב"ר מרדכי בשם ריב"א, דדוקא בשטר מכר חוזר, שאינו רוצה שיהיה עליו שעבוד בשטר, דשטר מכר טריף ממשעבדי, אבל במתנה שאין השטר אלא לראיה, אף בשטר אינו יכול לחזור, דעבדין תקנתא לרמאה, דמוכחא מילתא שרוצה לחזור ממתנה. ורבינו תם מפרש, דאף במתנה חוזר בשטר, משום דלא ניחא ליה דליפשו שטרי עילויא, שיסברו העולם שהוא שטר מכר, שיש שעבוד, ונמנעים מלהלוות לו, וזיילי נמי נכסיה, כשיצא קול שמכר קרקעות או נתן ... [תוס'].

שמקצתם אינם מעשרים, הלוקח [=קונה] מהם תבואה, מעשר אותה דמאי, [כלומר מחמת הספק, הוא מפריש מהתבואה מעשרות, כדי שתצא התבואה בודאי מהיות טבל, ורק תרומת מעשר האסורות לישראל באכילה, נותן לכהנים, אבל את המעשרות המותרות לישראל באכילה, אינו צריך לתת ללוי ולעני, אלא אוכלם בעצמו]. ולהלן יתבאר שיש אופנים שבהם האמינו לעם הארץ כשאומר שיעשר את תבואתו.

א. בשבת - משום עונג שבת.

אם שכח הקונה מעם הארץ, ולא הפריש מעשרות מהדמאי קודם השבת, והגיעה שבת, מאחר שאי אפשר להפריש תרומות ומעשרות בשבת, משום כבוד שבת² הקלו חכמים, שהקונה ישאל את המוכר, האם עישר, ואם יאמר לו שיעשר, סומך עליו, לאכול מהתבואה בשבת, ובמוצאי שבת יעשר.

ב. בתרומת מעשר שמדמעת - משום הפסד מרובה.

לדעת רבי שמעון שזורי, יש אופן נוסף, שהקלו חכמים להאמין לעם הארץ, שאומר שיעשר את תבואתו, והוא, כשהקונה ממנו הפריש מעשרות מהדמאי, וחזרה תרומת מעשר, [שהיא אחד ממאה מכל התבואה], ונפלה לתוך החולין, ותרומה [בשיעור כזה], הנופלת לחולין, אוסרת את כל התערובת לזרים, ויצטרך למוכרה לכהנים בזול, ומשום הפסד זה, הקלו חכמים להאמין לעם הארץ, שאם יאמר, שהפריש כבר תרומות ומעשרות מהתבואה, מאמינים לו שהכל היה חולין, והכל מותר באכילה, אף בחול. ואמר רבי נתן, שהלכה כרבי שמעון שזורי.

מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין

חכמים תקנו, שדברי שכיב מרע [=הנוטה למות], שאומר לתת נכסיו מתנה לאחרים, הרי הם ככתובים וכמסורים, כלומר, אמירתו נחשבת כאילו נכתבו דבריו בשטר, ונמסר השטר למקבל לקנות בו, ונמצא שבאמירתו של שכיב מרע הוא מקנה את נכסיו, [וטעם התקנה, כדי שלא יתטרף דעתו, אם ירצה לחלק נכסיו, ולא יוכל, כי לא יהיה בידו לעשות קנין]. ובדבר זה מתנת שכיב מרע עדיפה על מתנת בריא, שהבריא אינו מקנה מתנתו באמירה, אלא כשיכתוב שטר, וימסור את השטר למקבל. ויש דבר שיכולים להקנותו רק במתנת שכיב מרע, ולא במתנת בריא, והוא הלוואה, ששכיב מרע שאומר, חוב שחייבים לי יהא מסור לפלוני, מועילים דבריו, להקנות החוב לפלוני, אבל בריא אינו יכול להקנות הלוואתו³. ויש דבר שמתנת בריא מועילה בו יותר ממתנת שכיב מרע, שבריא שנתן מתנה, מתנה גמורה היא, ואינו יכול לחזור בו ממתנתו, ושכיב

² כן פירש רש"י. ותוס' כתבו וטעמא דרבנן, לא משום עונג שבת, כדפירש בקונטרס, דמשום עונג שבת לא שרינן ליה לאכול דמאי, אלא משום אימת שבת, כדמשמע בירושלמי, דקאמר להו רבי שמעון שזורי לרבנן, כשם שאימת שבת על עם הארץ, כך אימת תרומה על עם הארץ, פירוש, עם הארץ ירא לשקר בשבת בדבר שאינו מעושר, משום דשבת קובעת למעשר, סבר רבי שמעון דכמו כן אימת תרומה עליו, דנהי דאינו ירא מאיסור טבל, ירא הוא מאיסור תרומה, כשתרם וחזרה למקומה. ורבנן פליגי עליה בהא, אף על גב דלית ליה תקנתא. [תוס'].

³ פירש בקונטרס, דאילו גבי בריא לא זכה בה משום קנין, דאין מטבע נקנה בחליפין אלא אגב קרקע. וקשה דאם כן לא הוי ליה למימר הלוואתו, אלא מעותיו לפלוני, הואיל וטעמא משום מטבע הוא. ועוד דאפילו אגב קרקע, דמטבע נקנה, אין הלוואה נקנית ... וסברא הוא, דהיאך יהנה קנין לדבר שאינו בעין ... [תוס'].

אולם דחו זאת, כי מצינו, שהן לדעת רב, והן לדעת רבי נתן, יש ללכת אחר אומדן דעת, גם במקום שלא נאמרו הדברים בפירוש, כפי שיתבאר בעזה"י להלן.

ולפיכך אמרו [בדף נ"ו] שלדברי הכל יש ללכת אחר אומדן דעתו של בעל, אלא שבדבר זה עצמו נחלקו. לדעת רבי אלעזר בן עזריה והפוסק כמותו, אנו אומדים דעתו של בעל, שלא להתחייב לה התוספת, אלא על מנת שיכנס אותה. ולדעת תנא קמא והפוסק כמותו, אנו אומדים דעתו של בעל, שהתחייב לה התוספת משום קירוב דעת זה לזה, ומאירוסין שנתקרבו התחייב לה התוספת.

ישב רב חנינא לפני רבי ינאי ואמר, הלכה כרבי אלעזר בן עזריה. אמר לו רבי ינאי, צא וקרא קריאתך לחוץ, כי אין הלכה כרבי אלעזר בן עזריה.

אמר רב יצחק בר אבדימי משום רבינו⁴, הלכה כרבי אלעזר בן עזריה. וכן אמר רב נחמן אמר שמואל, הלכה כרבי אלעזר בן עזריה. וכן אמרו נהרדעי משמו של רב נחמן, הלכה כרבי אלעזר בן עזריה.

ורב נחמן עצמו אמר, אין הלכה כרבי אלעזר בן עזריה.

ומסקנת הגמרא, שאף על פי שקילל רב נחמן כל דיין שדן כרבי אלעזר בן עזריה, ההלכה כרבי אלעזר בן עזריה. וכן נמנו בני הישיבה וגמרו, הלכה למעשה כרבי אלעזר בן עזריה. [עד כאן מדף נ"ו].

האומר כתבו גט לאשתי

במסכת גיטין מבואר, שאין כותבים גט לאשה, עד שיצווה הבעל שיכתבו ושיתנו לה, אבל אם אמר כתבו בלבד, אין כותבים ונותנים לה, שלא אמר כן אלא לצחקה בה.

אמנם, אם היה האיש יוצא למקום סכנה, וקודם צאתו אמר, כתבו גט לאשתי, אף על פי שלא פירש לתת לה, כותבים ונותנים לה, כי מאחר שגילה דעתו שיכתבו לה גט, מן הסתם כוונתו שגם יתנו לה, כדי שלא תהא עגונה, ורק מחמת שהיה בהול על נפשו, שכח לפרש את הנתנה.

ומתחילה היו אומרים שבכלל דין זה, (א) היוצא בקולר [שנגזר דינו למות ויוצא להריגה]. ואחר כך הוסיפו אף (ב) המפרש להפלגה בים, (ג) והיוצא למדבר בשיירה. (ד) ורבי שמעון שזורי הוסיף, שגם חולה מסוכן כלומר גוסס הוא בכלל זה.

ואמר רבי נתן, הלכה כרבי שמעון שזורי. < ומכאן למדנו, שלדעת רבי נתן, הולכים אחר אומדן דעת האיש, גם במקום שלא אמר דבריו בפירוש.

אופנים שהאמינו לעם הארץ על הדמאי

תקנת חכמים היא, שאף על פי שרוב עמי הארץ מעשרים את תבואתם, מאחר

⁴ פירש בקונטרס, שרבינו זה הוא רב. וקשה, דאם כן תקשי מהכא, תסתיים דרב הוא דאמר כרבי אלעזר בן עזריה. לכך נראה, דרבינו היינו רבי, ורב יצחק בר אבדימי דהכא הוא רב יצחק בר אבדימי הקדמון, שהיה תלמידו של רבי ... והוא היה רבו של רב ... [תוס'].

מרע שחילק נכסיו, ועמד מחוליו, חוזר בו, והמתנות בטלות.

ונחלקו חכמים, בדין מתנת שכיב מרע שנכתב בה לשון מתנת שכיב מרע
[כדקציר ורמי בערסיה ...], ולשון קנין כמתנת בריא.

בבית מדרשו של רב היו אומרים משמו של רב, שמתנה כזו, ארכבא אתרי
רכשי [=הרכיבה על שני חמורים], כלומר, נתן במתנה זו שני כוחות, נתן בה כח
מתנת בריא, שאם עמד החולה מחוליו, אינו יכול לחזור בו, ונתן בה כח מתנת
שכיב מרע, שיכול לתת במתנה גם הלוואות שחייבים לו^א. < ומכאן למדנו,
שלדעת רב, הולכים אחר אומדן דעת האיש, גם במקום שלא אמר דבריו
בפירוש, ואומרים, כוונתו לתת במתנה כח כפול^ב.

ושמואל אמר, איני יודע איך לדון בדין מתנה זו, שכן אפשר שכשכתב בה לשון
קנין, כוונתו שלא יגמר הדבר אלא בקנין גמור, ומתנת שכיב מרע אינה חלה
אלא אחר מותו, שהרי אין דעתו לתת כלום מחיים, ונמצא שכוונתו להקנות
בקנין גמור אחר מותו, ואחר מותו אין קניינו מועיל כלום, שכן משמת, אין
הנכסים שלו, ואינו בר קניין, ואם כן אפשר שלא חלה מתנה זו כלל ועיקר.

דף נ"ו

נכנסה לחופה ולא נבעלה

נתבאר, שלדעת רבי אלעזר בן עזריה [שהלכה כמותו], אין האשה גובה תוספת
הכתובה, אלא אם נכנסה כבר לנישואין, שלא כתב לה התוספת, אלא על מנת
לכונסה.

ונסתפק רבין, מה הדין כשנכנסה לחופה ולא הספיק הבעל לבעול עד שמת,
האם כתב לה התוספת על מנת שתיכנס לחופה, והרי נכנסה, ואם כן יש לה
תוספת, או שלא כתב לה התוספת אלא על מנת שיבעל, והרי לא בעל, ואם כן
אין לה תוספת. [=חיבת חופה קונה או חיבת ביאה קונה].

^א נראה דוקא שכתב בה קנין בתוך השטר, דהוי לרב כמתנת בריא, דאלומי אלמיה, לפי שכתב בו
בתוך השטר, אבל אם כתב כל נכסיו, וקנו מידו, ולא נכתב הקנין בתוך השטר, לא הוי לרב
כמתנת בריא, ואם עמד חוזר, ואם מת קנה כדין מתנת שכיב מרע, כמו שפירש ר"י ב"ר מרדכי ...
ושמואל דאמר שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר, ואין שטר לאחר מיתה, כיון דמגרע שמואל כח
מתנה מחמת הקנין שהוא כתוב בשטר, כל שכן כשאינו כתוב בשטר ... ורבינו יצחק בר אברהם
נראה לו כפירוש רבינו שמואל, דרב ושמואל פליגי אפילו אין כתוב הקנין בשטר, ואין שטר לאחר
מיתה דקאמר שמואל, אפילו אין כאן שטר כלל, משום דסתם קנין לכתובה עומד, יש לחוש שמא
לא רצה שיגמר הקנין אלא בכתיבת השטר ובמסירתו ליד מקבל מתנה, ועקר מיניה כח מתנת
שכיב מרע שקונה באמירה בעלמא, ואין רוצה שיקנה אלא לאחר מיתה, ואז פקע כחו ... [תוס'].

^ב והשתא משמע ליה דרב אזיל בתר אומדנא, ומדקאמר הרי היא כמתנת שכיב מרע, דאי לא אזיל
הוי לי למימר, הרי היא כמתנת בריא לבד, אף על גב דכתוב בשטר כדקציר ורמי על ערסיה, היינו
משום דהכי הוה מעשה, ולא משום דליבעי הנותן שתהא מתנת שכיב מרע, ומדקאמר הרי היא
כמתנת שכיב מרע, אלמא אזיל בתר אומדנא. ואף על גב דשמואל נמי אזיל בתר אומדנא, לאו
לאפוקי מדשמואל אתי, דהא בסמוך פסק שמואל כרבי אלעזר בן עזריה. ועוד יש לומר, דפרק
מהא דרב אית ליה אומדנא אפילו להוציא ממון, אף על גב דשמואל לית ליה כהאי גוונא. אף על
גב דגבי שודא שמעינן להו איפכא, דשמואל אית ליה שודא, ולרב חלוקה ולא שודא, מצינו למימר
כמו שמפרש רבינו תם, שדודא לאו אומדנא הוא, כמו שפירש בקונטרס, אלא יתנו ב"ד למי שירצו.
[תוס'].

והנה מצינו ברייתא בה מבואר, שלדעת רבי אלעזר בן עזריה, אלמנה או
גרובה מן האירוסין, אין לה תוספת, כי לא כתב לה הבעל תוספת, אלא על
חיבת לילה הראשון.

ואמר רב יוסף, שמברייטא זו משמע, שהבעל כותב לה התוספת משום חיבת
חופה, שזהו דבר שישנו דווקא בלילה הראשון, אבל חיבת ביאה ישנה בכל
הלילות, ואם לדעת התנא, הבעל כותב התוספת משום חיבת ביאה, לא היה לו
לתלות הכתיבה בלילה הראשון דווקא אלא לומר שכתב לה הבעל על חיבת
הלילות.

והקשו, אם הכוונה לחיבת חופה, למה נקט לילה הראשון, הלא חופה נעשית
גם ביום. ותירצו שנקט לילה, כי סתם חופה עומדת לביאה, ורגילות לעשות
הביאה בלילה.

ורב אשי הוסיף והסתפק, אם נאמר, שאמנם האיש מתחייב בתוספת משום
חיבת חופה, ולכן גם אם לא נבעלה יש לה תוספת, האם כן הוא דווקא כשלכל
הפחות היתה טהורה וראויה להיבעל לו, או אפילו כשפירסה נידה ולא היתה
ראויה להיבעל לו. ועלה הספק בתיקו.

דרך ארץ לבעול בלילה, ולא ביום, ובבית אפל מותר לבעול גם ביום.

מי שפרע מקצת חובו

לווה ממון מחבירו, וכתב לו שטר חוב על ההלוואה, נשתעבדו נכסיו לתשלום
החוב, ומעתה, אם לא ישלם את חובו, יגבה המלווה מכל נכסים שתחת ידו,
וגם מקרקעות שימכור מעתה, שהם משועבדים להלוואה.

ונחלקו חכמים מה יעשו, כשבא הלווה לפרוע מקצת מן החוב.

לדעת רבי יהודה – המלווה מחזיר ללווה את השטר הראשון, שכתוב בו כל
סכום ההלוואה, והלווה כותב למלווה שטר אחר על יתרת הסכום, שזהו חיובו
מעתה. ורבי יוסי חולק, ואומר שאין לעשות כן, כי באופן הזה המלווה מפסיד, שכן
בשטר הראשון, נשתעבדו לו כל הנכסים שהיו ללווה בשעת ההלוואה, גם אם מכרם
אחרי כן, ובשטר שני לא ישתעבדו אלא נכסים שעכשיו ביד הלווה^א.

ולדעת רבי יוסי – השטר הראשון נשאר ביד המלווה, והמלווה כותב ללווה
שובר, לומר, קבלתי ממך כך וכך על חשבון החוב, והלווה שומר את השובר,
שאם יתבענו המלווה את כל הסכום ההלוואה, יהיה השובר לראיה בידו,
ששילם חלק מהחוב. ורבי יהודה חולק ואומר שאין לעשות כן כי באופן הזה יצטרך
הלווה לשמור שוברו מן העכברים ואם יאבד לו שוברו יפסיד לשלם שתי פעמים.

כתיבת שובר לדעת רבי יהודה

נתבאר, שלדעת רבי יהודה, מי שפרע מקצת חובו, יכתוב שטר אחר על יתרת

^א כן פירש הקונטרס, משום דלא מרעינן כח המלווה לגבות מזמן שני. ולא פירש לפי המסקנא דגט
פשוט, דקאמר התם, דטעמא דרבי יוסי, כדי שיכוף לפרעו. [תוס'].

והסכימה.

לדעת רבי מאיר – גם בדבר שבממון אין אדם מתנה על מה שכתוב בתורה,
ולפיכך, המקדש את האשה על מנת שלא יתחייב לה מזונות ובגדים, אף על פי
שהיא הסכימה, תנאו בטל ומבוטל, והרי זה כמקדש בלא תנאי, ומחויב בשאר
וכסות². [ולדעת רבי מאיר, דווקא על מה שכתוב בתורה אינו מתנה, אבל על חיוב
ממון מדברי חכמים מתנה לבטל³].

א. בתוך השטר כותבים שובר.

לדברי רבי ירמיה, מאחר שטעמו של רבי יהודה שאין כותבים שובר הוא, כדי
שלא יהא הלווה צריך לשמור שוברו מהעכברים, כל זה כשהשובר נכתב בשטר
בפני עצמו, אבל כשכותבים את השובר בתוך השטר, כלומר, שאחר סיום
השטר, המלווה מוסיף וכותב, התקבלתי סך כך וכך, אין לחוש לאובדן השובר,
שכן אם יאבד השובר יאבד גם השטר, ולא יפסיד הלווה כלום, ולכן מודה רבי
יהודה, שבתוך השטר עצמו כותבים שובר, וכשאמר רבי יהודה, שהאשה
כותבת לבעלה שובר על מקצת הכתובה, כוונתו לכך, שתכתוב השובר בתוך
הכתובה.

ב. כשנכתב השובר כמתנה.

לדברי אביו, מאחר שטעמו של רבי יהודה, שאין כותבים שובר הוא, שמא
יאבד השובר, ויפסיד מי שכבר שילם, לא תיקנו כן, אלא כשהלווה באמת
שילם, ויש לחוש להפסדו, אבל כשלא שילם כלום, אלא שמחלו המלווה על
מקצת ההלוואה אין לחוש להפסדו של לווה במה שיהיה בידו שובר כי די לו
במה שמחלו לו המלווה על מקצת החוב ויהיה מוטל עליו לשמור השובר שלא
יפסיד מה שכבר מחלו לו המלווה. ולפיכך כשאמר רבי יהודה שהאשה כותבת
לבעלה שובר על מקצת הכתובה, מאחר שמוחלת לו, יכתבו לו שובר אף בשטר
אחר, וישמור על שוברו⁴. ורבי ירמיה חולק ואומר, שמאחר שאין כותבים שובר על
פירעון, גם על מחילה אין כותבים שובר, כדי שלא יטעו לכתוב שובר על פירעון [=גזרה
שובר דהכא אטו שובר דעלמא].

העושה תנאי על מה שכתוב בתורה

**הכל מודים, שאין אדם יכול לפטור את עצמו מחיובים שחיבה אותו תורה
בגופו, אף אם זה שמחויב לו, מוחל לו על כך, ולכן, המקדש אשה על מנת
שלא יתחייב בעונתה, אפילו הסכימה, מאחר שמחויב הוא בעונתה מהתורה,
תנאו בטל ומבוטל, והרי הוא כמקדש בלא תנאי, ומחויב בעונתה.**

**אבל נחלקו חכמים, אם אדם יכול לפטור את עצמו מחיובי ממון שחיבה אותו
תורה, כגון שקידש אשה על מנת שאינו חייב לה שאר וכסות [=מזונות ובגדים]**

^א ואם תאמר, ולרבי יוחנן דאמר הטוען אחר מעשה ביי"ד לא אמר כלום, מה תועלת יש במה
שנכתב השובר בתוך הכתובה, היא תטמין הכתובה, ומפקא עידי הניומא וגביא מאתים. (א) ויש
לומר, כגון שהביאה עמה נדוניה, והיא כתובה בכתובה, דאז לא תטמין הכתובה, דאם כן היתה
מפסדת יותר. (ב) ועוד יש לומר, דבמקום שכותבין כתובה או אפילו במקום שאין כותבין ויש
עדים שכתב לה, אינה יכולה לגבות כלום, אפילו מודה שלא פרע לה, עד שתביא כתובה, כיון דסבר
דאין כותבין שובר, הואיל ויכול לבא לידי הפסד, אם יפסיד שוברו, וכי תימא היא תשרוף הכתובה
בפני עדים, דאם כן אותן עדים ידעו מה היה כתוב בה, דאם לא כן, היאך יעידו שנשרפה כתובתה,
מה יודעין אם כתובתה היתה אם לא, ראו מה היה כתוב בה. [תוס'].

² ... ותימה ... אמאי היא מקודשת, הרי התנה בפירוש, שאם יהא לה עליו שאר כסות ועונה
שאינה מקודשת. ואין לומר דלכך מקודשת, לפי שמקדשה על מנת שתמחול לו, והרי מחלה, אלא
דאין מחילתה מחילה ... ואומר ר"י, דאי לאו דילפינן מתנאי בני גד ובני ראובן, הוא אמאי, דשום
תנאי אינו מבטל את המעשה, ואפילו לא יתקיים בסוף, המעשה קיים, והשתא דילפינן מהתם
דמהני תנאי לבטל המעשה, אמרינן דדוקא כשאינו מתנה על מה שכתוב בתורה, דומיא דבני גד
ובני ראובן, שלא התנו על מה שכתוב בתורה. [] ואם תאמר הא דתנן בפרק בתרא דמנחות, הריני
נייר על מנת שאלחל בבית חוניו, יגלח בבית המקדש, ואם גלח בבית חוניו יצא, ומפרש בגמרא
היינו טעמא, דהאי גברא לצערו נפשיה קא מכיון, אמר אם סגי בבית חוניו טרחנא, פירוש הלכך
אם רצה לגלח במקדש, חל עליו נזירות, ואם אינו יכול או אם אינו רוצה לטרוח, אדעתא דהכי לא
נדר, אגלאי מלתא דלא הוי נזיר, והיינו פירוש יצא, כלומר שלא חלה עליו הנזירות. והשתא אמאי,
והא מתנה על מה שכתוב בתורה הוא, דאין גילוח אלא במקדש. ואומר ר"י, דלא אמרינן מתנה על
מה שכתוב בתורה תנאו בטל, אלא היכא שמתכוין לעקור מה שכתוב בתורה, אבל התם סבור הוא
שיש מצוה בבית חוניו כמו בבית המקדש, ואין מתכוין לעקור, אית לן למילף מתנאי דבני גד ובני
ראובן. [] ואם תאמר, כיון דשייך מתנה על מה שכתוב בתורה אפילו גבי ממון, אם כן לא יוכל
אדם למחול חובו לעולם על ידי תנאי, שאם יאמר עשה עמי היום וחובך מחול לך, יהא מתנה על
מה שכתוב בתורה. (א) מיהו מלוה לא חשבינן כתובה בתורה, דאפילו למאן דאמר מלוה הכתובה
בתורה ככתובה בשטר דמי, היינו דוקא כגון נזקין וערכין ופדיון הבן, דמסברא לא הוה מחייבין
להו אם לא שחיבתו תורה בפירוש, אבל מלוה כולי עלמא מודו דלא טרפא ממשעבדי, דאינה באה
מכח התורה, דסברא הוא שיש לו לשלם מה שלוה ממנו. אבל קשה דלענין נזקין (וערכין) נימא
שלא יוכל למחול, דמתנה הוא על מה שכתוב בתורה. וכי תימא הכי נמי, והתנן בהחובל, קרע את
כסותי ושבר כדי על מנת לפטור פטור. (ב) ותירץ ה"ר אלחנן, דהתם נמי אם היה אומר קרע ושבר
על מנת שאין לי עלך דין נזק, הוי חשיב מתנה על מה שכתוב בתורה, אבל למחול יכול. וכן הכא
גבי שאר כסות ועונה, דוקא כשאמר על מנת שאין לך עלי דין שאר כסות ועונה, הוי מתנה על מה
שכתוב בתורה, אבל על מנת שתפטרי אותי משאר כו' פטור. וכן על מנת שאין לך עלי אונאה, על
מנת שאין לך עלי דין אונאה. וכן על מנת שלא תשמיטנו שביעית. (ג) ועוד יש לומר, דנזקין לא דמו
לקדושין, דהכא היינו טעמא דאין קדושין לחצאין, דאין לך קדושין שאין לה עליו שאר כסות
ועונה, וכן גבי נזיר אין נזיר לחצאין, אבל גבי נזקין לא שייך למימר הכי. [] ואם תאמר אם כן היכי
מדמה בפרק המגרש, הרי את מגורשת על מנת שתאכלי בשר חזיר למתנה על מה שכתוב בתורה,
והא בתנאי זה לא הוי גרושין לחצאין. ויש לומר דגבי ממון דניתן למחילה דוקא אמרינן טעמא
משום דלחצאין, אבל גבי איסורא לא בעינן האי טעמא. [] והא דתנן ביש נחלין, האומר פלוני
יירש במקום שיש בת, בתי תירש במקום שיש בן, לא אמר כלום, שהתנה על מה שכתוב בתורה,
התם היינו טעמא דאין יכול לומר פלוני יירש, והוא אינו יורש, אבל במתנה יכול ליתן ... [] ואם
תאמר, והא דתנן בהשוכר את הפועלים, מתנה שומר חנם להיות פטור משביעה, ופריך בגמרא
והא מתנה על מה שכתוב בתורה הוא כו', ומסיק אפילו תימא רבי מאיר, שאני הכא דמעיקרא לא
שיעבד נפשיה, ומאי משני, והא הכא נמי לא קידשה על מנת כן, ולא שיעבד נפשיה. (א) ויש לומר
דשאני התם, כיון דריבתה תורה שומרים הרבה, שומר חנם והשואל נושא שכר כו', יכול נמי כל
אחד להיות לפי תנאו. (ב) איני שאני התם, דחייבתו תורה שומר שכר על שלוקח שכר, ושואל לפי
שכל האנה שלו, ומשעבדים עצמם לכל הכותב בפרשה, הלכך במקום שאין משעבדים עצמם,
פטורים. (ג) ובקונטרס פירש שם, דהכא מקודשת, משום דכי יהיב לה קדושה אקדשה, ותנאה
דבתי הכי לאו כלום הוא, שכבר היא אשתו, אבל שומר חנם מתנה קודם שמשך. ואין נראה, דהא
כל תנאי לרבי מאיר תנאי קודם למעשה הוא. [תוס'].

³ ואם תאמר, מנא ליה למידק הא דברבן תנאו קיים, דלמא כל שכן דברבן דעבוד חיזוק טפי,
ותנאו בטל, כמו לרבי יהודה. ויש לומר דדייק מדלא קתני ... על מנת שאין לך עלי שאר כסות
ועונה וכתובה, כיון דאיכא מאן דאמר דלא עשו חכמים חיזוק לדבריהם אפילו בשל תורה, אף על
גב דרבי יהודה מודה בכתובה, מכל מקום הוה ליה לשנות, כי היכי דקתני עונה אף על גב דמודה
בה רבי יהודה. [תוס']. ותימה, הא שמעינן ליה לרבי מאיר בפרק הזהב, דהאוכל תרומת מעשר של

ולדעת רבי יהודה – בדבר שבממון אדם מתנה על מה שכתוב בתורה, ולפיכך, המקדש את האשה על מנת שלא יתחייב לה מזונות ובגדים, תנאו זה קיים, והאשה אשתו, ופטור מלתת לה מזונות ובגדים. [ולדעת רבי יהודה, דווקא על חיוב ממון של תורה מתנה לבטלו, אבל על חיוב ממון מדברי חכמים אינו מתנה לבטלו כפי שיתבאר בסמוך].

כתובה דרבנן עשו לה חכמים חיזוק יותר משל תורה

נתבאר, שלדעת רבי יהודה, הרוצה לפחות לאשתו מכתובתה, יבקש ממנה למחול לו על מה שרוצה, ותכתוב לו על כך שובר.

ודווקא באופן הזה הוא יכול לפחות מכתובתה, אבל אינו יכול לקדשה על מנת לפחות מכתובתה.

ואף שחיוב כתובתה הוא חיוב ממון, ולדעת רבי יהודה בדבר שבממון אדם מתנה להיפטר מחיובו, דעת רבי יהודה שחיוב כתובה הוא מדברי חכמים, ועשו לו חכמים חיזוק לחוב זה יותר משל תורה, **שלא יוכל להתנות עליו לבטלו.**

פירות שאינם דבר שכיח לא עשו להם חיזוק

כבר נתבאר, שחכמים תקנו, שיהא הבעל זוכה בפירות נכסי מלוג של אשתו. ובדף פ"ג יתבאר בעזה"י, שאם התנה הבעל, שלא יזכה בפירות, תנאו קיים, ואינו זוכה בפירות. ולדעת רבי יהודה כן הדין רק כשהתנה, "דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהם ובפירי פירותיהם עד עולם", שאז תנאו קיים, ואין לו כלום בפירותיה.

ומכל מקום מבואר, שאף על פי שזכיית הבעל בפירות נכסי מלוג היא תקנת חכמים, דעת רבי יהודה, שמועיל תנאי לבטלה, ולא עשו לה חכמים חיזוק יותר משל תורה, שלא יוכל להתנות עליה לבטלה, שלא כעיקר כתובה, שעשו לה חכמים חיזוק, שלא יוכל להתנות עליה לבטלה.

והחילוק בין תקנת כתובה, שעשו לה חכמים חיזוק, לתקנת פירות, שלא עשו לה חכמים חיזוק, הוא, שהכתובה היא חיוב הנוהג בכל נישואין, שלכל אשה יש כתובה, אבל דין פירות אינו נוהג בכל נישואין, שהרבה נשים אין להן נכסים שיהיה הבעל אוכל הפירות. ודבר שכיח בכתובה, עשו לו חכמים חיזוק, ודבר שאינו שכיח בתקנת פירות, לא עשו לו חכמים חיזוק.

חש גומלין באיסור דמאי

נכנסו לעיר חמרים סוחרי תבואה, שמוליכים תבואה ממקום הזול למוכרה בכרכים, והחל אחד מהם לשבח סחורת חבירו, ולזלזל בסחורת עצמו, ואמר,

דמאי, דמוסיף חומש, דעשו חכמים חיזוק לדבריהם כשל תורה. וברי שחולץ, גבי מעוברת חבירו ומינקת חבירו, שמעינן ליה דעשו חיזוק לדבריהם אף יותר משל תורה. ויש לומר דהיא דיבמות משום דקנסא הוא עשו חיזוק לדבריהם יותר, וההיא דזהב גבי תרומה, וכן גבי גט דמייתי התם, דאיסורא הוא, התם עשו חיזוק כשל תורה, והכא גבי כתובה, שאינו לא איסור ולא קנס אלא ממונא בעלמא לא עשו חיזוק כלל. [תוס'].

שלי חדש, שלא יבש כל צרכו, ושל חברי ישן, שיבש כל צרכו, **שלי אינו מעושר, ושל חברי מעושר.**

לדעת חכמים – אם היה עם הארץ, שאינו נאמן על המעשרות, אינו נאמן במה שאומר ששל חברי מעושר, אף על פי שאנו רואים שמודה ששלו אינו מעושר, ואם כן לכאורה אינו כשאר עם הארץ, שהם חשודים לומר על כל דבר שהוא מעושר גם כשאינו כן. והסיבה שאינו נאמן, כי יש לחוש, שמא הם מערימים, אמור אתה כאן ששלי מעושר, ואני אומר במקום אחר ששלך מעושר [=חיישינן לגומלין].

ולדעת רבי יהודה – אין לחוש להערמה זו, ומאחר שאנו רואים שעל מה שאינו מעושר אומר שאינו מעושר, נאמן כשאומר על של חברי שהוא מעושר [=לא חיישינן לגומלין].

והנה לעיל נתבאר, שלדעת רבי יהודה, בדברים שתקנו חכמים, יש לעשות חיזוק יותר משל תורה, ואם כן, אף אם דעת רבי יהודה שאין לחוש לכך שהם מרמים, מאחר שאיסור דמאי הוא מדברי חכמים, יש לעשות לו חיזוק, ולא להאמין להם. **ונחלקו חכמים מדוע בדבר זה מודה רבי יהודה שלא עשו חיזוק.**

לדברי אב"י – דווקא בדבר שהוא איסור ודאי, עשו לו חיזוק כשהוא מדברי חכמים, אבל הדמאי אינו אלא ספק, ולכן אף על פי שהוא מדברי חכמים, לא עשו לו חיזוק. [=ודאי דדבריהם עבדו רבנן חיזוק, ספק דדבריהם לא עבדו רבנן חיזוק].

ולדברי רבא – בשאר איסורים מדברי חכמים, אף כשהם מחמת הספק, עשו להם חיזוק, ורק באיסור דמאי הקלו, שלא לעשות לו חיזוק, כי רוב עמי הארץ מעשרים, ובאמת אין כאן אפילו ספק איסור.

לפחות ממנה ומאתים של עיקר הכתובה

א. על ידי תנאי.

כבר נתבאר שתקנו חכמים לכל אשה כתובה לבתולה מאתים ולא למנה מנה. ונחלקו חכמים בדין הנושא אשה, ומתנה עמה, שנושא אותה **על מנת שתהא כתובתה פחות ממה שקצבו חכמים.**

- **לדעת רבי יוסי, המתנה לפטור עצמו מחיוב ממון שחייב בו תנאו קיים, ובכלל זה כשמתנה לפטור עצמו מחיוב כתובה שהוא חיוב ממון, תנאו קיים, ונמצא שהנושא אשה על מנת לפחות לה מכתובתה [והסכימה], האשה נשואה לו בהיתר, ויש לה כתובה כפי מה שהתנה עמה, אף על פי שהוא פחות ממה שתקנו חכמים. [ולא נתבאר, אם לדעתו, חיוב כתובה מהתורה, כדעת רבי מאיר, ולכן מתנה לפטור עצמו ממנו. או שלדעתו חיוב כתובה מדברי חכמים, כדעת רבי יהודה, אלא שלדעתו, לא עשו חכמים חיזוק לתקנה זו יותר משל תורה].**

^א דסתם ישן טוב מן החדש. ויש מפרשים משום עומר, ולא מילתא היא, דאם כן דמתרץ בדמאי הקילו, התייבש דמאי, חדש מאי איכא למימר. ועוד לא מצינו שנחשדו עמי הארץ על איסור חדש, ולא נקט לה אלא משום אין נאמנים דדמאי, ורבותא אשמועינן, דאף על גב דמשבח לה לדחבריה נמי במילי אחרנייתא, אינו נאמן על הדמאי, דחיישינן לגומלין. [רש"י].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 24
מסכת כתובות נ"ד – ס"ה
ח' ניסן – י"ט ניסן

ולדעת רבי יוסי, גם אם הבעל מקבל עליו אחריותם, שאם יאבדו ייחד אחרים תחתיהם, אינו רשאי לייחדם לכך, כי יש לחוש שמא יפחת שוויים, ובכך תפסיד האשה. ואף שנתבאר לעיל, שלדעת רבי יוסי אדם רשאי לפחות לאשתו מכתובתה, אין זה אלא כשעושה זאת מדעתה, ומסכימה, אבל שלא מדעתה, אינו רשאי לפחות לה.

- **ולדעת רבי יהודה, אף על פי שחיוב כתובה הוא חיוב ממון, המתנה עליו לבטלו, תנאו בטל, כי חיוב כתובה הוא חיוב ממון מדברי חכמים, ועשו חכמים חיזוק לדבריהם יותר משל תורה שלא יוכלו להתנות עליו לבטלו, ונמצא שהאשה נשואה לו בהיתר, ויש לה כתובה כפי תקנת חכמים לבתולה מאתים ולאמנה מנה.**

דף נ"ז

אשה שאבדה כתובתה

נתבאר לעיל, שלדעת רבי מאיר, כל שהאשה סבורה שאין לה כתובה כשיעור שתקנו חכמים, אפילו אם היא טועה בכך, ובאמת יש לה כתובה, בעילתה בעילת זנות, ואסור להשהותה, עד שיכתוב לה כתובה אחרת.

ומעשה באחותו של רמי בר חמא, שהיתה נשואה לרב אויא, ואבד שטר כתובתה. ובאו לפני רב יוסף לשאול מה דינם. שכן זו שאבד שטר כתובתה, גם כן חוששת שלא תוכל לגבות כתובתה, שמא יטען לה פרעתי.

ואמר להם רב יוסף, כך אמר רב יהודה אמר שמואל, דברים שאמר רבי מאיר, שכל שהאשה חוששת לכתובתה בעילתה בעילת זנות, הם דברי רבי מאיר לבדו, אבל חכמים חולקים עליו, ואומרים, שאדם משהה את אשתו אפילו שנים ושלוש שנים בלא כתובה, ואין להחשיב את הבעילה כבעילת זנות מטעם שהיא סבורה שמפסידה כתובתה. ולכאורה הלכה כדברי חכמים.

אמר לו אביי, והלא אמר רב נחמן אמר שמואל, הלכה כרבי מאיר בגזירותיו, כלומר בדברים שהוא מחמיר על דבר תורה באיסור והיתר על ידי גזירת דבריהם.

אמר רב יוסף, אם כן, יש לכתוב לה כתובה אחרת.¹

מתי מועיל תנאי לפחות מהכתובה

נתבאר, שהן לדעת רבי יוסי, והן לדעת רבי יהודה, יש אופן, שבו יהיה לאשה כתובה פחות מהשיעור שתקנו חכמים. אלא שלדעת רבי יוסי, יוכל לפחות לה מכתובתה גם בתנאי, שנושא אותה על מנת שתהא כתובתה פחות ממה שתקנו חכמים. ולדעת רבי יהודה, על ידי תנאי אינו יכול לפחות לה מהכתובה, כי עשו חכמים חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, שאף על פי שחיוב זה הוא חיוב ממון, המתנה לבטלו, תנאו בטל. ולהלן יתבאר בעזה"י, באיזה אופן נחלקו החכמים הללו אם האשה מפסידה את הכתובה על ידי תנאו של בעל.

א. לדעת רבי יוסי תנאי מועיל עד תחילת הביאה ועד בכלל. ולדעת רבי יהודה

- **ולדעת רבי מאיר, חיוב כתובה הוא חיוב של תורה², ולדעתו המתנה לפטור עצמו מחיוב תורה, תנאו בטל, גם כשהוא חיוב ממון, ונמצא שהנושא אשה על מנת לפחות לה מכתובתה, תנאו בטל, והאשה נשואה לו, ויש לה כתובה שלמה, ומכל מקום דעת רבי מאיר, שכשהתנה עמה כן, אף שבאמת יש לה כתובה שלמה, מאחר שהיא סבורה בטעות שאין לה כתובה שלמה, הרי היא כמי שאין לה כתובה שלמה, ובעילתה בעילת זנות, ואסור לקיימה, עד שיתחייב לה שוב כל הכתובה.**

ב. על ידי מחילה.

- נתבאר, שלדברי רבי יהודה, המתנה עם אשתו לפחות לה מכתובתה, תנאו בטל, כי מתנה לבטל את חיובו. אמנם יש אופן, שעל ידו מודה רבי יהודה, שהאיש יכול לפחות לאשתו מכתובתה, אם מתרצית לכך, והוא כשיכתוב לה כתובה שלמה [מאתים לבתולה ומנה לאמנה], והיא תכתוב לו שובר, התקבלתי ממך כך וכך, שבאופן הזה אף על פי שבאמת לא קבלה דבר, מעתה אם יוציאנה, יתן לה רק את יתרת הסכום.

ומסתבר שגם רבי מאיר ורבי יוסי מודים, שבאופן הזה הועילה מחילתה לכך שאינו חייב לה אלא את יתרת הסכום.

- **אלא שלדעת רבי מאיר, אם תעשה כן, אסור לו לקיימה עד שיכתוב לה כתובה אחרת, שכן לדעת רבי מאיר, כל שאין לבתולה כתובה מאתים, ולאמנה כתובה מנה, הבעילה היא בעילת זנות.**

לייחד מטלטלין לגביית הכתובה

לדעת תנא קמא, אין הבעל יכול לייחד מטלטלים מסויימים, לומר, שמהם תגבה האשה כתובתה, מפני תיקון העולם, שמא יאבדו, ותפסיד האשה. אמנם, אם הבעל מקבל עליו אחריותם, שאם יאבדו ייחד לה אחרים לגביית כתובתה, רשאי³.

¹ אף על גב דכתובת אלמנה דרבנן, מכל מקום עיקר כתובה דאורייתא היא ... ואם תאמר דתנן לקמן בהכותב, כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיה בחיך ובמותך כו', רבן שמעון בן גמליאל אומר ירשנה כו', ומסיק אליבא דרב, דירושת הבעל דרבנן, וחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה, ומה צריך להאי טעמא, אפילו לא עשו חיזוק לדבריהם, תיפוק ליה משום דעיקר ירושה דאורייתא. ויש לומר דלא דמיא ירושת הבעל לשאר ירושות שבאות מחמת קורבה. [תוס'].

² והא דאמרין בפרק קמא, אמר להו אתפסוה מטלטלי. כשקבל עליו אחריות אם יאבדו או יזולו. [ג] וליכא למיחש, שמא יאמר לה טלי כתובתיך וצאי, כדאמרין בסוף האשה שנפלו, דדוקא בדלא קיבל עליו אחריות איכא למיחש להכי, הואיל ואינו יכול ליהנות מן המטלטלין לעשות בהן סחורה ולהשתכר בהן, שהאשה לא תתן לו, הואיל ואין אחריות עליו, אבל היכא דכתב לה כל נכסי אחראין וערבאין, יכול לייחד, ואין לחוש שיאמר לה טלי כתובתיך וצאי, כיון שיכול ליהנות מהן, שלא תקפיד האשה אם יעשה בהן שום סחורה, והיינו טעמא דאמר בפרק נערה, שיכול לייחד שדה לכתובתה בלא שום אחריות, דכיון שיש לו הנאת אכילת פירות, ודאי לא יאמר לה. [תוס'].

³ והא דאמרין לעיל, לא כתב לה כתובה, בתולה גובה מאתים, ואוקמינן כרבי מאיר, התם במקום שאין כותבין כתובה, דכולהו אתנאי קא סמכי. אי נמי במקום שכותבין, וגובה לרבי מאיר, מיהו בעילת זנות באיסור היא. [רש"י].

תנאי אינו מועיל בשום אופן.

כשבא רב דימי, אמר, שלכאורה בדבר זה נחלקו רבי יהושע בן לוי ורבי יוחנן, אולם רבי אבהו שמע מרבי יוחנן, שלא נחלקו בדבר זה.

שכן לדברי רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא, כשאמר רבי יוסי שעל ידי התנאי האשה מפסידה את כתובתה, לא אמר זאת אלא כשהיה התנאי בתחילת המעשה. ורבי יוחנן אמר, שכשאמר רבי יוסי שעל ידי התנאי האשה מפסידה את כתובתה, אמר זאת גם כשהיה התנאי בסוף המעשה. ואם כן, לכאורה נחלקו רבי יהושע בן לוי ורבי יוחנן בדבר זה.

אולם רבי אבהו שמע מרבי יוחנן, שלא נחלקו בדבר זה כלל, ולדברי שניהם, דעת רבי יוסי, שאם היה התנאי בתחילת החופה, או בסוף החופה שהיא תחילת הביאה, ושתקה האשה, הסכימה, והפסידה כתובתה. אבל אם היה התנאי בסוף הביאה, אף אם שתקה האשה, לא הפסידה הכתובה, כי כבר זכתה בה בתחילת הביאה, ושוב לא מועיל שום תנאי, להפסידה כתובתה. וכשאמר רבי יהושע בן לוי, שלדברי רבי יוסי האשה מפסידה את הכתובה רק על ידי תנאי בתחילת המעשה, ולא בסופו, כוונתו לתחילת הביאה ולא לסופה. וכשאמר רבי יוחנן, שלדברי רבי יוסי האשה מפסידה את הכתובה גם על ידי תנאי של סוף המעשה, כוונתו לתנאי בסוף החופה.

ב. לדעת רבי יוסי תנאי מועיל אפילו בסוף ביאה. ולדעת רבי יהודה תנאי מועיל עד תחילת הביאה ולא עד בכלל.

וכשבא רבין, אמר גם כן, שלכאורה בדבר זה נחלקו רבי יהושע בן לוי ורבי יוחנן, אולם רבי אבהו שמע מרבי יוחנן, שלא נחלקו בדבר זה.

שכן לדברי רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא, כשאמר רבי יהודה שעל ידי התנאי האשה אינה מפסידה את כתובתה, לא אמר זאת אלא כשהיה התנאי בסוף המעשה. ורבי יוחנן אמר, שכשאמר רבי יהודה שעל ידי התנאי אין האשה מפסידה את כתובתה, אמר זאת גם כשהיה התנאי בתחילת המעשה. ואם כן, לכאורה נחלקו רבי יהושע בן לוי ורבי יוחנן בדבר זה.

אולם רבי אבהו שמע מרבי יוחנן, שלא נחלקו בדבר זה כלל, ולדברי שניהם, דעת רבי יהודה, שאם היה התנאי בתחילת החופה, ושתקה האשה, הסכימה, והפסידה כתובתה. ורק כשהיה התנאי בסוף החופה שהוא תחילת הביאה או בסוף הביאה, אף אם שתקה האשה, לא הפסידה הכתובה, כי כבר זכתה בה, ושוב לא מועיל שום תנאי, להפסידה כתובתה. וכשאמר רבי יהושע בן לוי, שלדברי רבי יהודה האשה אינה מפסידה את הכתובה על ידי תנאי בסוף המעשה, ולא בתחילתו, כוונתו לסוף החופה ולא לתחילתה. וכשאמר רבי יוחנן, שלדברי רבי יהודה האשה אינה מפסידה את הכתובה גם על ידי תנאי של תחילת המעשה, כוונתו לתנאי בתחילת הביאה.

ג. לדברי רבי יהושע בן לוי דעת רבי יוסי שתנאי מועיל עד תחילת ביאה ועד בכלל ודעת רבי יהודה שהתנאי מועיל רק בתחילת החופה. ולדברי רבי יוחנן דעת רבי יוסי שתנאי מועיל עד סוף ביאה ודעת רבי יהודה שאין התנאי מועיל כלל.

נתבאר, שלפי דברי רבי אבהו, לא נחלקו רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי כלל, אבל

רב דימי ורבינן נחלקו, מה אמרו רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי.

ואמר רב פפא, שלולא דברי רבי אבהו, היה אומר, שרבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי חולקים ביניהם, אבל רב דימי ורבינן אינם חולקים, ושניהם אמרו דבר אחד והוא:

לדעת רבי יהושע בן לוי, כשאמר רבי יוסי שעל ידי התנאי היא מפסידה כתובתה, לא אמר כן אלא על ידי תנאי שבתחילת חופה, ובסופה, שהיא תחילת ביאה, אבל על ידי תנאי של סוף ביאה, אינה מפסידה, כי כבר זכתה בכתובה בתחילת ביאה. ורב דימי החשיב ענין זה כתחילת מעשה הביאה, ורבינן החשיב ענין זה כסוף מעשה החופה. ובזה אמר רבי יהודה שאין התנאי מועיל, אבל בתחילת חופה הוא מועיל.

ולדעת רבי יוחנן, כשאמר רבי יוסי, שעל ידי התנאי היא מפסידה כתובתה, אמר כן גם על ידי תנאי של סוף ביאה. וכשאמר רבי יהודה שאין התנאי מועיל הכוונה שאינו מועיל כלל אפילו בתחילת החופה.

באיזה אופן מחלוקת חכמים מיושבת יותר

נתבאר, שלפי האמת, רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי לא נחלקו ביניהם, אלא אמרו דבר אחד, אבל רב דימי ורבינן נחלקו, מהו אותו דבר שאמרו רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי.

ואמר רב פפא, שאם לא היה רבי אבהו אומר זאת, היה מעדיף לומר, שרבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי הם שנחלקו ביניהם, ורב דימי ורבינן לא נחלקו, ושניהם אמרו באופן שווה, במה נחלקו רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי.

ובכך למדנו, שלעולם עדיף לומר, שנחלקו אמוראים בדיון, לומר סברת זה כך, וסברת זה כך, ולא לומר שנחלקו אמוראים מה אמר אמורא אחר, שזה אמורא כך אמר אותו אמורא, וזה אמורא כך אמר אותו אמורא. [=הא קא משמע לך, דפליגי תרי אמוראי אטעמא דנפשיהו, ולא פליגי תרי אמוראי אליבא דחד אמורא].

שכן, כשאנו אומרים שנחלקו שני אמוראים מה אמר אמורא אחר, אחד אומר כך אמר, ואחד אומר כך אמר, אחד מהם משקר, כלומר טועה בשמועתו, ואומר דבר שאינו נכון, שהרי לא יתכן שאותו אמורא אמר דבר והיפוכו.

אבל כשאנו אומרים שנחלקו שני אמוראים בדיון, או באיסור והיתר, וכל אחד אומר שמסתבר כדבריו, אין כאן שקר, שבאמת לכל דבר יש סברא לכאן ולכאן, ויש לומר אלו ואלו דברי אלוקים חיים הם, שכן באופנים מסוימים באמת סברא זו נכונה יותר, ובאופנים אחרים סברא זו נכונה יותר, שהטעם מתהפך לפי שינוי הדברים בשינוי מועט.

זמן שנתונים לאשה בין אירוסין לנישואין

כבר נתבאר שהאירוסין [=הקידושין] הם מעשה הקנין, שהאיש קונה את האשה [בכסף או שטר או ביאה] להיות אשתו. ומאחר שקדשה להיות אשתו, היא אסורה לכל אדם באיסור אשת איש, אך עדיין אין ביניהם התחייבויות ממוניות זה לזה, והאשה בבית אביה, ואינה בבית בעלה, [אלא שמדין תורה אם

ואין דנין ימים סתם מימים שנאמר בהן חדש^א.

קטנה בין היא ובין אביה יכולים לעכב עד שתגדיל

נתבאר שמאורסת שתבעה הבעל להינשא נותנים לה שנים עשר חודש או שלושים יום ואמר רבי זירא שאם היתה קטנה יכולים היא ואביה לעכב את הנישואין עד שתגדיל ואפילו יותר משנים עשר חודש.

הקטנה יכולה לעכב, כי אומרת שקשה לה בקטנות להיות נשואה, ומקבלים את דבריה.

והטעם לכך שגם האב יכול לעכב, כי אומר, היא סבורה שיכולה להיכנס לנישואין, אבל אני יודע שאינה יכולה, ולמחר כשתיכנס לנישואין, ותראה שאינה יכולה לסבול, תמרוד בבעלה, ותצא ממנו, ותשוב אלי עד שתגדל, ואהיה צריך לפרנס אותה שוב בתכשיטים אחרים.

פסיקת נישואין על הקטנה

נתבאר, שהנישואין לקטנה הם טורח לה. ומהטעם הזה אמר רבי אבא בר לוי, שאין לפסוק על הקטנה, לקדשה ולהשיאה כשהיא קטנה. אבל מותר לפסוק עליה כשהיא קטנה, להשיאה כשתגדל^ב, ואין לחוש, שאם יפסקו עליה על כך בעודה קטנה, יכנס לה פחד מכך עתה, ותחלש.

הזמן שנותנים למי שנתקדשה בגרות

במשנתנו נתבאר, שיש חילוק בין בתולה לאלמנה במשך הזמן שנותנים לה לפרנס עצמה לכניסתה לנישואין, שהבתולה נותנים לה שנים עשר חודש, והאלמנה נותנים לה שלושים יום.

ואמר רב הונא, שחילוק זה אמור במי שנתקדשה בעודה נערה, אבל מי שנתקדשה אפילו יום אחד אחר שבגרה, בין אלמנה ובין בתולה, נותנים לה שלושים יום^ג.

ולפי דבריו מבואר בברייתא, שזו שנתקדשה אחר בגרות, אפילו לא תבעה הבעל להינשא, הרי היא כתבועה ועומדת, ויש לה להכין עצמה תוך שלושים יום משעת הקידושין.

אולם מצינו ברייתא אחרת, בה מבואר, שלעולם יש חילוק בין בתולה

הבעל כהן האשה אוכלת בתרומה. והנישואין הם כניסת האשה לחופה לבית הבעל, ומשעת נישואין הם מתחייבים זה לזה דברים רבים, האיש מחויב לאשה שאר כסות ועונה, ושאר דברים שתקנו לה חכמים בכתובתה, כפי שנתבאר בפרק הקודם, וכנגד הדברים הללו תקנו לאיש זכויות ממוניות בנכסי האשה, כגון לאכול פירות נכסי מלוג שלה ועוד דברים, כפי שיתבאר בעזה"י בהמשך.

והנה בזמננו רגילים לעשות את הקידושין והנישואין באותו מעמד. אולם בזמנם לא היה הדבר כן, אלא מתחילה היו עושים את הקידושין לבדם, ולאחר זמן היה האיש כונס את אשתו לחופה, ומכניסה לביתו לנישואין.

ומבואר במשנתנו, שכשהבעל תובע מהאשה להיכנס לחופה, אינה מחויבת לבוא מיד, אלא נותנים לה זמן, כדי להכין עצמה, ולפרנס עצמה בתכשיטים, לצורך כניסתה לחופה. **לבתולה נותנים שנים עשר חודש, ולא למנה, שכבר יש בידה תכשיטים, ואינה צריכה לטרוח כמו הבתולה, נותנים שלושים יום.**

וכשם שנותנים לאשה זמן לפרנס עצמה, כך נותנים לאיש זמן לפרנס עצמו בצרכי סעודה וחופה. [י"א שלבחור נותנים שנים עשר חודש, ולא למן שלושים יום. וי"א שהכל תלוי באשה, אם נושא בתולה, נותנים לו שנים עשר חודש, ואם נושא אלמנה נותנים לו שלושים יום].

מנין שנותנים לבתולה זמן שנים עשר חודש

נתבאר, שנותנים לבתולה שנים עשר חודש לפרנס את עצמה.

ואמר רב חסדא, שענין זה למד מנישואי רבקה, שכשתבעה אליעזר לבוא עמו לבית יצחק, השיבו לו "ויאמר אחיה ואמה תִּשָּׁב הַנְּעָר אֲתָנוּ יָמִים או עֶשְׂרֵי אַחַר תִּקְדָּ" (בראשית כ"ד נ"ח).

ועל כרחק אין לומר שכשאמרו "ימים או עֶשְׂרֵי" נתכוונו לשני ימים או לעשרה ימים, כי לא יתכן שמתחילה בקשו דבר מועט, שני ימים, ולאחר שסירב, בקשו דבר מרובה, עשרה ימים, שאין בני אדם מדברים כן.

אלא וודאי מתחילה בקשו דבר מרובה, ולאחר מכן דבר מועט. ואם כן כשאמרו "תִּשָּׁב הַנְּעָר אֲתָנוּ יָמִים", כוונתם היתה, שתשב עימהם שנה, שמצינו שנה קרויה ימים, כמו שנאמר, "ויאיש פי ימפר בית מושב עיר חומה וְהִיְתָה גְּאֻלְתּוֹ עַד תֵּם שְׁנַת מִמְּפָרָו יָמִים תִּהְיֶה גְּאֻלְתּוֹ" (ויקרא כ"ה כ"ט), וכשסירב, אמרו, אם כן תשב עמנו עשרה חודשים.

ומתוך כך שמתחילה אמרו שתשב עימהם הנערה שנה, למדנו, שזה הזמן שהיו רגילים לתת לבתולות, כדי לפרנס עצמן.

ואין לומר, הלא מצינו שגם חודש נקרא בשם ימים, כמו בכתוב "עַד הַדָּשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר יֵצֵא מֵאֶפְסֹס וְהָיָה לָכֵס לְזָרָא יַעַן כִּי מֵאֶסְתָּם אֵת ה' אֲשֶׁר בְּקִרְבָּם וַתִּבְכוּ לִפְנֵי לֵאמֹר לָמָּה זֶה יֵצְאוּ מִמִּצְרַיִם" (במדבר י"א כ'), ואם כן, שכשאמרו "תִּשָּׁב הַנְּעָר אֲתָנוּ יָמִים או עֶשְׂרֵי", כוונתם היתה שתשב עימהם חודש או עשרה ימים. והסיבה שאין לומר כן, כי חודש לא נקרא "ימים" לבד, אלא "חודש ימים", אבל שנה קרויה "ימים" לבד, כמו שכתוב יָמִים תִּהְיֶה גְּאֻלְתּוֹ", ואם כן כשאמרו "תִּשָּׁב הַנְּעָר אֲתָנוּ יָמִים", כוונתם היתה לשנה, ולא לחודש. [דנין ימים סתם מימים סתם,

^א והא דכתיב "ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים" ודרשינן בשילהי החולץ "ירח" שלשים "ימים" שלשים, ולא אמר התם "ימים" שנים עשר חודש, משום דכתיב אצל ירח. [תוס'].

^ב ודוקא בלא קידושין, אבל קידושין בקטנות לא, עד שתגדל ותאמר בפלוגי אני רוצה. [רש"י].

^ג ואם תאמר ומתניתי דקתני, דמשתבעה נותנין לה י"ב חודש היכי משכחת לה, כיון דאין נותנין לעולם אלא שלושים יום בגרות, דמסתמא איירי בנתקדשה כשהיא נערה, כמו שדרך בני אדם, דאסור לקדש את בתו קטנה, ואין פוסקין נמי על הקטנה להשיאה. ויש לומר דדוקא בבגרה ואחר כך נתקדשה קאמר רב הונא דאין לה אלא שלושים יום, אבל נתקדשה קודם בגרות, יש לה י"ב חודש משעת תביעה, וטעמא, דכשבגרה קודם שנתקדשה אין לה י"ב חודש, דמסתמא הכינה כל תכשיטיה, שאם ימצא לה בעל, יהא הכל מוכן, אבל נתקדשה קודם בגרות, אינה מקפדת, שכבר היא מקודשת. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת **אלישבע שולביץ ע"ה**
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 24
מסכת כתובות נ"ד – ס"ה
ח' ניסן – י"ט ניסן

לדעת עולא, הסיבה לכך שבת ישראל המאורסת לכהן אינה אוכלת בתרומה, כי בזמן אירוסין היא בבית אביה, עם אחיה אחותה הישראלים, וחששו, שאם תהא אוכלת שם בתרומה, שמא תתן לאחיה ולאחותה שעמה.

אמנם כל זה קודם הגעת הזמן, שהבעל אינו חייב במזונותיה, ואוכלת כל מזונותיה משל אביה, יחד עם אחיה ואחותה. אבל כשהגיע זמן הנישואין, ובעלה מתחייב במזונותיה, אף על פי שעודה בבית אביה, מאחר שכל מזונותיה על בעלה, הוא מייחד לה מקום חוץ לבית אביה לאכול שם, שלא תאכל עם אחיה ואחותה, ותבזבז משלו להאכילם, ומאחר שאוכלת משלו במקום מיוחד, בלא אחיה ואחותה, אין לחוש אם תאכל שם תרומה, שהרי אין אחיה ואחותה אצלה, לתת להם מהתרומה.

ב. משום סמפון.

לדעת רב שמואל בר יהודה, הסיבה לכך שבת ישראל המאורסת לכהן אינה אוכלת בתרומה, שמא כשיכנס את האשה, ימצא בה מום, ויתברר שהיו הקידושין קידושי טעות, וכלל לא היתה מאורסת לכהן, והיתה אסורה לאכול בתרומה. [ולשון סימפון הוא ביטול, כגון שובר המבטל שטר קרוי סימפון, ומום באשה או בבהמה שמבטל המקח קרוי סימפון].

אמנם כל זה קודם הגעת הזמן, שהבעל אינו חייב במזונותיה, ואוכלת כל מזונותיה משל אביה, אבל משהגיע זמן, ועומד להתחייב במזונותיה, הוא בודק אותה תחילה על ידי קרובותיו, ורק אחרי כן נותן לה מזונות, ושוב אין לחוש לביטול הקידושין על ידי מציאת מום, ולכן מותרת בתרומה.

📌 **ובדף נ"ח אמרו נפקא מינה** בין שני הטעמים הללו **בשלושה דברים** :

א. קיבל – כלומר כשהבעל קיבל על עצמו שאפילו ימצא באשתו מומים לא יבטלו הקידושין. לפי הטעם האחרון, היא אוכלת בתרומה אף בעודה ארוסה, שאין לחוש שיבטלו הקידושין. ולפי הטעם הראשון, אינה אוכלת, כי עדין יש לחוש שתתן מהתרומה לאחיה ולאחותה.

ב-ג. מסר והלך – כלומר כשהאב מסרה לשלוחי הבעל, או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל. לפי הטעם הראשון, מאחר שאינה בבית אביה, שוב אין לחוש שתתן מהתרומה לאחיה ולאחותה, ולכן אוכלת בתרומה אף קודם כניסתה לחופה. ולפי הטעם השני, עד כניסתה לחופה יש לחוש שימצא בה מום, ויבטלו הקידושין, ואינה אוכלת בתרומה.

כהן הנשכר לישראל אוכל בתרומה

נתבאר שלדעת עולא הסיבה לכך שבת ישראל המאורסת לכהן אינה אוכלת בתרומה כי היא בבית אביה הישראל ויש לחוש שתתן שם לאחיה ולאחותה.

אמנם אין לומר, שמהטעם הזה, כשכהן נשכר לישראל לעבודתו, ושרוי בביתו של ישראל, לא יאכל בתרומה, שמא יתן לישראל מהתרומה, שכן על בעל הבית לתת מזונות לשכירו, ואם כן אין לחוש, שהשכיר יתן לבעל הבית מהמזונות שלו.^א

לאלמנה, שלא כדברי רב הונא, וכך אמרו בברייתא, שהמתקדשת כשהיא נערה, נותנים לה זמן שנים עשר חודש לבתולה, ושלושים יום לאלמנה משעת תביעה, [בין שתבעה הבעל והיא מעכבת ובין שתבעה היא והבעל מעכב], והמתקדשת אחר שבגרה, נותנים לה זמן שנים עשר חודש לבתולה, ושלושים יום לאלמנה, אלא שזו נותנים לה זמן זה משעת אירוסין, שאף אם לא תבעה הבעל בפירוש הרי היא כתבעה ועומדת.

אמנם גם לדעת הברייתא, יש בוגרת בתולה שנותנים לה שלושים יום בלבד אחר האירוסין, וזו הבוגרת שנתארסה אחרי שכבר עברו עליה שנים עשר חודש בבגרות.

לסיכום, לפי דעת הברייתא שלושה חילוקים בדבר :

א. נתארסה כשהיא נערה – הבתולה נותנים לה שנים עשר חודש משעת תביעה, והאלמנה נותנים לה שלושים יום משעת תביעה.

ב. נתארסה בתוך שנה ראשונה לבגרות – הבתולה נותנים לה שנים עשר חודש משעת אירוסין והאלמנה נותנים לה שלושים יום משעת אירוסין.

ג. נתארסה לאחר שנה ראשונה של בגרות – בין בתולה ובין אלמנה נותנים לה שלושים יום משעת אירוסין.

חיוב מזונות בהגעת הזמן

אם הגיע הזמן שיש לבעל לכנס את אשתו, והבעל מעכב ואינו כונס, אינו נפטר בכך מחיוב מזונות, אלא עליו לזון את אשתו.

הפרת נדרים בהגעת הזמן

במסכת נדרים מבואר, שנערה מאורסה, אביה ובעלה מפירים נדריה בשותפות, כלומר אין נדריה מופרים עד שיפרו לה שניהם, והנשואה, בעלה לבדו מפר את נדריה.

ולדעת רבי אליעזר, ארוסה שהגיע זמן כניסתה לחופה, ובעלה מעכב, מאחר שהוא מתחייב במזונותיה, לענין נדרים היא נחשבת כנשואה, ובעלה מפר לה את נדריה לבדו.

אכילת תרומה בהגעת הזמן כמשנה ראשונה

מדין תורה, בת ישראל, משעה שנתארסה לכהן, אף על פי שעוד לא נישאת לו, אוכלת בתרומה, שנאמר, "וְכַהֵן כִּי יִקְנֶה נָפֶשׁ קִנְיָן כֶּסֶף הוּא יֹאכַל בּוּ וַיֵּלֶד בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְלֶחְמוֹ" (ויקרא כ"ב י"א), וארוסה נחשבת קנין כספו.

וחכמים תקנו, שהארוסה לא תאכל בתרומה עד שתנישא, מטעמים שיתבאר בעזה"י בסמוך. אמנם לדעת משנה ראשונה, אם הגיע זמן הנישואין, והבעל מעכב, מאחר שהוא מתחייב במזונותיה, נחשבת היא לענין אכילת תרומה כנשואה ואוכלת בתרומה. ונאמרו שני טעמים, מדוע אסרו חכמים לארוסה לאכול בתרומה, והתירו לה בהגעת הזמן, אף על פי שלא נישאת.

א. שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותשקה לאחיה ולאחותה.

^א ולקייט ישראל בבית כהן, לא חיישינן כלל. דדוקא מלקיט כהן בבית ישראל הוא דפריך, לפי

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 24
מסכת כתובות נ"ד – ס"ה
ח' ניסן – י"ט ניסן

עבד שקנה כהן מישראל אוכל בתרומה

נתבאר, שלדעת רב שמואל בר יהודה, בת ישראל המאורסת לכהן, אינה אוכלת בתרומה משעת אירוסין, שמא ימצא בה בעלה מום, ויתברר שהיו הקידושין קידושי טעות, ולא היתה אשת כהן.

אמנם אין לומר, שמהטעם הזה, כשכהן קונה עבד מישראל, אין העבד אוכל בתרומה מיד, שמא ימצא בו הקונה מום, ויתברר שהיה המקח טעות, ואינו עבד כהן. והסיבה לכך כי אין שום דבר שמחמתו יתברר קנין העבד כטעות ויבטל הקנין [=סמפון בעבדים ליכא].

שכן אם היה בעבד מום חיצון, ראה זאת הקונה, ועל דעת כן קנה, ואינו יכול לבטל את המקח בשביל זה.

ואם היה בעבד מום פנימי, מאחר שהוא צריך את העבד למלאכה, לא אכפת לו.

וכמו כן אם היה בעבד מום חיצון בסתר, כגון תחת בגדיו לא אכפת לו.

וכמו כן, אם נמצא העבד גנב או קוביוסטוס [=רש"י מפרש גונב נפשות. ור"ח מפרש משחק בקוביה], אינו יכול לבטל המקח בשביל זאת, כי הכל יודעים, שסתם עבדים הם גנבים או קוביוסטוסים, ועל דעת כן קונים עבדים.

דף נ"ח

ואף אם נמצא העבד לסטים מזוין או מוכתב למלכות, שחטא למלכות, וצויה המלך לגזור עליו, שכל המוצאו יהרגנו, אינו יכול לבטל המקח בשביל זאת, כי דברים אלו מפורסמים, ובוודאי ידע שכך הוא העבד, וכשקנאו על דעת כן קנאו^א.

מזונות שכהן נותן לאשתו ולארוסתו בהגעת זמן

הכל מודים, שכשהכהן זן את אשתו הנשואה, באופן שאינה אצלו, ושולח לה מזונות על ידי אחר, אינו יכול לתת לה רק תרומה, שכן התרומה אסורה לה בימי טומאתה, ולכן הוא שולח לה מחצה חולין, לאכול בימי טומאתה, ומחצה תרומה. ואינו יכול לשלוח לה תרומה בלבד, והיא תלך ותמכור התרומה, ותקנה חולין לימי טומאתה, שכל כבודה בת מלך פנימה, ואין לה לצאת, ומאחר שהיא נשואה, אין לה מי שיעשה זאת עבורה, שאביה ואחיה אינם אצלה להתעסק בצרכיה.

שדרך האכסנאי להשקות לבני הבית, כדי למצוא חן בעיניהם, וכשהוא מושיט להם, אינו מדקדק מה הוא נותן. אבל ללקיט ישראל בבית כהן, כשפרנסתו עליו בשעת אכילה מדקדק היטב מה הוא נותן לו. [תוס'].

^א כן פירש בקונטרס, דסבר וקביל. וקשה לרבינו תם דברי המוכר פירות, אמר בהדיא, ליסטים מזוין או מוכתב למלכות אומר לו הרי שלך לפניך. ועוד אמרין בפרק האומנין, שפחה זו שוטה היא נכפית היא כו' הרי זה מקח טעות, אם כן בהנך מומי נחוש לסימפון. ומפרש רבינו תם, קלא אית להו, ולא שכיחי, ולא היישין בהו לסימפון, כיון דלא שכיחי. והנהו נמי דפרק האומנין לא שכיחי ... ורבינו אליהו היה מקיים פירוש הקונטרס, דהיכא דקיבל המוכר מעות אמרין, מדלא בדק הלוך קודם תנינת מעות הני מומין דאית להו קלא, אם כן סבר וקביל, והא דאומר לו הרי שלך לפניך, מיירי קודם שתן הלוך מעות. וקצת משמע כן בפרק המוכר פירות ... [תוס'].

וכמו כן הכל מודים, שכשבת ישראל מאורסת לכהן, והגיע זמן הנישואין, והבעל מעכב, ומתחייב לזון אותה בבית אביה, כשהוא שולח לה מזונות, הוא שולח לה מחצה חולין, לאכול בימי טומאתה, ומחצה תרומה. ואינו יכול לשלוח לה תרומה בלבד, וילכו אביה ואחיה וימכרו התרומה לקנות בה חולין לימי טומאתה, כי זו, אף שאביה ואחיה אצלה להתעסק בצרכיה, מאחר שהיא בת ישראל, אינה בקיאה בשמירת התרומה, ובכך שיש לה לבקש מאביה ואחיה שימכרו לה לימי טומאתה.

אבל נחלקו חכמים, בדין בת כהן המאורסת לכהן, והגיע זמן הנישואין, והבעל מעכב, ומתחייב לזון אותה בבית אביה.

לדעת רבי עקיבא – גם זו, בעלה שולח לה מחצה חולין, לאכול בימי טומאה, ומחצה תרומה, שאין לו להטיל על אביה ואחיה להתעסק במכירת התרומה לצורך ימי טומאתה.

ודעת רבי יהודה בן בתירא כדעת רבי עקיבא, שיש לו לשלוח לה חולין לימי טומאתה, אולם לדעתו אין צורך לשלוח מחצה חולין לימי טומאתה, ודי לשלוח לה שליש חולין, ושני שליש תרומה^ב.

ויליע במה נחלקו רבי עקיבא ורבי יהודה בן בתירא. (א) האם נחלקו כמה ימי טומאה בכל חודש, לדעת רבי עקיבא מחצה ולדעת רבי יהודה בן בתירא שליש. (ב) או שלדברי הכל ימי הטומאה הם מחצה, אלא שלדעת רבי יהודה בן בתירא אוכלת בהם פחות ממה שאוכלת בימי טהרתה.

ולדעת רבי טרפון – זו שהיא בת כהן, ובקיאה בשמירת התרומה, ויודעת לבקש מאביה ואחיה למכור לה לימי טומאתה, רשאי בעלה לשלוח לה הכל תרומה, וכשיגיעו ימי טומאתה, תבקש מאביה ואחיה, והם ימכרו לה תרומה לקנות בה חולין. וכן דעת רבי יהודה ורבן שמעון בן גמליאל.

אבל נחלקו שלושת החכמים הללו כמה תרומה יש לו לשלוח לה לימי טומאתה.

- לדעת רבי טרפון, אף על פי שהחולין יקרים מהתרומה, [שראויים לכל], וכשתמכור התרומה לא יהיה לה לקנות בדמים חולין באותו שיעור מכל מקום, ישלח לה תרומה לימי טומאתה, כמו ששולח לה לימי טהרתה, והיו לה מזונותיה לימי טומאתה בצמצום^ג.

- ולדעת רבי יהודה ישלח לה לימי טומאתה תרומה בשיעור גדול יותר, כדי שכשתמכור התרומה, תקנה בדמים חולין כשיעור התרומה של ימי טהרתה, ומכל מקום טורח המכירה עליה, שתבקש מי שיקנה ממנה התרומה בשוויה ותקנה החולין בשוים.

- ולדעת רבן שמעון בן גמליאל, ישלח לה תרומה לימי טומאתה, כפלים ממה ששולח לה לימי טהרתה, כדי שיהיה לה תרומה בשפע, ותוכל למכור בזול הרבה, ועדיין יהיו לה דמים לקנות חולין כשיעור שהיא צריכה, והסיבה לכך שצריך להרבות לה התרומה עד שתוכל למכרה בזול כדי יקפצו עליה קונים

^ב ולכאורה כן דעתו גם בשולח מזונות לאשתו הנשואה, או בבית ישראל המאורסת לכהן.

^ג והרי זה כסברא שניה שנכתבה לעיל בדעת רבי יהודה בן בתירא, שבימי טומאתה אוכלת פחות.

הרבה, ולא תהא צריכה לטרוח במכירת התרומה.

היבם אינו מאכיל את היבמה בתרומה

בת ישראל שהיתה נשואה לכהן, ומת בלא בנים, והניח את, אף על פי שהיא זקוקה לאח הכהן לייבום או חליצה, אינה אוכלת בתרומה, כי נאמר "וְיִכְהֶן כִּי יִקְהָה וְנָשָׂא קָנָן וְכָפַר הוּא יֹאכַל בו ויליד ביתו הם יאכלו בְּלִחְמוֹ" (ויקרא כ"ב י"א), וכל זמן שלא נתייבמה, היבמה אינה קנינו של יבם, אלא של מת [וכשמת פקע קניינו], ולכן היבם אינו מאכילה בתרומה.

ואומר רבינו תם, שדרשה זו אסמכתא בעלמא היא, ומדין תורה הזקוקה לייבם, דינה כארוסה, ואוכלת בתרומה^א.

וכתב רש"י, שכל זה קודם ייבום, אבל אחר שכנסה, היא אוכלת בתרומה, שהיא אשתו לכל דבר, שנאמר "ולקחה לו לאשה", וכשם שקידושי ביאה מאכילים ארוסה בתרומה, כך מאכילים ביבמה.

עשתה מקצת זמן בפני הבעל ומקצתו בפני הייבם

נתבאר, שלדעת משנה ראשונה, כשבת ישראל מאורסת לכהן, והגיע זמן הנישואין, כגון שעברו על התנולה שנים עשר חודש משעת התביעה, והבעל מעכב, ומתחייב במזונותיה, אשתו אוכלת בתרומה. וכמו כן נתבאר, שאם מת הבעל, והיא זקוקה לייבם, אינה אוכלת בתרומה.

ואמרו, שכן הדין, לא רק כשמקצת מהזמן היה הבעל חי, ורובו היתה זקוקה לייבם, אלא אפילו היה הבעל חי שנים עשר חודש פחות יום אחד, ויום אחרון בלבד נעשית זקוקה לייבם, אינה אוכלת בתרומה.

- ולפירוש רש"י, כן הדין אם היה הבעל חי כל שנים עשר חודש, והחלה לאכול בתרומה, כשמת הבעל, ונעשית זקוקה לייבם, פוסקת מכהן.

- אבל לפירוש רבינו תם, מאחר שמהתורה הייבם מאכיל, זו שהחלה לאכול בחיי בעלה, אוכלת גם אחר מותו, על ידי זיקת הייבם.

אכילת תרומה כמשנה אחרונה

עד עתה נתבאר, שבת ישראל המאורסת לכהן, אוכלת בתרומה בהגיע זמן הנישואין, אף על פי שהבעל מעכב, ולא נישאת לו בפועל, כי משעה שמתחייב במזונותיה אין לחוש אם תאכל בתרומה.

ואמרו, שזו דעת משנה ראשונה, אולם ביי"ד מאוחר יותר אמר, שלעולם אין האשה אוכלת בתרומה עד שתיכנס לחופה.

ולדברי הכל, לדעת משנה אחרונה, הטעם לכך שארוסה אינה אוכלת בתרומה, הוא משום סמפון, כלומר אף שמדין תורה ארוסה אוכלת בתרומה

^א ואם תאמר, ומאחר דמדאורייתא אכלה, כשנפלה מן הנישואין למה אסורה למשנה אחרונה עד שתיבעל, הא ליכא למיחש לסימפון, שכבר נבדקה בדיקת פנים. ויש לומר דמאחר שאסרו ארוסה שהגיע זמנה, אסרו נמי ביבמה, משום דמיחלפא בה, ששתייהן זמן כניסתן לאלתר. [תוס'].

מהתורה, חששו חכמים, שמא כשיכנוס ימצא בה מום, ויתבררו הקידושין כקידושי טעות, ונמצא שלא היתה אשתו והיתה אסורה בתרומה, ולדעת משנה אחרונה אין החשש הזה נעקר אלא בשעת כניסתה לחופה שאז הוא בודק אותה ורואה שאין בה מום.

- ולדברי עולא, בזה נחלקה משנה ראשונה עם משנה אחרונה. שלדעת משנה ראשונה, הסיבה לכך שארוסה אינה אוכלת בתרומה, שמא תתן לאחיה ולאחותה, ומאחר שהגיע זמן הנישואין, ובעלה חייב במזונותיה, מיחד לה מקום לאכילה, ושוב אין לחוש שתתן שם לאחיה ואחותה, ולכן אוכלת בתרומה. ולדעת משנה אחרונה, הסיבה לכך שארוסה אינה אוכלת בתרומה, שמא ימצא בה מום, ויתבררו הקידושין כקידושי טעות, ולפיכך אינה אוכלת עד שעת כניסתה לחופה, שאז בודק אותה ורואה שאין בה מום.

- ולדברי רב שמואל בר יהודה, הכל מודים שהסיבה לכך שארוסה אינה אוכלת בתרומה, שמא ימצא בה מום, ויתבררו הקידושין כקידושי טעות. אלא שלדעת משנה ראשונה די לו בבדיקת חוץ שעל ידי קרובותיו, כדי שלא יבטל הקידושין מחמת מום, ולפיכך בהגיע זמן הנישואין, שהוא מתחייב במזונותיה, ובודקה בקרובותיו שלא יהא בה מום, מעתה אין לחוש לביטול הקידושין, ומותרת בתרומה. ולדעת משנה אחרונה, לא די בבדיקה זו, ועד שיבדקנה בעצמו אחר כניסתה לחופה, עדיין יש לחוש שיבטל הקידושין, ולכן אינה אוכלת בתרומה.

האומרת לבעלה איני ניוזנית ואיני עושה

כבר נתבאר בדף מ"ז, שלדעת הברייתא המובאת שם, חכמים תקנו שהאיש חייב במזונות אשתו, וכמו כן תקנו שמעשה ידי האשה לבעלה, ושתי תקנות אלו הן קשורות זו בזו.

לדעת רב הונא [אמר רב], מתחילה תקנו חכמים שיהא האיש חייב במזונות אשתו, שמא לא יסיפקו לה מעשה ידיה לזון עצמה, ואחר שתקנו שהאיש חייב במזונות אשתו, חזרו ותקנו שיהיו מעשה ידי האשה לבעלה, שלא יבואו לידי איבה, כשהאיש זן את אשתו, ואינה מכניסה לו כלום בתמורה לכך. [ואת הברייתא, בה שינו, שתקנו מזונות תחת מעשה ידיה, הוא מגיה, ואומר, שיש לשנותה כך, תקנו מעשה ידיה תחת מזונות]. ומאחר שעיקרה של תקנה זו לטובת האשה, אם באה האשה ואמרה, איני צריכה לכך, אזון את עצמי משלי, ויהיו מעשה ידי לי [=איני ניוזנית משלך, ואיני עושה לך], שומעים לה. ובדף ק"ז נפסקה הלכה כדברי רב הונא.

ולדעת ריש לקיש, מתחילה תקנו חכמים, שיהיו מעשה ידי האשה לבעלה, ואחר שתקנו שיהיו מעשה ידיה לבעלה, חזרו ותקנו שכנגד מעשה ידיה יתחייב האיש לזון את אשתו. [וזהו כפי שהברייתא שנויה תקנו מזונות תחת מעשה ידיה]. ומאחר שעיקרה של תקנה זו לטובת האיש, אין האשה יכולה לומר, אזון את עצמי משלי, ויהיו מעשה ידי לי [=איני ניוזנית משלך, ואיני עושה לך], ועל כרחיה מעשי ידיה של בעלה^ב.

^ב ולכאורה לדידיה, יכול הבעל לומר לאשתו צאי מעשה ידיך למזונותיך, ואף על גב דלא ספקה, כיון דקסבר דמעשה ידיה עיקר. אבל אי אפשר לומר כן, כדמוכח בריש המדיר ... דבלא ספקה

המקדיש מעשה ידי אשתו

מבואר במשנתנו, שהמקדיש מעשה ידי אשתו, לא קדשו, והיא עושה ואוכלת מעשה ידיה.

ולכאורה, משנתנו מדברת גם באופן שיש לאיש נכסים, ויכול לזון את אשתו, ואף על פי כן מעשה ידיה אינם ברשותו אלא ברשותה, ואינו יכול להקדישם. **ומכאן ראייה לדברי רב הונא, שאמר, שעיקר התקנה לטובת האשה, ובה תלוי הדבר, ואם אומרת איני ניוזנית ואיני עושה הרשות בידה, ולכן, מאחר שמעשה ידיה ברשותה הם, ולא ברשות בעלה, אינו יכול להקדישם.**

ודחו זאת ואמרו, שאפשר שבמקום שיש לאיש נכסים לזון את אשתו, מעשה ידיה ברשותו, ויכול להקדישם, כי עיקר התקנה שיהיו מעשה ידיה שלו. ומשנתנו מדברת באופן שאין לו נכסים לזון אותה, שאז מאחר שאינו זן אותה, אין מעשה ידיה שלו, אלא שלה, כדי לזון עצמה. ואף שדין זה פשוט הוא, שהרי אפילו לעבד עברי אין הרב יכול לומר עשה עמי ואיני זן אותך, וכל שכן שלאשה אינו יכול לומר מעשה ידיך שלי, אף על פי שאין אני יכול לזון אותך. נכתב דין זה במשנתנו כהקדמה לסיפא, שנחלקו חכמים אם יכול להקדיש את מותר מעשה ידיה, כפי שיתבאר בעזה"י בסמוך.

המקדיש מותר מעשה ידי אשתו

נתבאר שתקנו שהאיש חייב לזון את אשתו, ותקנו שמעשה ידי האשה לבעלה, ושתי תקנות אלו קשורות זו בזו, שתקנו זו מחמת זו. ובהמשך יתבאר בעזה"י מהו שיעור מעשה ידי האשה, שהאיש זוכה בהם כנגד המזונות. עוד יתבאר בעזה"י, שמלבד המזונות שהאיש נותן לאשה, הוא מוסיף לה מעה כסף לשאר צרכיה, וכנגד זה האיש זוכה במותר מעשה ידי האשה, שאם עשתה יותר מהשיעור שיש לה לעשות, גם המותר הזה לאיש.

והנה בתחילת המשנה מבואר, שלדברי הכל, המקדיש מעשה ידי אשתו, לא קדשו, והאשה עושה ואוכלת, כפי שנתבאר לעיל. ובסוף המשנה נחלקו חכמים מה הדין אם הקדיש האיש את מותר מעשה ידיה, כלומר את מה שהעדיפה יותר ממה שיש לה לעשות כנגד המזונות. רבי מאיר אומר, קדש המותר. ורבי יוחנן הסנדלר אומר, חולין.

ולכאורה, לפי דברי רב הונא, אפשר שהסיבה לכך שרבי מאיר מחלק בין עיקר מעשה ידיה, שאין הבעל יכול להקדישו, לבין מותר מעשה ידיה, שהבעל יכול להקדישו, כי עיקר מעשה ידיה ברשותה, [כפי שנתבאר, שעיקר התקנה היה שהבעל יזון אותה, וכנגד זה יש לו את מעשה ידיה, והרשות בידה לומר אזון עצמי משלי, ויהיו מעשה ידי לי], ולכן הבעל אינו יכול להקדישם. אבל מותר מעשה ידיה, ברשות הבעל, שבזה עיקר התקנה היה לבעל, שזוכה במותר מעשה ידיה, אלא שכנגד זה תקנו לה מעה כסף, ומאחר שמעשה ידיה ברשותו, אם הקדישו קדשו. ורבי יוחנן הסנדלר חולק, ואומר, שגם מה שתקנו שהיא מותר מעשה ידיה שלו, עיקר התקנה מחמת האשה, שתקנו לה מעה כסף, וכנגד זה תקנו לו מותר מעשה ידיה, ויכולה לומר, לא אטול מעה כסף, ולא אתן מותר מעשה ידי, ומאחר שגם המותר ברשותה, אין הבעל יכול להקדישו.

חייב לזונה. וצריך לומר, דלא אמר ריש לקיש דמעשה ידיה עיקר, אלא לענין שאינה יכולה לומר איני ניוזנית ואיני עושה. [תוסי' בדף מ"ז].

אמנם לדעת ריש לקיש, לא בזה החילוק בין תחילת המשנה לסוף המשנה, שכן לדעת ריש לקיש, עיקר מעשה ידיה ומותר מעשה ידיה שווים הם, שעיקר התקנה היה מחמת האיש, ולא מחמת האשה, ולפיכך זה וזה נחשבים ברשות האיש. אמנם כל זה כשהוא יכול לזון אותה, שאז על כרחיה הוא נוטל ממנה מעשה ידיה ומותר מעשה ידיה, ונותן לה מזונות ומעה כסף, ולכן מעשה ידיה והמותר נחשבים ברשותו, אבל כשאין לו אפשרות לזון אותה, אינו נוטל ממנה בלא שיהיו לה מזונות, ושלה הם לזון עצמה, ומאחר שהם ברשות האשה ולא ברשות האיש, אין האיש יכול להקדישם, וזהו דין הרישא של המשנה. אבל כשהוא יכול לזון אותה, מעשה ידיה והמותר ברשותו, שכן על כרחיה הוא זן אותה ונוטל ממנה, ובאופנים הללו, שמעשה ידיה ברשותו, נחלקו רבי מאיר ורבי יוחנן הסנדלר, אם הבעל יכול להקדישם, וזהו הדין של הסיפא.

ונאמרו שני אופנים, לבאר, במה נחלקו רבי מאיר ורבי יוחנן הסנדלר.

א. האם אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. לדעת רבי יוחנן הסנדלר אף על פי שמותר מעשה ידיה ברשות האיש מכל מקום קודם שעשתה אינו יכול להקדישו כי עדיין לא בא לעולם ואין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. ולדעת רבי מאיר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. [וריש לקיש אמר, שלא זה הטעם, אלא טעם אחר, שיבואר בעזה"י באות ב'. וזאת, כי לא רצה לומר, שלדעת רבי מאיר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. אולם מצינו ברייתא אחרת, בה מבואר בפירוש, שלדעת רבי מאיר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, ואם כן אפשר שזה טעמו של רבי מאיר במשנתנו, וזהו לשון אותה ברייתא "האומר לאשה, הרי את מקודשת לי, לאחר שאתגייר", או לאחר שתגיירי, לאחר שאשתחרר, לאחר שתשתחררי, לאחר שימות בעליך, או שתמות אחותך, או לאחר שיחלוץ לך יבמד, רבי מאיר אומר מקודשת".]

ב. האם אדם מוציא דבר לבטלה. לדברי ריש לקיש, הכל מודים שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. ולכן אמר רבי יוחנן הסנדלר שהמותר לא קדוש. וטעמו של רבי מאיר, שאמר, שהמקדיש מותר מעשה ידי אשתו קדוש, אף על פי שלא בא לעולם, כי לדעת רבי מאיר אין אדם מוציא דבריו לבטלה, ומאחר שכפי שאמר לא הקדיש כלום, הרי הוא נעשה כאומר, יקדשו ידיך לעושיהם, כלומר, למי שבראם², והידיים הם כבר בעולם. [ומכאן למדנו, שלדעת ריש לקיש, מעשה ידיה ברשותו, ולכן הוא יכול להקדיש את ידיה הנתונות לו לעבודתו].

ובדף נ"ט מבואר, שלדברי שמואל נחלקו אם אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, ופסק שמואל הלכה כרבי יוחנן הסנדלר, שהמותר אינו קדוש, כי אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם.

מזונות ומעה כסף מעשה ידיה ומותר מה כנגד מה

נתבאר, שלדעת רבי מאיר, אדם מקדיש מעשה ידי אשתו, ומותר מעשה ידי

¹ ואם תאמר דבסוף פרק קמא דגיטין אמרינן, דאפילו לרבי מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, הני מילי לדבר שהוא בעולם, אבל לדבר שלא בא לעולם, לא, והא לאחר שאתגייר הוי לדבר שלא בא לעולם. ואומר ר"י, דלאחר שאתגייר לא חשיב כל כך דבר שלא בא לעולם, כיון שהגוף בעולם, אלא שמחוסר גירות, ולא דמי לנולדים, דהתם לא באו לעולם כלל... [תוסי'].

² להקב"ה שעשאן. אבל אין לפרש למלאכתו, דאם כן הוי ליה למימר למעשיהו, כדאמרינן בסוף פרק קמא דנדרים. [תוסי'].

ולדעת רבי עקיבא – אמנם עיקר מעשה ידיה של האשה שייכים לבעלה, ואינה יכולה לאוסרם, ולכן הם מותרים לו בלא הפרה. אבל **אם תעשה יותר מהשיעור שצריכה לעשות, אותו עודף יהא אסור** מחמת נדרה¹, וכדי שיהיה העודף הזה מותר לבעל, יש לו להפר את נדרה².

ולדעת רבי יוחנן בן נורי – גם מחמת עיקר מעשה ידיה יש לו להפר את נדרה, שכן אף אם עתה כשהיא תחתיו לא חל נדרה על עיקר מעשה ידיה השייכים לו, אם יגרשנה יחול הנדר על עיקר מעשה ידיה³, ושוב לא יוכל להחזירה⁴.

ואמר שמואל, הלכה כרבי יוחנן בן נורי, שהבעל צריך להפר את הנדר, כדי שלא יחול הנדר אחר שיגרשנה.

והקשו על הדברים הללו, הלא לעיל נתבאר, ששמואל עצמו פסק הלכה כרבי יוחנן הסנדלר, שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, ואם כן, היאך פסק שמואל הלכה כרבי יוחנן בן נורי, שכשהאשה אוסרת את מעשה ידיה על בעלה, חל האיסור על מה שתעשה אחר גירושין, הלא בשעה שאסרה עדיין לא באו לעולם מעשה ידיה של אחר גירושין.

ותירצו, שכשאמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן נורי, לא נתכוון לומר שהלכה כמותו מטעמו, אלא הלכה כמותו שהבעל צריך להפר, אבל לא מטעמו, מחמת מעשה ידיה של אחר גירושין, אלא מחמת מה שתעדיף על מעשה ידיה של עכשיו, שעל זה חל האיסור, וצריך הפרה⁵.

וחזרו והקשו, אם כן, היה לשמואל לפרש, שהלכה כרבי יוחנן בן נורי, שהבעל צריך להפר, אבל לא מטעמו, אלא מחמת ההעדפה. או שהיה לשמואל לומר אין הלכה כנתא קמא. או שהיה לשמואל לומר הלכה כרבי עקיבא, שהרי זה טעמו של רבי עקיבא שאמר שיש לבעל להפר מחמת ההעדפה.

¹ העדפה שעל ידי הדחק, גם היא שלו. ואין לפרש טעם דאין צריך להפר, משום דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, דאם כן בחנם נקט מה שאני עושה לפיך, דליתני מקדיש ידי עצמו. [תוס'].
² דקסבר, דהעדפה שעל ידי הדחק הוי לאשה, כדאמרין בריש מציאת האשה. [תוס'].

³ ואם תאמר, והיאך יכול להפר, והא אין זה מדברים שבינו לבניה. ויש לומר דחשיב בינו לבניה, לפי שאינו יכול לזוהר וליקח ממש בצמצום את הראוי לו, ולהניח שאינו ראוי לו. א"נ חל חלקה משועבד לו, שילקח בהם קרקע, והוא יאכל פירות. ואם תאמר, אם כן איך יכולה להדירו, כיון דמשועבדת ליה, דאלמוהו רבנן לשעבודיה דבעל כדאמר בסמוך. ויש לומר דדוקא בעיקר מעשה ידיה הוא דאלמוהו, שהם לבעל לגמרי, אבל הכא דלאו ידידה ניהו, אלא לפירות בעלמא לא אלמוהו. [תוס'].

⁴ ואם תאמר, ולרב דאמר יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניוזנת ואיני עושה, למה לי למנקט שמא יגרשנה, לימא שמא תאמר איני ניוזנת ואיני עושה. ויש לומר דהא לא שכח שתהא אומרת כן. [תוס'].

⁵ לפי שנתאסר מעשה ידיה עליו, ואי אפשר לו לזוהר שלא תטחון ולא תאפה וכל שאר מלאכות השנויות במשנתנו שהאשה עושה לבעלה. [רש"י]. ולא זכיתו להבין זאת, שכן מה בכך אם בשעת גירושין יאסור מעשה ידיה, מכל מקום כשיחזירה ויהיו מעשה ידיה שלו, לא יחול עליהם הנדר, שהרי הנדר חל רק כשהיא עושה, ואם כן מה שתעשה אחר חזרה לא יחול עליו הנדר. אכן לפי מסקנת הסוגיה הכל מיושב, שהדברים אמורים במי שאסרה את ידיה ומיד היה לאיסור לחול ולהפקיע את שעבוד הבעל אלא שחכמים חזקו כח הבעל, להחשב כבעלים על הידים שלא לעכב את הנדר שלא יחול, וכל זה כשעדיין לא חל, אבל כשנתגרשה, כבר חל האיסור שעה אחת, ושוב אינו פוקע.

⁶ והשתא נמי הוה מצי לאקשווי, סוף סוף לא בא לעולם, דהא לא נעשה, אלא אקשי ליה קושיא אחריתא. [רש"י]. פירוש הקונטרס מנומנם, כמו שפירש בעצמו. ונראה לרבינו תם, דהכי פירוש, להעדפה, דסבר לה שמואל כרבי יוחנן בן נורי בהא דהעדפה לבעל, ובתר הכי גריס ונימא הלכה כנתא קמא. אי נמי אין הלכה כרבי עקיבא. וכן פירש ר"ח. [תוס'].

אשתו, אף על פי שלא בא לעולם, שכשיבוא לעולם, ויזכה בו, יקדש.

וכשהוא זן אותה, וגם נותן לה מעה כסף, מעשה ידיה והמותר ברשותו, ושניהם ראויים לו מיד כשתעשה, ולפיכך מיד כשתעשה הם קדושים.

וכשאינו זן אותה, וגם אינו נותן לה מעה כסף, מעשה ידיה והמותר אינם ברשותו, ושניהם אינם ראויים לו בחייה, אבל אחר מותה הוא יורש אותה, ואז הם קדושים.

ונחלקו חכמים, מה הדין כשהוא זן, אותה אבל אינו נותן לה מעה כסף^א.

לדעת רב ושמואל – תקנו מצוי כנגד מצוי, ושאינו מצוי כנגד שאינו מצוי, כלומר כנגד מעשה ידיה שהם דבר מצוי, תקנו מזונות שהם דבר מצוי, [וכן לשון הברייתא תקנו מזונות תחת מעשה ידיה], וכנגד המותר שאינו מצוי, תקנו מעה כסף שאינו מצוי. ואם כן, מאחר שהוא זן אותה, מעשה ידיה ברשותו, וקדושים מיד כשתעשה, ומאחר שאינו נותן לה מעה כסף, מותר מעשה ידיה ברשותה, ואינו קדוש אלא כשתמות.

ולדעת רב אדא בר אהבה – תקנו דבר קצוב כנגד דבר קצוב, ודבר שאינו קצוב כנגד דבר שאינו קצוב, כלומר כנגד מעשה ידיה שהם דבר קצוב, תקנו מעה כסף שהיא דבר קצוב, וכנגד המותר שאינו קצוב, תקנו מזונות שאינם קצובים [ומה ששינוי תקנו מזונות תחת מעשה ידיה הכוונה למותר מעשה ידיה]. ואם כן, מאחר שהוא זן אותה, המותר ברשותו, וקדוש מיד כשתעשה, ומאחר שאינו נותן לה מעה כסף, מעשה ידיה ברשותה, ואינם קדושים אלא כשתמות.

דף נ"ט

בדף ס"ד יתבאר בעזה"י, כמה האשה עושה לבעלה, ויחשב כמעשה ידיה, ויותר ממנו נחשב מותר מעשה ידיה.

האשה שאסרה את מעשה ידיה לבעלה

נחלקו חכמים מה הדין, כשהאשה אמרה לבעלה, מעשה ידי קונם לפיך, כלומר מה שאני עושה אסור לך בנדר, האם חל הנדר, וכדי שיהיה מותר לבעל להנות הוא צריך להפר את הנדר, או שאין כאן נדר, ומעשה ידיה מותרים לבעל בלא הפרה.

לדעת תנא קמא – מאחר שמעשה ידיה של האשה שייכים לבעלה, אינה יכולה לאוסרם, שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ואם כן אין כאן נדר, ואין הבעל צריך להפר אותו^ב.

^א אליבא דרב אדא בר אהבה מוקי לה הכי, אבל רב ושמואל לא מצי מוקמי לה במעלה לה מזונות, דכיון דסברי דתיקנו מזונות תחת מעשה ידיה, אם כן אמאי עושה ואוכלת, אלא רב ושמואל מוקמי מתניתין בשאין מעלה לה מזונות, ולא מעה כסף. ואם תאמר ומאי דוחקיה דרב לאוקמא מתניתין לאחר מיתה, לוקמה מחיים, וכגון דמעלה לה מעה כסף, ואין מעלה לה מזונות. ויש לומר דאין רגילות שיעלה לה מעה כסף ולא יעלה לה מזונות. [תוס'].

^ב במעלה לה מזונות ומעה כסף איירי, ולכך אינו צריך להפר, שהמותר הכל שלו, ואם משום

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 24ח
מסכת כתובות נ"ד – ס"ה
ח' ניסן – י"ט ניסן

מאחר שעכשיו אין הידים ברשותה, והרי הם אצלה כדבר שלא בא לעולם. והביאו מספר דינים, שמהם למדנו מתי אדם מקדיש דבר לכשיבוא לרשותו, ומתי אינו מקדיש כי עתה אינם ברשותו.

א. שדה שאני מוכר כשאחזור ואקנה תקדש.

הבא למכור שדה לחבירו, ואומר קודם המכירה, שדה זו שאני מוכר, כשאחזור ואקנה אותה, תקדש, כשיחזור ויקנה אותה ותבוא לרשותו היא קדושה.

והיה רבי אלעאי סבור, שכמו כן, אשת איש האומרת, שכשתתגרש ויחזרו ידיה לרשותה יקדשו, כשתתגרש, ויבאו ידיה לרשותה יקדשו.

ב. שדה זו שמכרתי כשאחזור ואקנה תקדש.

רבי ירמיה הקשה על דברי רבי אלעאי, ואמר, שאין הנידון דומה לראיה, זה שהקדיש את השדה קודם שמכרה, מאחר שבאותה שעה עוד היתה ברשותו, והיה בידו להקדישה, יכול להקדישה גם לאחר זמן, כשתחזור לרשותו. [והוא הדין לפניה, שתאמר קודם קידושיה, לאחר שאתגרש, יקדשו ידי יקדשו ידיה].

אבל אשת איש האומרת, לכשאתגרש יקדשו ידי, באותה שעה אין ידיה ברשותה², והרי היא דומה למי שכבר מכר שדהו ואמר כשאחזור ואקנה אותה תקדש, אף על פי שחזר וקנה אותה, אינה קדושה.

ג. שדה זו שמשכנתי לכשאפדנה תקדש.

ורב פפא הקשה על דברי רבי אלעאי, ואמר, שאין להשוות אשת איש הבאה לאסור את ידיה המשועבדות לבעלה, למי שמכר שדה, ובא להקדישו.

זה שמכר את שדהו, אין השדה שלו כלל. אבל אשת איש, אף אם ידיה משועבדות לבעלה, מכל מקום גוף הידים שלה. וכשהיא באה לאוסרם, הדבר דומה למי שמשכן את שדהו לאחר כנגד חובו, ואמר, לכשאפדה את השדה, תקדש, שאם פדה אותה, היא קדושה³.

ד. שדה זו שמשכנתי לעשר שנים לכשאפדנה תקדש.

ורב שישא בריה דרב אידי אמר, שראיתו של רב פפא אינה ראייה, כי יש לחלק בין הממשכן שדהו, שבידו לפדותה מתי שירצה, ולכן סברא שיוכל להקדישה כבר עתה, לכשיפדה אותה, לבין אשת איש שאין בידה לגרש עצמה, ולפדות ידיה מהשעבוד לבעלה, שלא תוכל להקדיש ידיה בעודה תחת בעלה.

ומכל מקום יש להביא ראייה אחרת לכך, שהאשה יכולה להקדיש את ידיה המשועבדות לבעלה, שיקדשו כשתתגרש, שכן ענין זה דומה למי שמשכן את

ולפיכך אמר רב יוסף, שבוודאי, כשאמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן נורי, נתכוון לומר שהלכה כמותו, ומטעמו, כלומר על הבעל להפר, כדי שלא יאסרו עליו מעשה ידיה של אחר גירושין. ואין להקשות, הלא לדעת שמואל אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. כי יש חילוק בין הקדש לקונם [=נדרי איסור], וקונם חל גם באופן שהקדש לא חל, שכן מצינו, שאין אדם מקדיש אלא את שלו, ואילו לאסור על עצמו, הוא אוסר גם מה שאינו שלו, וכמו כן לענין דבר שלא בא לעולם, אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, ואילו לאסור הוא אוסר גם דבר שלא בא לעולם, ולכן האשה יכולה לאסור על בעלה מעשה ידיה של אחר גירושין.

ואבוי דחה את דברי רב יוסף, ואמר, שאין להביא ראייה ממה שאדם אוסר על עצמו פירות חבירו, שיוכל לאסור על חבירו דבר שלא בא לעולם, שכן כשאדם אוסר פרות חבירו על עצמו, אף אם אין הפירות שלו, מכל מקום הוא ברשות עצמו, וכשם שכשהפירות שלו, יכול לאוסרם על חבירו, כי הפירות שלו, כך כשהפירות של חבירו, יכול לאוסרם על עצמו, כי עצמו ברשותו, ושני האופנים הללו דומים למקדיש, שיכול להקדיש מה שברשותו, אבל האוסר על חבירו דבר שלא בא לעולם, מאחר שלא חבירו ברשותו, ולא הדבר הנאסר ברשותו, הרי זה דומה לבא לאסור פירות חבירו על חבירו, ולא מצינו שחלים נדרי איסור באופן הזה.

ולפיכך אמר רב הונא בריה דרב יהושע, שבאמת, כשם שאין הקדש חל על דבר שלא בא לעולם, [ולכן המקדיש מעשה ידי אשתו, לא קדשו, גם כשמעשה ידיה שלו, כי כשהקדיש עדיין לא היו בעולם], כך אין נדרי איסור חלים על דבר שלא בא לעולם, [וכשהאשה אוסרת על בעלה מעשה ידיה, גם מה שתעשה אחר גירושין, שהם ברשותה, אינם נאסרים עליו, כי כשנדרה לא באו לעולם]. והאופן שבו האשה יכולה לאסור על בעלה את מעשה ידיה של אחר גירושין, אף על פי שעוד לא באו לעולם, הוא, כשאינה אוסרת את מעשה ידיה, אלא אוסרת את ידיה עצמם שלא יעשו לו מלאכה, והידיים כבר בעולם, ולפיכך כבר עתה נאסרות לו, ואף על פי שהן משועבדות לבעל, קונם מפקיע מידי שעבוד כפי שיתבאר בעזה"י להלן, ומכל מקום כל זמן שהיא עם בעלה, חיזקו חכמים את כוחו בידיה, שיהיה כבעלים עליהם, ולא כמי שהידיים משועבדות לו, ולכן כשהיא תחתיו, מעשה ידיה מותרים לו, אבל לאחר גירושין ידיה אסורות לו.

להקדיש דבר לכשיבוא לרשותו

נתבאר, שהאופן שבו חל הנדר של האשה לאסור את מעשה ידיה לבעלה, אף על פי שאינם בעולם, כשאוסרת את ידיה, שהם בעולם. ומסקנת הגמרא, שהנדר חל כבר עתה, אף על פי שהידיים משועבדות לבעלה, כי נדרים מפקיעים את השעבוד, כפי שיתבאר בעזה"י להלן.

אמנם מתחילה אמרו, שמעיקר הדין גם באופן הזה לא היה הנדר חל, כי ידיה משועבדות לבעלה, ואינן ברשותה. והאופן שבו חל הנדר הוא, כשאומרת⁴, כשאתגרש ממך, יהיו ידי אסורות לך. ודנו בגמרא, האם באופן הזה הנדר חל, כי אומרת שיחול כשהיו הידים ברשותה, או שגם באופן הזה אין הנדר חל,

² עיי' בתוס' ומשמע שפירשו שאינה אומרת בפירוש אבל היא נעשית כאומרת.

³ תימה, דהא בידה לומר, איני ניזונת ואיני עושה. ויש לומר דרוצה ליישב גם אליבא דרשב"ל לקי. [תוס']

⁴ משמע דבעודה ממושכנת אינו יכול להקדיש, דאין כח להקדיש לבטל כח המלוה, שהיא ממושכנת בידו ... ואם תאמר והא דאמר בפרק האומר משקלי עלי, הקדישו משכיר, הדר בו מעלה שכר להקדיש, ופריך היכי דייר ביה, הא במעילה קאי, דמשמע שבזמן השכירות יכול להקדישה. ויש לומר דכח שיש לשוכר אינו יכול להקדיש, אלא הוא והקדש שותפין בו, וימכר הבית, ויקח זה דמי שכירות הבית, והמותר להקדיש, אבל הכא מייירי שמקדיש כל השדה, אף מה שאינו יכול להקדיש עכשיו. אי נמי בהקדש ממש היה חל על שדה הממושכנת אף קודם שתפדה, והכא מייירי שאוסר בקונם על המלוה לכשיפדנה, דיכול להיות דבשדה ממושכנת אינו יכול לאסרה בקונם, אף על פי שיכול להקדישה ... [תוס']

שדהו לאחר לעשר שנים, שאינו יכול לפדותה בתוך עשר שנים ואף על פי כן אם אמר, לכשאפדה את השדה, תקדש, אם פדה אותה, היא קדושה.

ורב אשי הקשה על דברי רב שישא, ואמר, שגם מכאן אין להביא ראיה לכך שהאשה תוכל להקדיש את ידיה בעודה תחת בעלה, שיקדשו לאחר הגירושין, שכן יש לחלק בין זה שמשכן שדהו לעשר שנים, שאחר עשר שנים בידו לפדותה, ולכן כבר עכשיו יוכל להקדישה לאחר הפדיון, לבין אשת איש, שלעולם אין בידה לגרש עצמה, ולכן לא תוכל להקדיש את ידיה בעודה תחת בעלה.

ומסקנת הגמרא כפי שכבר נתבאר לעיל, שהאיסור חל על הידים, לא משום שהאשה מקדישה אותם לאחר הגט, כשיפקע שיעבוד הבעל, אלא היא מקדישה אותם כבר עכשיו, בזמן שהן משועבדות לבעל, ובכל זאת הנדר חל, כי הקדש וקונמות שהם קדושת הגוף, מפקיעים מידי שעבוד, והיה לידיים להיות אסורות לבעל מיד, אלא שבעודה עמו אינן נאסרות, משום שחזיקו חכמים את שעבוד הבעל בידיים, להחשיבו כאילו הוא הבעלים שלהן, ורק בעודה עמו הדין כן, אבל לאחר הגט חל הנדר על הידים.

הקדש חמץ ושחרור מפקיעים מידי שעבוד

אמר רבא, הקדש מזבח, [והוא הדין קונמות, ששניהם קדושת הגוף, ואין להם פדיון], וכן חמץ, וכן שחרור, מפקיעים מידי שעבוד.^א

א. הקדש – ייחד שורו לגביית חוב שחייב לחבירו, ואמר לו מכאן תגבה חובך, ובכך נשתעבד השור לתשלום החוב, ולאחר מכן הקדיש את השור קדושת הגוף להקריבו למזבח, הקדש זה מפקיע את השור משעבודו. והשור כשר לקרבן ואינו כשור גזול כי גופו היה של המקדיש.^ב

ב. חמץ – עשה חמצו שברשותו, אפותיקי לנוכרי לחובו, כלומר ייחד חמצו לגביית חוב שחייב לנוכרי, ואמר לנוכרי, מכאן תגבה חובך, ובכך נשתעבד החמץ לתשלום החוב, ולאחר מכן הגיע שעה ששית של ערב פסח, מאחר שהחמץ ברשות ישראל, ועדיין לא זכה בו הנוכרי ממש, אלא השתעבד לו בלבד, איסור חמץ המוטל על ישראל, מפקיע השעבוד, והחמץ נאסר בהנאה, והישראל חייב לבערו.^ג

ג. שחרור – עשה עבדו אפותיקי לחובו, כלומר ייחד עבדו לגביית חוב שחייב לחבירו, ואמר לו מכאן תגבה חובך, ובכך נשתעבד העבד לתשלום החוב, ולאחר מכן שחרר הבעלים הראשון את העבד, שחרור זה מפקיע את השעבוד של העבד, והרי זה יוצא לחירות, ואין למלווה זכות בו, וגובה חובו ממקום

^א ואם תאמר אם כן כל אדם יפקיע כל ממונו מבעל חובו על ידי קונם. ויש לומר דלאו דווקא שעבוד דבעל אלמנה רבנן, אלא הכי נמי דאלמנה לשעבודא דבעל חוב, כדמוכח בריש המדיר ... ואם תאמר בפרק אלמנה ביבמות גבי אצטלא דפרסוה אמיתא, אמאי קאמר רבא קנייה מיתנא, הא אלמנה רבנן לשעבודא דאשה. ויש לומר דדוקא בקונמות אלמנה, שלא יפקיע חובו, אבל ההיא דפרק אלמנה דנאסר לכל העולם, ליכא למיחש להכי, ומפקיע מידי שעבוד כמו הקדש ... [תוס'].

^ב ודוקא קדושת הגוף, אבל קדושת דמים דבדק הבית, לא מפקיע שעבוד, כדתנן בערכין, מוסיף עוד דינר, ופודה את הנכסים הללו ... [רש"י].

^ג והא דתנן, עובד כוכבים שהלוה לישראל על חמצו, אחר הפסח מותר בהנאה, אוקמינן לה התם, כשהרהינו אצלו, שמסרו בידו משכון. [רש"י].

מלאכות שהאשה עושה לבעלה

לדעת משנתנו, מהחובות של האשה לבעלה, שתעשה את כל המלאכות הבאות: (א) טחינה. בריחיים של מים אינה טוחנת בעצמה, אבל מכינה צרכי הטחינה, שנותנת החיטים באפרכסת, וקולטת הקמח. וברחיים של יד טוחנת בעצמה. (ב) אפיית הפת. (ג) כביסה. (ד) בישול. (ה) הנקת בנה [כדעת בית הלל. ובית שמאי אומרים, שבדבר זה אינה מחויבת]. (ו) מצעת לבעלה את המטה. (ז) עושה בצמר [אבל לא בפשתן, כדעת רבי יהודה בדף ס"א].

ולדעת רבי חייא, אין האשה חייבת לעשות לבעלה שום מלאכה¹, שכך שנה רבי חייא, אין אשה אלא ליופי אלא אשה אלא לבנים, ועוד שנה רבי חייא, אין אשה אלא לתכשיטי נשים, כלומר שיקנו לה תכשיטים להתנאות בהם.

לעדן את אשתו ולהלבין את בתו

שנה רבי חייא, הרוצה שיעדן את אשתו, כלומר שיהא לה זיו וברק, ילבישנה כלי [בגדי] פשתן. והרוצה שילבין את בתו, יאכילנה אפרוחים, וישקנה חלב סמוך לפרקה, כלומר בימי הנעורים.

הנודרת שלא להניק את בנה

נחלקו חכמים בברייתא, בדין אשת איש שנדרה שלא תניק את בנה. **בית שמאי אומרים, חל הנדר,** ולא תניק את בנה. **ובית הלל אומרים,** מאחר שמשועבדת לבעלה להניק את בנה, **לא חל הנדר,** ומניקה את בנה.

ומתחילה רצו לומר, שלדברי הכל האשה משועבדת לבעלה להניק את בנה, ואינה יכולה לפטור עצמה מחיוב זה. **ולא נחלקו בית שמאי ובית הלל אלא כשהאשה נדרה שלא תניק את בנה, והבעל שתק או קיים את הנדר¹. שבאופן הזה, דעת בית שמאי, שמאחר שהבעל קיים את הנדר, הוא המונע ממנה מלהניק [=הוא נתן אצבע בין שיניה] ומאחר שהוא המונע, אינה מחויבת להניק, וחל הנדר. **ודעת בית הלל, שמאחר שהיא נדרה, היא זו הבאה למנוע עצמה מלהניק [=היא נתנה אצבע בין שיניה], ומאחר שהיא משועבדת לבעל, אינה יכולה למנוע עצמה, ואין כאן נדר, ועל כרחיה תניק.****

ומסקנת הגמרא, שמחלוקת בית שמאי ובית הלל היא, האם האשה משועבדת לבעלה להניק את בנה. לדעת בית שמאי, לדבר זה אין האשה

¹ כן משמע לכאורה בגמרא. אולם התוסי' כתבו, לא פליג רבי חייא אלא אטוחנת ואופה ומניקה את בנה וכיוצא בהן, שמכחישות יופיה, אבל אעושה בצמר לא פליג, דמעשה ידיה תחת מזונות. [תוס'].

² שאסרה הנאת הנקה על עצמה, שהיא נהנית בהנקה, כדאמר לקמן, הוא אומר שלא להניק, והיא אומרת להניק, שומעין לה, משום צערא דידה. וכי היא דשוחה עליו ומניקתו מפני הסכנה. אבל ליכא למימר דאסרה הנאת יניקתה עליו, כיון דמשעבדא ליה, אין הנדר חל. והשתא פליגי, דבית שמאי סברי, דהוא נתן אצבע בין שיניה, הלכך אינו כופה להניק, פירוש להשכיר מינקת, ובית הלל סברי, היא נתנה אצבע בין שיניה, וכופה להניק, שתשכיר לו מינקת, או תצא בלא כתובה. [תוס'].

אמו בריחה ובטעמה.

משועבדת, ולכן גם בלא נדר אינה מחויבת להניק את בנה, ואם נדרה, חל הנדר. ולדעת בית הלל, האשה משועבדת לבעלה להניק את בנה, ואפילו נדרה שלא תניק, לא חל הנדר, ומחויבת להניק. וכן היא דעת משנתנו.

חלב של מהלכי שתיים

במסכת בכורות מבואר, שְחֶלֶב של בהמה טמאה אסור באכילה [=בשתיח]. לדעת חכמים, הדבר למד ממה שכתבה תורה איסור אכילה של גמל שתי פעמים, לרבות את חלבו. ולדעת רבי שמעון, הדבר למד מהירבוי "את הגמלי".

ולכאורה היה לנו ללמוד בקל וחומר, שגם חֶלֶב של אשה אסור באכילה, שכן מצינו, שבהמה טמאה קלה מהאשה, שהנוגע בבהמה טמאה בחייה, אינו נטמא בשום אופן, והנוגע באשה בחייה, אם היא נידה, הוא נטמא ממנה, ומעתה אם בהמה טמאה הקלה, חֶלֶב שלה אסור, קל וחומר לאשה, שיהא חֶלֶב שלה אסור.

אולם למעשה אין הדבר כן, וְחֶלֶב אשה מותר באכילה, שנאמר בענין איסור אכילת בהמה טמאה "אֵת לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ" וְהַחֵרֶסֶת אֵת הַחֶמְלֵל כִּי מִעֵוֹט הוּא, וְהַחֵרֶסֶת אֵינָנּוּ מִפְּרִיס טָמֵא הוּא לָכֵן" (ויקרא י"א ד) והכתוב "הוא" מיעוט הוא, ללמד, שדווקא חֶלֶב בהמה טמאה טמא, אבל חֶלֶב אשה אינו טמא אלא טהור.

ומדין תורה, חֶלֶב אשה מותר לגמרי, בין לאחר שפירש ממנה, כשהוא בקערה. ובין על ידי היניקה מהאשה.

ולענין אכילת חלב אשה שפרש ממנה והוא בקערה, לא אסרו זאת חכמים כלל, והדבר בהיתרו עומד.

אבל לענין יניקת החלב מהאשה אמרו חכמים, שרק הקטן מותר לינוק חלב מהאשה, אבל הגדול אסור, וגדול היונק חלב מהאשה, הרי הוא כיונק דבר משוקץ.

ונחלקו חכמים, עד מתי התינוק מותר לינוק מהאשה.

- לדעת רבי אליעזר, יונק תינוק והולך עד עשרים וארבעה חדש, מכאן ואילך כיונק שקץ.

- ולדעת רבי יהושע, התינוק מותר לינוק מהאשה אפילו עד ארבע וחמש שנים², שהוא הולך וחבילתו על כתפו. אמנם יש חילוק בין תוך עשרים וארבעה חודש, לאחר עשרים וארבעה חודש. תוך עשרים וארבעה חודש מותר לינוק גם אם כבר הפסיק, ועתה רוצה לחזור ולינוק. אבל אחר עשרים וארבעה חודש, אם הפסיק לינוק במשך שלושה ימים, מעתה נאסר ביניקה כגדול. < ואמר רב יוסף, הלכה כרבי יהושע.

דם של מהלכי שתיים

נתבאר שהמיעוט "הוא" האמור באיסור אכילת בהמה טמאה בא ללמד,

² אף על גב דהכא ליכא למימר ארבע וחמש שנים כדאמרי אינשי ואפילו טובא, דמשמע דוקא נקט עד חמש, מדפרך מחבילתו על כתיפיו, ומשני אידי ואידי חד שיעורא הוא, מכל מקום ליכא למיפרך השתא חמש שרי ארבע מבעיא, דנקט ארבע לבריא וחמש לכווש. [תוס'].

מינקת שנתגרשה

נתבאר, שלדעת משנתנו, הנקת בנה הוא אחד מהדברים שהאשה משועבדת לבעלה. ודווקא כשהיא אשתו, אבל אם נתגרשה, שוב אינה משועבדת לו, ואינו כופה אותה להניק את בנה.

אמנם אם היה התינוק מכיר את אמו, ואינו רוצה לינוק מאחרת^א, נותן לה אביו שכרה, ומינקתו על כרחה, מפני הסכנה. ונחלקו חכמים, בן כמה יהא התינוק, ונאמר שהוא מכיר את אמו, וסכנה לו לינוק מאחרת.

דף ס'

לדברי רבא אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב – כשהיא התינוק בן שלושה חודשים הוא מכיר את אמו.

ולדברי רבי יצחק אמר רבי יוחנן – כשהיא התינוק בן חמישים יום הוא מכיר את אמו. ואמר רב שימי בר אבבי, הלכה כרבי יצחק, שאמר משום רבי יוחנן.

ולדברי שמואל – כשהיא התינוק בן שלושים יום הוא מכיר את אמו.

ואמרו, שדברי רב ורבי יוחנן מובנים, שכן יש תינוק חריף, ומכיר את אמו בחמישים יום, ויש תינוק שאינו חריף, ומכירה בשלושה חודשים, אבל דברי שמואל אינם מובנים, שכן לא מצינו שיהא תינוק מכיר את אמו בשלושים יום.

ומבואר שדברי שמואל הנ"ל, רב יהודה אמרם משמו של שמואל. וכשבא רמי בר יחזקאל אחיו של רב יהודה, אמר, לא תשמעו לאותם כללים שאמר יהודה אחי משמו של שמואל, שתינוק מכיר את אמו בשלושים יום, כי באמת שמואל לא קבע זמן לדבר זה, אלא אמר, שיש לבדוק כל תינוק, וכל שנבדק ונמצא מכיר את אמו, היא מחויבת להניקו.

ומעשה בגרושה, שלא רצתה להניק את בנה, והובאה לפני שמואל. אמר שמואל לרב דימי בר יוסף שיבדוק, אם בנה מכירה או לא. הלך רב דימי, והושיבה בשורה של נשים, ונטל את בנה, והעבירו עליה. וכשהגיע לאמו, היה מסתכל לעברה. השפילה עיניה ממנו. אמר לה, זקפי עינייך, קומי שאי את בנך.

ומבואר, שבדיקה זו מועילה גם כשהבן סומא [=עיוור], כי גם הסומא מכיר את

^א לכאורה אם אינו רוצה לינוק מאחרת כלל, דין פשוט הוא שאמו מחויבת להניקו, ואפילו לא ישלם לה המגרש כלום, שהרי אם לא תניק אותו ימות, ומאחר שרק היא יכולה להצילו ממותה, היא מחויבת בכך. ואפשר שסוגית הגמרא אינה מדברת בזה שאינו רוצה לינוק מאחרת כלל, וכשאין אמו כאן, הוא מתרצה גם באחרת, ורק כשאמו כאן, אינו מתרצה באחרת, כי מכיר את אמו. וזה, אף שיש לו קיום על ידי אחרת בלא שתהא אמו כאן, מכל מקום, מאחר שכבר הכיר את אמו, גידולו טוב יותר בהנקת אמו, ולא בהנקת אחרת, ויש חשש סכנה בהנקת אחרת, כי מאחר שכבר מכיר את אמו, אפשר שיתגעגע אליה, ולכן כופים את אמו להניקו, אבל המגרש משלם לה שכרה. ויל"ע בדבר.

הלכה כרבי מרינוס.

שדווקא בהמה טמאה חָלַב שלה אסור, אבל חָלַב אשה מותר.

והיה מקום לומר, שדווקא חלב אשה הותר, שכן מצינו שגם בבהמות יש חלב שהוא מותר, הוא חלב בהמות טהורות, אבל דם מהלכי שתיים [=בני אדם] לא הותר, והרי הוא אסור כדם בהמות.

אולם למעשה אין הדבר כן, וגם דם מהלכי שתיים מותר באכילה, שנאמר בענין איסור אכילת בהמה טמאה "אָדָּה אֶת הַזֶּה לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ הַחֵרֶה וּמִמִּפְרִי־סִי הַפָּרָה אֶת הַגִּמְלָה כִּי מִעֲלָה הָיָה וּפְרָה אֵינָה מִפְרִי־סִי טָמֵא הוּא לָכֵן" (ויקרא י"א ד), י"מ שהמיעוט "הוא" בא ללמד גם זאת, שדווקא דם בהמה אסור באכילה, אבל דם בני אדם מותר. וי"מ שענין זה למד מהמיעוט "זֶה", שבא ללמד, דווקא דם בהמות אסור באכילה, אבל דם בני אדם מותר.

ומדין תורה, דם מהלכי שתיים מותר לגמרי, בין למוצאו מהגוף במקום פצע, ובין לאחר שפירש מהגוף, והוא נתון בכלי.

ולענין מציצתו מהגוף, לא אסרו זאת חכמים כלל, והדבר בהיתרו עומד.

אבל את אכילתו לאחר שפירש מהגוף אסרו חכמים, כי הוא דומה לדם בהמה, ואם יאכלוהו, יטעו לומר שגם דם בהמה מותר.

וכן שנינו בברייתא, נשך ככר, והיה עליו דם מבין שיניו, גורר הדם מהככר, ואינו אוכל הדם, אבל דם שבין שיניו, מוצצו ואינו חושש.

גונח יונק חלב בשבת

אחת מהמלאכות האסורות בשבת, היא דישת התבואה [=דש], שמפרק את הגרגירים מהקש.

וכל הנותק דבר ממקום גידולו [שאינו מחובר לקרקע], כגון חולב, שמוציא את החלב מדדי הבהמה, הרי זה תולדת דישה, ואסור בשבת מהתורה.^א

אמנם כל זה כשעושה את המלאכה כדרכה, [כגון חולב בידיו לתוך כלי], אבל היונק חלב מבהמה, אין זו חליבה כדרכה, ואין כאן איסור תורה, אלא איסור מדברי חכמים בלבד.

ואמר רבי מרינוס, שבמקום צער לא גזרו על כך חכמים, ולכן, הגונח, שמיילל מכאב לבו, ורפואתו חלב עז, רשאי לינוק מהעז בשבת.^ב < ואמר רב יוסף,

^א ואם תאמר ... הא אין דישה אלא בגידולי קרקע ... וכי תימא ... בהמה חשיבא גדולי קרקע ... זה אין לומר, דנהי דחשיבא בהמה גידולי קרקע, מכל מקום כיון דגמרי מסמננין, בעינן ממש שיהיה גדל מן הקרקע, כמו סמננין ... ויש לומר, דאיצטרך טעמא דהכא דמפרק כלאחר יד הוא, משום דרבי יהודה, דסבר דיש דישה שלא בגדולי קרקע, דמחייב במוצע חלון נמי משום דש ... [תוס'].

^ב לאו בשיש בו סכנה איירי, דאם כן מאי איריא משום דהוי מפרק כלאחר יד, אפילו הוי מלאכה דאורייתא, שרי במקום סכנה. [א] וקשה לרבינו תם מהא דאמר בפרק חרש, אבא שאול אומר, יונקים היינו מבהמה טהורה ביום טוב, ופריך אי דאיכא סכנה, אפילו בשבת נמי, ואי דליכא סכנה כו', ומשני לא צריכא דאיכא צערא, ומפרק כלאחר יד הוא, שבת דאיסור סקילה גזרו רבנן, יום טוב דאיסור לאו, לא גזרו רבנן. [א] ותירץ, דהתם מיירי בצער של רעב, והכא בצער של חולי, שהוא קרוב לסכנה, ובשבת לא גזרו. [ב] וקשה לר"י, הא דפריך התם אי דאיכא סכנה אפילו בשבת נמי, הוי ליה לאקשוויי אפילו אי ליכא סכנה, אי דחולה הוא אפילו בשבת נמי, על כן נראה דברייתא דהתם פליגא אהך דהכא, וכן משמע, מדקאמר הכא הלכה כרבי מרינוס מכלל דפליגי עליה. [תוס'].

צינור שעלו בו קשים בשבת ממעכם ברגליו

המתקן צינור בשבת, כדי שיצאו בו מים מהגג, הרי זה בכלל מלאכת מכה בפטיש, האסורה בשבת מהתורה.

אמנם כל זה כשעושה המלאכה כדרכה, אבל אם עלו בצינור קשים ועשבים הסותמים אותו, וממעכם ברגלו, אין זה תיקון כדרכו, ואין כאן איסור תורה, אלא איסור מדברי חכמים בלבד.

ואמר נחום איש גליא, שבמקום הפסד לא גזרו על כך חכמים, ואם על ידי סתימת הצינור, המים מתפשטים בגג, ודולפים לבית, מותר למעך הקשים ברגליו בשבת בצניעא,^א לתקן הצינור שיצאו מימיו. < ואמר רב יוסף, הלכה כנחום איש גליא.

מינקת שמת בעלה

מינקת שבעלה חי, מותרת לשמש עם בעלה, ואין לחוש אם תתעבר ממנו, ותאלץ לגמול את בנה מההנקה, כי מאחר שבעלה הוא אבי בנה, יקנה לו ביצים וחלב לקיימו, ולא יסתכן בכך שאין אמו מניקתו. אבל מינקת שמת בעלה, אם תינשא לאחר, יש לחוש שתתעבר ממנו, ותאלץ לגמול את בנה מההנקה, ולא יתן לה בעלה ביצים וחלב לקיימו, ויסתכן. ולכן אסרו חכמים למינקת להתארס או להינשא, כל זמן ששנה זקוק לחלבה.^א ונחלקו חכמים בדבר זה.

- לדעת רבי מאיר, זמן הנקה של התינוק, הוא עשרים וארבעה חודש, ולפיכך, מינקת שמת בעלה בתוך עשרים וארבע חודש משעת לידת בנה, אסורה להתארס ולהינשא עד סוף עשרים וארבעה חודש.

- ולדעת רבי יהודה, זמן הנקה של התינוק, הוא שמונה עשר חודש, ולפיכך, מינקת שמת בעלה בתוך שמונה עשר חודש משעת לידת בנה, אסורה להתארס ולהינשא עד סוף שמונה עשר חודש.

- ואמר רבי נתן בר יוסף, שמחלוקת זו של רבי מאיר ורבי יהודה, היא מחלוקת בית שמאי ובית הלל, לדעת בית שמאי הזמן הוא עשרים וארבעה חודש, ולדעת בית הלל הזמן הוא שמונה עשר חודש.

- ואמר רבן שמעון בן גמליאל, אני אכריע, לדברי האומרים שזמן הנקה של תינוק עשרים וארבעה חודש, מותרת לינשא לסוף עשרים ואחד חודש, שאפילו תתעבר מיד, אין חלבה נעכר עד סוף שלושה חודשים, ואז היא כבר ראויה לגמול את בנה הראשון מההנקה, שהוא כבר בן עשרים וארבעה חודשים.

^א והא דאמר, כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין, אפילו בחדרי חדרים אסור, היינו דווקא באיסור מלאכה דאורייתא, כמו שויתן בחמה אבל לא כנגד העם, שאם יראו יסברו שכבשו בשבת, אבל הכא לא יראו אלא מלאכה כלאחר יד, דהויא דרבנן, ולא גזרי רבנן לאסור בחדרי חדרים. [תוס'].

^ב רבינו שמשון הזקן אומר, דגרופה מותרת לינשא, דלא משעבדא להניק ... ורבינו תם אומר, דאסורה לינשא ... [תוס'].

שמא תתעבר, ויעכר חלבה, ויסתכן בנה הראשון, שלא יהיה לו חלב.

ומבואר בברייתא, שכן הדין כשהיא מניקה את בנה בפועל, אבל כשאינה מניקה אותו בפועל, כגון שמסרה את בנה למינקת, או גמלה אותו מהנקה בתוך הזמן הזה, או מת, מאחר שאין בנה זקוק לחלבה, אין לחוש אם תתעבר, ושוב אינה מעוכבת מלהינשא לאחר, גם בתוך עשרים וארבעה חודש.

אמנם כשרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע היו סבורים להורות למעשה כאותה ברייתא, אמרה להם זקנה אחת, בי ארע מעשה כזה שמסרתי את בני להנקה, ואף על פי כן הורה לי רב נחמן לאיסור, כלומר, הורה שעלי להמתין עד סוף עשרים וארבע חודש.

ואמרו, שלדעת רב נחמן, כן הדין ברוב נשים המוסרות בניהם להנקה, כי יש לחוש שמא תחזור בה המינקת, והבן יחזור לאמו ויסתכן. אבל לאלמנות בית ראש הגולה שמסרו בניהם להנקה, התיר להינשא לאחרים בתוך עשרים וארבעה חודש, משום שהמינקות שהיו מוסרות להן את הבנים, היו יראות מבית ראש הגולה, ולא היה חשש שהיו חוזרות בהן.

ואמר רב פפי, שגם לולא עדות אותה זקנה, היה לרב פפא ולרב הונא לדעת, שגם זו שאינה מינקת, אסורה להינשא לאיש אחר כל עשרים וארבעה חודש, כמבואר להלן לענין המתנה של שלושה חודשים בין בעל ראשון לבעל שני, שמאחר שתקנו חכמים להמתין שלושה חודשים, שמא תלד, ולא ידעו של מי הוולד, לפיכך כל הנשים צריכות להמתין, גם אותן שבוודאי לא ילדו, וכמו כן מאחר שתקנו חכמים שהמינקת צריכה להמתין עשרים וארבעה חודשים, שמא יסתכן הוולד, לפיכך כל הנשים צריכות להמתין כן, גם אותן שאינן מינקות בפועל¹. והשיבו לו רב פפא ורב הונא, לא זכרנו זאת.

ומסקנת הגמרא, שאם מת הוולד בתוך עשרים וארבעה חודש, אמו מותרת להינשא מיד, אבל אם הוולד חי, אף על פי שהיא גמלה אותו מהנקה, אסורה להינשא עד סוף עשרים וארבעה חודש, כי יש לחוש שתגמול אותו כדי להינשא, אבל אין לחוש שתהרג אותו כדי להינשא.

ומר בר רב אשי אמר, שגם אם מת הוולד בתוך עשרים וארבעה חודש, אמו אסורה להינשא, כי יש לחוש שתהרג אותו כדי להינשא, וכן היה מעשה, באחת שחנקה את בנה. אולם אין זו ראייה כלל, כי אותה אשה היתה שוטה, אבל אשה בת דעת, לא תהרג את בנה כדי להינשא.

המתנה שלושה חודשים בין בעל ראשון לבעל שני

תקנת חכמים היא, שהאשה שיצאה מבעלה בגט או במיתתו, אסורה להינשא לאיש אחר, עד שיעברו שלושה חודשים, שמא תלד לסוף שבעה חודשים, ולא ידעו אם הבן הוא בנו של ראשון הנולד לתשעה חודשי הריון, או בנו של שני הנולד לשבעה חודשי הריון.

ונחלקו חכמים, מה הדין כשבוודאי לא נתעברה מראשון, כגון כשרוב ימיה

¹ אין לפרש דגורין מת אטו לא מת, ונתנה בנה להניק אטו לא נתנה, וגמלתו אטו לא גמלתו, דאם כן היכי שרא רב נחמן לבי ריש גלותא, אלא יש לומר דגורין במת שמא תהרגו, ונתנה בנה להניק שמא תחזור בה, וגמלתו אטו שמא תגמלנו ועדיין הוא צריך לינק. [תוס'].
² ונפקא מיניה, שהיכא שהרב מוחל על כבודו דשרי, ואפילו הכי אל יורה, דלא מסתייע מילתא, הואיל ורבו אצלו. [תוס'].

ולדברי האומרים שזמן הנקה של תינוק שמונה עשר חודש, מותרת להנשא לסוף חמשה עשר חודש, שאפילו אם תתעבר מיד, אין חלבה נעכר עד סוף שלושה חודשים, ואז היא כבר ראויה לגמול את בנה הראשון מההנקה, שהוא כבר בן שמונה עשר חודש.

אמר עולא, הלכה כרבי יהודה, שזמן הנקה של תינוק שמונה עשר חודש, ואין למינקת להינשא עד סוף שמונה עשר חודש מלידת בנה.

ואמר רב עוקבא, לי התיר רבי חנינא לשאת מינקת לאחר חמשה עשר חודש, כדעת רבי יהודה, וכדברי רבן שמעון בן גמליאל.

ומעשה באריסו של אביי, שבא לפניו, ושאל, האם מותר לארס מינקת אחר חמישה עשר חודש. והשיב לו אביי, הלא במקום שנחלקו רבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה, וכן במקום שנחלקו בית שמאי ובית הלל הלכה כבית הלל, ומלבד זאת עולא אמר בפירוש שהלכה כרבי יהודה, ואם כן זמן הנקה שמונה עשר חודש, ומר עוקבא העיד שרבי חנינא התיר לו לשאת אשה בסוף חמישה עשר חודש, וכל שכן שמונת לארס אשה בסוף חמישה עשר חודש. וכשבא אביי לפני רב יוסף, אמר לו רב יוסף, שרב ושמואל אמרו שניהם, שהמינקת צריכה להמתין עשרים וארבעה חודש חוץ מיום לידת התינוק וחודש מיום האירוסין. וכשמע זאת אביי, רץ אחר אריסו שלושה פרסאות, להודיעו, שמתחילה לא הורה לו כהלכה. ויש אומרים שרץ אחריו פרסה אחת בחול. ולא הגיעו להודיעו שטעה.

אסור להורות היתר במקום רבו

כלל בידינו, שאסור לתלמיד להורות היתר במקום רבו, ואפילו בהלכה פשוטה, כהיתר של אכילת ביצה בכותח¹.

ואמר אביי, שהסיבה לכך שאסור לתלמיד להורות היתר במקום רבו, אינה רק משום שדבר זה נחשב אפקירותא [=חוצפה], אלא גם משום שלא יעלה בידו להורות כהלכה².

כאותו מעשה, שהורה אביי לאריסו שמונת לארס מינקת בסוף חמישה עשר חודש, וטעה בזה, אף על פי שהוא עצמו גם כן כבר למד את דברי רב ושמואל, שהמינקת אסורה להיתארס כל עשרים וארבע חודש.

נתנה בנה למינקת או גמלתו או מת

נתבאר, שהמינקת שמת בעלה, אסורה להינשא כל עשרים וארבעה חודש,

¹ מפרש בערוך, דלאו בסתם ביצים איירי, דאין לך עם הארץ שלא ידע שהן מותרות בחלב, אלא בשוטה תרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מיירי, שמותר לאוכלן בחלב ... ואם תאמר ואמאי מותר לאכלן בחלב, מאי שנא מביצת נבלה דאסרי בית הלל אפילו כמוה נמכרת בשוק ... ותיירך בהלכות גדולות, דגבי איסור נבילה החמירו, דהוי דאורייתא, אבל גבי בשר עוף בחלב דרבנן, הקילו. ואם תאמר ומאי אפילו דקאמר, אפילו ביעתא בכותחא, הא איכא מאן דאמר בשר עוף בחלב דאורייתא, ולדידיה אסורה כמו ביצת נבילה. ויש לומר דמכל מקום קאמר אפילו, שכל העולם נהגו בו היתר. ולרבינו תם אתי שפיר, שתיירך, דביצת נבילה החמירו, משום דנבלה דבר איסור הוא, אבל בבשר בחלב לא החמירו, דהוי היתר, דכל חד וחד באפי נפשיה שרי. [תוס'].

² ונפקא מיניה, שהיכא שהרב מוחל על כבודו דשרי, ואפילו הכי אל יורה, דלא מסתייע מילתא, הואיל ורבו אצלו. [תוס'].

נכפים [=חולים במחלת הנפילה].

והמשמשת **על הארץ**, הבנים שיהיו לה ממה שמתעברת מתשמיש זה, **יהיו בנים שמוטי צואר**, כלומר בעלי צואר ארוך יותר מדאי והוא מום.

הדורכת על גללי החמור, יהיו **בניה בעלי מום הנקרא גירדני**, [י"מ שהוא אדם שנמרטו שערות ראשו, וי"מ שהוא בעל שחין הנקרא גרב].

מאכלים שמביאים לידי פגם בבנים

הרגילה לאכול **חרדל**, יהיו לה בנים זללנים.

הרגילה לאכול **תחלי** [=שחליים], יהיו לה בנים דולפי עינים שיהיו עיניהם זולפות מים תמיד.

הרגילה לאכול **מוניני** [=דגים קטנים], יהיו לה בנים מציצים עינים [=שעיניהם פרוחות ונעות תמיד. וי"מ שעיניהם קטנות].

הרגילה לאכול **גרושא** [=מין אדמה], יהיו לה בנים מכוערים.

הרגילה לשתות **שכר**, יהיו לה בנים שחורים.

מאכלים שמביאים לידי מעלה בבנים

הרגילה לאכול **בשר** ולשתות **יין**, יהיו לה בנים בריאים.

דף ס"א

הרגילה לאכול **ביצים**, יהיו לה בנים שעניהם גדולות.

הרגילה לאכול **כוורי** [=דגים], יהיו לה בנים בעלי חן.

הרגילה לאכול **כרפס**, יהיו לה בנים בעלי זיו.

הרגילה לאכול **כוסבר**, יהיו לה בנים בעלי בשר.

הרגילה לאכול **אתרוג**, יהיו לה בנים בעלי ריח טוב.

בתו של שבור מלכא, אמה היתה רגילה לאכול אתרוגים, ועל ידי זה היה ריחה של הבת נודף לטובה, והיו מביאים אותה לפני אביה בראש הבשמים.

אחד רוצה שתניק ואחד אינו רוצה

בדף נ"ט נתבאר, שאחד מהדברים שהאשה משועבדת לבעלה, הוא להניק את בנה, אמנם יש אופנים שהיא מניקה גם אם אינו רוצה ויש אופנים שאינה מניקה אף על פי שהוא רוצה.

כשהאשה רוצה להניק את בנה, היא מניקה אותו, גם אם האיש אינו רוצה שתניק אותו, כגון שאומר לתת אותו למינקת, כי מאחר שיש לה צער אם לא תניק, שהחלב רב בדדיה ומצצורה, שומעים לה.

וכשהאשה אינה רוצה להניק, וכן הוא דרך בנות משפחתה, אף על פי שהאיש

אצל הראשון היתה רדופה ללכת לבית אביה, או שהיה לה כעס בבית בעלה, או שהיה בעלה חבוש בבית האסורים, או שהלך בעלה למדינת הים, או שהיה בעלה זקן או חולה. **וכן נחלקו חכמים מה הדין כשבוודאי לא נתעברה כלל**, כגון שהיתה עקרה, או זקינה, או איילונית, או קטנה. וכן נחלקו מה הדין כשהפילה אחר יציאתה מראשון, ומעתה בוודאי אינה מעוברת ממנו.

לדעת רבי מאיר – בכל האופנים הללו, אף על פי שאין טעם לעכב אותה מלהינשא לשני מחמת ספק של מי יהיה הוולד, אף על פי כן, מאחר שאמרו חכמים שאין לאשה להינשא שלושה חודשים אחר יציאתה מבעלה, לא חילקו בין אשה לאשה, ולכן גם **אלו צריכות להמתין שלושה חודשים**.

ולדעת רבי יוסי – **אלו שאין לחוש בהן לספק של מי הוולד מותרות ליארס ולינשא מיד**.

ואמר רב נחמן אמר שמואל, הלכה כרבי מאיר בגזירותיו, כלומר בכל מקום שהוא מחמיר מדרבנן.

דין מינקת אחרים

המקבלת על עצמה להניק בן של אחרים, **לא תניק עמו לא את בנה**, [שהיא מרחמת עליו לתת לו הרבה], **ולא בן חברתה**, [שאינה מרחמת עליו לתת לו הרבה].

פסקו לתת לה מזונות מועטים, אוכלת הרבה משלה, כדי שיהיה לה חלב, ולא תמית את התינוק.

ולא תאכל דברים הרעים לחלב, והם מנוים להלן.

דברים הרעים לחלב

נתבאר, שהמקבלת על עצמה להניק בן של אחרים, אסורה לאכול דברים שהם רעים לחלב. וביארו חכמים אלו דברים רעים לחלב היא אסורה לאכול.

רב כהנא אמר, כגון (א) **כשות** (ב) **וחזיז** [=עשבים של זרע תבואה] (ג) **ודגים קטנים** (ד) **ואדמה**.

ואביי אמר, אפילו (ה) **קרא** (ו) **וחבוש**.

ורב פפא אמר, אפילו (ז) **קורא** [רך הגדל בדקל, מה שנוסף על הענף בשנה זו], (ח) **וכופרא** [=תמרים בקטנות].

ורב אשי אמר אפילו (ט) **כותח** (י) **והרסנא** [=דגים מטוגנים בקמח וציר ושומן שלהן].

יש מהדברים הללו, שגורמים למעט את החלב. ויש מהם שאין ממעטים את החלב, אבל עוכרים אותו.

ובדף ס"ה מבואר, שהיין יפה לחלב.

פגמים שיהיו בוולדות מחמת מקום התשמיש

המשמשת בבית הריחיים, הבנים שיהיו לה ממה שמתעברת שם, **יהיו בנים**

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 24
מסכת כתובות נ"ד – ס"ה
ח' ניסן – י"ט ניסן

מרוכים רגילים להתארח אצלם עובדי דרכים, ואם כן שוב לא די בשתי שפחות לכל הטורח הנצרך לבית, שכן אם שתי השפחות יטרחו כל צרכי הבית, מי יטרח לפני ארחי ופרחי. [ארחי הם אורחים המשתתפים שבוע או חודש, ופרחי הם העוברים לדרכם ופורחים].

ג. הכניסה לו שלוש שפחות.

אשה המכניסה לבעלה שלוש שפחות, מלבד חמש המלאכות הנ"ל היא נפטרת גם משתי מלאכות נוספות. (ו) אין מצעת לו המטה. (ז) ואין עושה בצמר. אבל שאר דברים קטנים שהאשה עושה בביתה, כגון לילך בשליחות בעלה להביא לו חפץ מבית לעליה, מוטלים עליה, ואינה נפטרת מהם בטענה שהכניסה לבעלה די שפחות גם לטרוח לפני האורחים ואם כן עליה אין להטיל שום טורח. והסיבה לכך כי מאחר שבני הבית מרובים מתרבים גם האורחים ועדיין צריך שתסייע בדברים קטנים.

ד. הכניסה לו ארבע שפחות.

אשה המכניסה לבעלה ארבע שפחות, יושבת בקתדרא, כלומר יושבת במנוחה, ואינה עושה דבר, ואף שבריבוי זה של בני אדם, מתרבים גם האורחים יותר ויותר, מכל מקום, מאחר שיש ארבע שפחות, הן עוזרות זו לזו, ומספיקות לעשות כל המלאכות.

וזו דעת תנא קמא של משנתנו, ובהמשך יתבאר בעז"ה, שלדעת רבי אליעזר, גם זו, בעלה כופה אותה לעשות בצמר.

ומכל מקום, לדברי רב יצחק בר חנניא אמר רב הונא, הכל מודים, שהגם שאינה חייבת לטרוח בבית כל טרחה, עצה טובה לה, שתעשה לבעלה דברים של חיבה שאין בהם טורח, כדי להתחבב עליו, ובכלל זה (א) מוזגת לו הכוס, (ב) ומצעת לו המטה, (ג) ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו.

- י"מ שהצעת המטה שהיא פטורה כשהכניסה לו שלוש שפחות, היא הצעת כרים וכסתות, שהוא דבר שיש בו טורח, והצעת המטה שהיא מציעה גם כשהכניסה ארבע שפחות, היא פריסת סדין ולבדים, שהוא דבר חיבה ואין בו טורח.

- וי"מ שזו שהכניסה לו שלוש שפחות, נפטרת מהצעת שאר מיטות שבבית, אבל לבעלה היא מציעה את המטה גם כשהכניסה לו ארבע שפחות.

ואמר רבי חנא או רבי שמואל בר נחמני, שכל הדינים הללו, האמורים במי שהכניסה שפחות לבעלה, אינם אמורים רק במי שהכניסה לו שפחות ממש, אלא אף בראויה להכניס לו שפחות, כלומר שהכניסה נדוניה רבה, שהמביאה כזו נדוניה ראויה שיקנו ממנה שפחות לשמשה.

ובברייתא שנינו, אחד שהכניסה לו, ואחד שצמצמה לו משלה.²

דברים שהנדה אסורה לעשות לבעלה

אמר רב יצחק בר חנניא אמר רב הונא, כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה, גם

² פירוש צמצמה לו ממה שהוא חייב ליתן לה, כמו קופה של בשמים ושאר דברים, וצמצמה כל כך שיכול לקנות מזה כמה שפחות. רבינו תם. ויש גורסין שמצאה לו משלו, כלומר שהוא עשיר שיכול לקנות הרבה שפחות כפי צרכה. [תוס'].
³ קצת תימה, אם הוא זן אותה, אם כן מה מרויח הבעל, דבלא שפחה היא היתה עושה הכל, ולא היה זן אלא אותה לבדה, ועתה זן אותה ואת שפחתה. [תוס'].
⁴ ודברי רב הונא ענין זה למד מהכתוב, "ויבא אלקים אל אבימלך בחלום הלילה ויאמר לו הנך מת על האשה אשר לקחת והוא בעלת בעל" (בראשית כ' ג'), שיש לדרשו והיא בעלייתו של בעל ולא בירידתו של בעל.

רוצה שתניק, שומעים לה, משום שנושא אותה על דעת שלא תרד ממעלת בנות משפחתה, וכשבנות משפחתה אינן מניקות אינה משתעבדת לו להניק את בנה.

וכן הדין גם כשדרך בנות משפחתה להניק, אבל דרך בנות משפחתו שלא להניק, שכן כלל בדינו, שהאשה עולה עמו ואינה יורדת עמו, ומאחר שבנות משפחתו אינן מניקות, גם היא אינה משועבדת לו להנקה.

את הדינים הללו שאל רב הונא בר חננא את רב הונא, לבדקו אם ידע להשיב כהלכה, וידע להשיב כהלכה.

מנין שהאשה עולה עם בעלה ואינה יורדת עמו

לדברי רב הונא ענין זה למד מהכתוב, "ויבא אלקים אל אבימלך בחלום הלילה ויאמר לו הנך מת על האשה אשר לקחת והוא בעלת בעל" (בראשית כ' ג'), שיש לדרשו והיא בעלייתו של בעל ולא בירידתו של בעל.

ולדברי רבי אלעזר ענין זה למד מהכתוב, "ויקרא האדם שם אשתו תנה כי הוא היתה אם כל חי" (בראשית ג' כ'), לומר לך, לחיים ניתנה, ולא לצער ניתנה.

המכניסה שפחות לבעלה

כבר נתבאר בדף נ"ט, שלדעת משנתנו, האשה משועבדת לבעלה, לעשות את כל המלאכות הבאות: (א) טוחנת. (ב) אופה. (ג) מכבסת. (ד) מבשלת. (ה) מניקה את בנה. (ו) מצעת לבעלה את המטה. (ז) עושה בצמר.

ומבואר במשנתנו, שכשהאשה מכניסה לבעלה שפחות, השפחות נכנסות תחתיה למלאכות הללו, וככל שמכניסה יותר שפחות, היא פטורה מיותר מלאכות.

א. הכניסה לו שפחה אחת.

אשה המכניסה לבעלה שפחה אחת³, נפטרת בכך משלוש המלאכות ראשונות. (א) לא טוחנת. (ב) לא אופה. (ג) ולא מכבסת.

אבל אינה נפטרת מכל המלאכות, בטענה שהכניסה לבעלה שפחה תחתיה [=עייילית לך איתתא בחריקא], לעשות כל המלאכות שעליה לעשות. כי מאחר שהכניסה שפחה, יש גם תוספת טרחה עבור השפחה, ושפחה אחת לא תוכל לטרוח לשלושה בני אדם, כל מה שהיתה אשה אחת טורחת לשני בני אדם [=דאמר לה, הא טרחא לדידי ולדידה, קמי דידך מאן טרח].

ב. הכניסה לו שתי שפחות.

אשה המכניסה לבעלה שתי שפחות, מלבד שלוש המלאכות הנ"ל היא נפטרת משתי מלאכות נוספות. (ד) אין מבשלת. (ה) ואין מניקה את בנה. אבל אינה נפטרת מכל המלאכות, בטענה שהכניסה לבעלה שפחה נוספת, ושתי שפחות יטרחו היטב לארבעתם, כמו שהיתה היא לבדה טורחת לה ולבעלה. והסיבה לכך שאינה נפטרת על ידי שתי השפחות מכל המלאכות, כי מאחר שבני הבית

הנהגות אבוא ומנימין בני איהי

אבוא בר איהי ומנימין בר איהי, כל אחד היה לו מנהג אחר בהאכלת השמש מהמאכלים שמביא לסעודה.

אחד מהם היה מאכיל את השמש מכל מין ומין מיד כשהביאו לסעודה. והיה אליהו מדבר עמו.

ואחד מהם היה מאכיל את השמש בתחילת הסעודה מהמין הראשון עד שבע ממנו, ומשאר מינים היה נותן לו אחר גמר הסעודה. ולא היה אליהו מדבר עמו.

הנהגות בני רב חסדא

שני חסידים ויש אומרים רב מרי ורב פנחס בני רב חסדא, כל אחד היה לו מנהג אחר בהאכלת השמש מהמאכלים שמביא לסעודה.

אחד מהם היה נותן לשמש מכל מין ומין קודם שנתן השמש לפניו ולפני האורחים. והיה אליהו מדבר עמו, שכן ראוי לעשות שאם יתעכב מלתת לו אחרי האורחים פעמים שהם מרובים והוא רואה ומתאוה ומצטער.

ואחד מהם היה נותן לשמש מכל מין ומין אחרי שנתן השמש לפניו ולפני האורחים. ולא היה אליהו מדבר עמו.

נס שנעשה לרב אשי כשהציל את מר זוטרא

אמימר ומר זוטרא ורב אשי היו יושבים לפני הפתח של בית אזגור מלך פרס. חלף לפניהם הממונה להביא את המנות לפני השרים [=אטורנגא דמלכא], והיו המנות בידיו.

ראה רב אשי, שפני מר זוטרא מחווררים מחמת התאוה למאכל, לקח רב אשי מהמאכל באצבעו, ונתן בפיו של מר זוטרא.

אמר לו הממונה לרב אשי, הפסדת את סעודת המלך, שמעתה, מאחר שנגעת בה, לא יאכל ממנה המלך. באו שוטרי המלך ושאלו את רב אשי, מדוע עשית כן. והשיב להם רב אשי, העושה מאכל כזה, פסול הוא להאכיל את המלך. שאלו אותו, מדוע. והשיב להם, ראיתי בתוך המאכל בשר של דבר אחר, כלומר בשר חזיר מצורע. בדקו, ולא מצאו. נטל רב אשי את אצבעו של הטבח, והניחה על אחת החתיכות, ושאל, האם כאן בדקת. נעשה נס, ובדקו אותה חתיכה, ונמצאת חתיכת חזיר מצורע.

שאלו החכמים את רב אשי, מדוע סמכת על הנס. והשיב ראיתי רוח צרעת שפורחת על מר זוטרא.

הרומאי שאכל רימונים לפני האשה

רומאי אחד שאל מאשה אחת אם תסכים להינשא לו, ואמרה, לא.

כשהיא נדה, היא עושה אותן לבעלה, חוץ מדברים של חיבה וקירוב, שהם מביאים לידי הרגל דבר, ובכלל זה הדברים הבאים:

א. מזיגת הכוס. דווקא למזוג ולהניח לו כדרכה אסורה, אבל בשינוי מותרת, כמו שעשו נשות האמוראים. אשת שמואל היתה נותנת לו ביד שמאל^א. אשת אביי היתה מניחה לו על פי הקנקן. אשת רבא היתה מניחה לו על הכר מראשותיו. ואשת רב פפא היתה מניחה לו על הספסל.

ב. הצעת המטה. ולדברי רבא, דווקא בפניו אסורה להציע לו מטתו, אבל שלא בפניו היא מותרת.

ג. והרחצת פניו ידיו ורגליו.

לתת לשמש מהמאכלים שמביא בשעת הסעודה

אמר רב יצחק בר חנניא אמר רב הונא, רוב דברים שהשמש מביא לפני האורחים בסעודה, אין חובה לתת לו מיד בשעת הסעודה, ואפשר להשהותו, לתת לו לאחר שיקומו הקרואים, יוצא מכלל זה בשר ויין, שהשמש מתאוה להם, ואם לא יתנו לו מיד כשהוא מביא, הוא מצטער, ולכן יש לתת לו בשעת הסעודה. וביאר רב חסדא, שהכוונה לבשר שמן ויין ישן. ורבא הוסיף וביאר, שבשר שמן יש לתת לשמש בשעת הסעודה כל השנה, ויין ישן יש לתת לו בשעת הסעודה בתקופת תמוז, שריחו חזק, וחום היום מחרחר בו כארס.

ואמר רב ענן בר תחליפא, אני הייתי עומד לפני מר שמואל, והביאו לפניו תבשיל של כמהין ופטריות, ואם לא שנתן לי, הייתי מסוכן לאחזני בולמוס, מחמת תאות רעבוני.

ואמר רב אשי, אני הייתי עומד לפני רב כהנא, והביאו לפניו גרגלידי דליפתא בחלבא [=חתיכות דקות ועגולות של לפת בחלב] ואם לא שנתן לי, הייתי מסוכן לאחזני בולמוס מחמת תאות רעבוני.

ורב פפא אמר, אפילו תמרה שמינה, יש לתת לשמש מיד בשעת הסעודה.

כלל הדבר, כל שיש לו ריח או חמיצות, מזיק את מי שאוכלים לפניו ואינו אוכל, ולכן יש לתת מיד לכל העומדים שם.

לכאורה רב ענן בר תחליפא ורב אשי ורב פפא, באו לחלוק על רב הונא, שלדברי רב הונא, רק בשר ויין יש לתת לשמש מיד, וזאת כדי שלא יצטער. והם אמרו, כל דבר שיש לו ריח או חמיצות יש לתת לשמש, ולכל העומדים שם, שאם לא יתנו להם, הם באים לידי סכנה.

^א במחזור ויטרי פירש הרב רבי שמעיה, שהיה נזהר רש"י אפילו שלא ליתן מפתח מידו לידה. ומכאן אין ראייה, דשאני מזיגת כוס, שהוא דבר של חיבה, ואסורה אפילו להביא לפניו על השולחן, אלא למר מנחה ליה אבי סדיא, ולמר אפומא דכובא. [ומסדר אליהו, דקתני גבי ההוא עובדא דמייתי בפרק קמא דשבת, באדם אחד שקרא הרבה ושנה הרבה כ"י ששאל אליהו לאשתו שמא הבאת לו את הפך, שמא הבאת לו את השמן, ואמרה לו חס ושולם אפילו באצבע קטנה לא נגע בי, נמי אין ראייה, דמציינן לפרש דשלא על הבאת הפך היה מקפיד, אלא הכי קאמר, שמא בשעת הבאת הפך לא נזהרת ונגע בך, וכן משמע שהשיבתו, אפילו באצבע קטנה לא נגע בי, אבל שלא הביאה לו לא קאמרה. [ומה שפירש רש"י דמחלפא ליה בידא דשמאלא בימי לבונה, דמשמע שיש להקל בימי לבונה מבימי נדותה... נראה דהיו רגילין לטבול אחר שבעה לראיה, כשפוסקת, דלא אסירא השתא אלא מדרבנן, אבל בזמן הזה, שאין רגילות לטבול עד אחר שבעה נקיים, אין חילוק בין ימי נדות לימי לבון... [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת **אלישבע שולביץ ע"ה**
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 24
מסכת כתובות נ"ד – ס"ה
ח' ניסן – י"ט ניסן

הלך הרומאי והביא רימונים, חתך ואכל בפניה. וכל פעם שבא לה רוק בפיה מחמת התאוה לרימונים שראתה נאכל בפניה, היתה בולעת אותו הרוק, עד שנפחו פניה וכרסה, ונעשו זכוכית כדרך הנפוחים.

לאחר מכן שאל אותה הרומאי, אם ירפא אותך האם תסכים להינשא לו, ואמרה לו, הן.

הלך שוב והביא רימונים חתך ואכל בפניה ואמר לה כל רוק שיבוא לך בפוך רקקי והשליכי וכן עשתה עד שיצא ממנה רוק כהוצא ירקא [=עלה ירוק של לולב] והבריאה.

דברים שהאיש אינו כופה את אשתו לעשות

נתבאר, שהאשה משועבדת לבעלה למלאכות הבית, ולטרוח לפני האורחים, אמנם **בברייתא** מנויים דברים שאינה משועבדת לו, ואינו יכול לכופ אותה לעשותם:

א. אינו כופה אותה לעמוד לשרת לפני אביו^א.

ב. ואינו כופה אותה לעמוד לשרת לפני בנו.

ג. ואינו כופה אותה ליתן תבן לבהמתו, אבל כופה אותה ליתן תבן לפני בקרו. כן היא גרסת רש"י, שיש חילוק בין בהמות לבקר. לפירוש ראשון, בהמה כולל סוסים וחמורים, שהם מזויינים וצוהלים לרביעה, ולכן אינו כופה אותה לתת להם תבן, ובקרו כולל שוורים, שאינם להוטים אחר רביעת אשה, ולכן כופה אותה לתת להם תבן. ולפירוש שני, בהמתו אלו הזכרים, ובקרו אלו הנקבות. וגרסת תוס', שאין האיש כופה את אשתו לתת תבן, לא לפני בהמתו, ולא לפני בקרו.

ולדעת רבי יהודה יש דבר נוסף, שאין הבעל כופה את אשתו:

ד. אף אינו כופה אותה לעשות בפשתן, מפני שהפשתן מסריח את הפה, ומשרבט את השפתים, שהן נמשכות ונעשות גדולות, על ידי שצריכה להשרות תמיד החוט ברוק, וכל זה בפשתן רומי.

וכבר נתבאר בדף נ"ט, שמשנתנו בה מבואר שהאשה עושה לבעלה בצמר דווקא^ב, היא כדעת רבי יהודה.

חיוב מלאכה באשה שהכניסה שפחות הרבה

לעיל נתבאר, שלדעת תנא קמא של משנתנו, אשה שהכניסה לבעלה ארבעה שפחות או יותר, יושבת בקתדרא, ופטורה מלעשות לבעלה כל מלאכה.

ורבי אליעזר חולק על כך, ואומר, שאפילו הכניסה לו מאה שפחות, כופה אותה לעשות מלאכה של טוויית צמר, משום שהבטלה מביאה לידי זימה.

ולהלן יתבאר בעזה"י, שגם דעת רבן שמעון בן גמליאל, שאין לאשה להיות

^א יל"ע אם הכוונה לכל תשיש שהוא, או שתשיש משמשת לפני האורחים, משמשת גם לפני אביו ובנו, אבל יותר מזה לא יוכל לכפותה. ומיהו אם כן, לכאורה גם לפני שאר אנשים לא יוכל לכפותה לשמש תשיש יתר. ויל"ע בדבר.

^ב הא דדייקין אמתניתין בצמר אין בפשתים לא, בכיתנא רומאה. [תוס'].

בטלה לגמרי, כי הבטלה מביאה לידי שעמום [=שגעון]. אמנם לדעת רבן שמעון בן גמליאל, אם היא משחקת בכלבים קטנים, או במשחק אחר כגון שחמט, שוב לא תבוא לידי שעמום, ודי לה בכך, אבל לדעת רבי אליעזר, עדיין מחוייבת לעשות מלאכה, כגון טוויית צמר, שלא תבוא לידי זימה.

ואמר רב מלכיו אמר רב אדא בר אהבה, הלכה כרבי אליעזר^א.

שמועות שאמרו רב מלכיא ורב מלכיא

מאחר ששמותיהם של רב מלכיא ורב מלכיו דומים זה לזה, נתנו סימן לשמועות שאמר זה, ולשמועות שאמר זה, שלא יחליפו ביניהם.

ולדברי רב חנינא בריה דרב איקא, זהו הסימן: (א) שפוד (ב) שפחות (ג) וגומות - רב מלכיו. (א) בלורית (ב) אפר מקלה (ג) וגבינה - רב מלכיא. ועתה נבאר מהן השמועות הללו.

שלושת השמועות שאמר רב מלכיו:

א. שפוד – הוא הדין האמור במסכת ביצה, שאמר רב יהודה אמר שמואל, שפוד שצלו בו בשר [ביום טוב, ולאחר מכן הוציאו השפוד מהצלן], אסור לטלטל את השפוד ביום טוב, [כי נמאס בצליה, ונעשה מוקצה]. ואמר על כך רב מלכיו אמר רב אדא, שאמנם טלטול גמור אסור לטלטלו, אבל שומטו מלפניו בגרירה וטלטול מן הצד, עד שיעבירו מלפניו לקרן זוית.

ב. שפחות – הוא הדין האמור על המשנה שלנו, שאשה המכניסה לבעלה ארבע שפחות אינה עושה לו שום מלאכה, ורבי אליעזר חולק ואומר, אפילו הכניסה לו מאה שפחות, כופה אותה לעשות מלאכה בטוויית צמר, שהבטלה מביאה לידי זימה. ואמר על כך רב מלכיו שהלכה כרבי אליעזר.

ג. גומות – הוא הדין שאמר רב מלכיו במסכת נידה, לעניין מיאון, שמי שיש לה גומות במקום שערות, אף על פי שאין שם שתי שערות, גדולה היא, ואינה יכולה למאן, כמי שיש לה שתי שערות, כי אין גומא אלא אם כן היה בה שיער, אלא שנשר.

ושלושת השמועות שאמר רב מלכיא:

א. בלורית – הוא הדין האמור במסכת עבודה זרה על ברייתא, בה שנינו, שכשישראל מספר את שערות הנוכרי, כיון שמגיע לבלוריתו, שהוא מגדל לעבודת כוכבים, שומט את ידו, כי אם יספר את השער סביבותיה, נמצא מניח לו את הבלורית, ומתקנה לעבודה זרה. ואמר על כך רב מלכיא, שיש לשמוט את ידו מרחק שלושה אצבעות לכל רוח סביב הבלורית.

ב. אפר מקלה – הוא הדין שאמר רב מלכיא במסכת מכות אסור לתת אפר מקלה על גבי מכה, לפי שאפר מקלה קשה הוא, ומחתך את מקום המכה, והרושם [של הדם] נראה שם אחר זמן ככתובת קעקע.

ג. גבינה – הוא מה שאמר רב מלכיא במסכת עבודה זרה, לבאר את דין

^א והא דקיימא לן בכל מקום ששנה רבן שמעון בן גמליאל במשנתנו הלכה כמותו, אין זה אותו שהיה בימי רבי אליעזר.

המשנה שם, שאסרו גבינות [הנעשות במקום הנקרא] בית אונייקי. וביאר רב מלכיא טעם הדבר, מפני שהיו נוהגים להחליק את פני הגבינות בשומן חזיר.

ורב פפא חולק על רב חנינא בריה דרב איקא, ואומר, שכל הדינים שנאמרו על משנה וברייתא רב מלכיא אמרם, [וסימן לדבר שלא תשכח, מתניתין מלכתא^א].
ואם כן, גם הדין האמור על המשנה בענין מכנסת שפחות לבעלה, שהלכה כרבי אליעזר, ועליה לעשות בצמר, **רב מלכיא אמרו,** ולא רב מלכיו.

- כן פירשו רש"י ורבינו תם, ולפי זה, רב מלכיא אמר ארבעה דברים, ורב מלכיו אמר שני דברים.

- ורשב"ם מפרש, לדעת רב פפא, רב מלכיא אמר רק את הדברים שעל משנה וברייתא, ואם כן, כנגד "שפחות" שאנו מוסיפים לו, אנו נותנים לרב מלכיו "אפר מקלה", וכל אחד אמר שלושה דברים.

המדיר את אשתו מלעשות מלאכה

לדעת רבן שמעון בן גמליאל, מי שמדיר את אשתו מלעשות מלאכה, **על כרחו יוציאנה, ויתן לה כתובה, כי בנדרו כופה עליה את הבטלה, והבטלה מביאה לידי שעמום** [=שיגעון].

אמנם כל זה, כשאינה רגילה לשחק במיני משחקים, ועל ידי מניעתה ממלאכה, תהא בטלה לגמרי, אבל כשרגילה לשחק, תתעסק בזה, ולא תבוא לידי שעמום.

המדיר את אשתו מתשמיש המטה

כשהאיש אומר לאשתו, "תאסר עליך הנאת תשמישי", לא חל נדרו, כי האיש משועבד לאשתו לתשמיש המטה, שנאמר "וְעָנְתָהּ לֹא יִגְרָעוּ" (שמות כ"א י').

אבל כשהאיש אומר לאשתו, "תאסר עלי הנאת תשמישך", הוא נאסר בה, ופעמים מחמת נדרו שמונע ממנה תשמיש המטה, על כרחו יוציאנה, ויתן לה כתובה.

לדעת בית שמאי, האוסר על עצמו תשמיש המטה של אשתו **עד** זמן של **שתי שבתות, לא יוציא את אשתו, שכן מצינו, שכשהאשה יולדת נקבה,** היא נאסרת לבעלה שבועיים, ואם כן כשהוא אוסר אותה עליו שתי שבועות, אין כאן מניעה של תשמיש יותר מדבר שרגילה בו, ואינו נחשב כגורע מעונתה, **אבל אם נדר לאסור עצמו בתשמיש המטה יותר משתי שבתות, הוא נחשב כגורע מעונתה, ועל כרחו יוציא אותה מיד, ויתן לה כתובה.** < ולדעת בית שמאי, השוו את מה שהאשה נאסרת לבעלה בנדר, למה שהיא נאסרת לו על ידי לידה, ששני הדברים הללו הם איסורים שהאיש גורם להם [=מידי דהוא גרים לה ממידי דהוא גרים לה].

ולדעת בית הלל, האוסר על עצמו תשמיש המטה של אשתו **עד** זמן של **שבוע**

אחד, לא יוציא את אשתו, שכן מצינו, שכשהאשה נידה, היא נאסרת לבעלה שבוע אחד, ואם כן, כשהוא אוסר אותה עליו שבוע אחד, אין כאן מניעה של תשמיש יותר מדבר שרגילה בו, ואינו נחשב כגורע מעונתה, אבל אם נדר לאסור עצמו בתשמיש המטה יותר משבוע אחד, הוא נחשב כגורע מעונתה, ועל כרחו יוציא אותה מיד, ויתן לה כתובה. < ולדעת בית הלל, השוו את מה שהאשה נאסרת לבעלה בנדר, למה שהיא נאסרת לו מחמת נידות, ששני הדברים^ב הללו הם דברים שכיחים [=מידי דשכיח ממידי דשכיח].

- **לדברי רב, כשאמרו בית הלל ובית שמאי, שעד שבוע או עד שבועיים אינו מוציא את האשה, הכוונה לכך שכשבתחילת נידרו פירש, שנאסר בתשמיש עד שבוע או עד שבועיים, אבל אם לא פירש כלום, אלא אסר עצמו בתשמיש בלא הגבלת זמן, מאחר שלפי נדרו היא נאסרת יותר משבוע או שבועיים, הוא מוציא אותה מיד, ונותן לה כתובה, אף על פי שיתכן שישאל על נדרו בתוך השבוע או השבועיים, ותהא מותרת לו בתוך הזמן.**

- **ולדברי שמואל, כשאמרו בית הלל ובית שמאי, שעד שבוע או עד שבועיים אינו מוציא את האשה, כן הדין גם אם אסר עצמו בתשמיש יותר משבוע או שבועיים, או שאסר עצמו בלא הגבלת זמן, כל שלא עברו שבוע או שבועיים של איסור בפועל, אינו מחויב להוציא, שמא ימצא פתח לנדרו, [לומר על דעת כן לא נדרתי], וישאל עליו לחכם, ויתיר לו הנדר, ויתברר שלא היתה אסורה לו שבוע או שבועיים, ורק כשיעברו שבוע או שבועיים, ועדיין היא אסורה, הוא מחויב להוציא ונותן לה כתובה.**

המדיר את אשתו מלהנות לו

בתחילת פרק המדיר יתבאר בעזה"י, שהמדיר את אשתו מלהנות לו^א, אם היה הנדר **עד שלושים יום, אינו מחויב להוציא, ויתן לה מזונות על ידי פרנס,** ואם היה הנדר יותר משלושים יום, יוציא ויתן לה כתובה.

- **לדברי רב, כשאמרו שכשהנדר עד שלושים יום יעמיד פרנס ולא יוציא את האשה, הכוונה לכך שכשבתחילת נידרו פירש, שמדירה שלושים יום, אבל אם לא פירש כלום, אלא הדירה בהנאה בלא הגבלת זמן, מאחר שלפי נדרו היא נאסרת בהנאה יותר משלושים יום, הוא מוציא אותה מיד, ונותן לה כתובה, אף על פי שיתכן שישאל על נדרו בתוך הזמן, ותהא מותרת לו.**

- **ולדברי שמואל, כשאמרו שכשהנדר עד שלושים יום יעמיד פרנס, כן הדין גם אם הדירה בהנאה יותר משלושים יום, או שהדירה בהנאה בלא הגבלת זמן, כל שלא עברו שלושים יום של איסור בפועל, אינו מחויב להוציא, שמא ימצא פתח לנדרו, [לומר על דעת כן לא נדרתי], וישאל עליו לחכם, ויתיר לו הנדר, ויתברר שלא היתה אסורה לו שלושים יום, ורק כשיעברו שלושים יום, ועדיין היא אסורה, הוא מחויב להוציא ונותן לה כתובה.**

^א כעס שכועס על אשתו ומדירה, ודם נדות. [רש"י].

^ב ולא הדירה מהנאת תשמיש, דהא לא חייל, משום דמשועבד לה. וגבי מזונות נמי מוקמינן ליה לקמן, באומר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך, ופרנס משום דלא ספקא. ואית דמוקמא כגון שהוא מן הגמלים או מן הספנים, שאין לכופו בשביל תשמיש. ולא מילתא היא, דהא מוקמא לקמן אכולהו קתני מתניתין לענין מדיר שבוע אחת. [רש"י].

^א לגבי שמעתא היא מתניתא מלכתא, דהא מינה מותבין תיובתא לשמעתא, וסימנך מלכיא לשון נקבה, אבל מלכיו לשון זכר. [רש"י].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 24ח
מסכת כתובות נ"ד – ס"ה
ח' ניסן – י"ט ניסן

רב ושמואל הוצרכו לפרש דבריהם בשני הדינים הנ"ל

בשני מיני נדרים נתנו חכמים קצבה, כמה זמן יהא אדם מדיר בהם את אשתו, ויוכל לקיימה, או יתחייב להוציאה. (א) מדיר את אשתו מתשמיש המטה, הזמן הוא שבוע או שבועיים. (ב) מדיר את אשתו מלהנות לו, הזמן הוא שלוש יום.

ונתבאר שבשני הדינים הללו נחלקו רב ושמואל. לדברי רב, הכל תלוי בשעת הנדר, אם לפי שעת הנדר יהא האיסור יותר מהזמן הקצוב, הוא מוציא את האשה מיד. ודברי שמואל, הכל תלוי במשך האיסור בפועל, ורק כשימשך האיסור בפועל יותר מהזמן האמור, הוא מוציא את האשה.

והוצרכו רב ושמואל לפרש דבריהם בשני הדינים הללו, כי אם היו מפרשים דבריהם רק באחד מהדינים הללו לא היינו יודעים שנחלקו גם בשני.

אם היו מפרשים דבריהם רק לענין מדיר את אשתו מתשמיש המטה, היה מקום לומר שדווקא בו החמיר רב, לומר, שמיד משעת הנדר עליו להוציא את אשתו, כי גם אם יכול להישאל, מכל מקום עד שישאל היא אסורה בתשמיש ללא תקנה, אבל המדיר את אשתו מלהנות לו, שעד שלוש יום יש לו תקנה בפרנס, לא יתחייב להוציא עד שיעברו שלוש יום בפועל.

ואם היו מפרשים דבריהם רק לענין המדיר את אשתו מלהנות לו, היה מקום לומר, שדווקא בו הקל שמואל לומר שאינו מחויב להוציא עד שיהיה הנדר שלוש יום בפועל, שכן כל שלוש יום יש לה תקנה לכל הפחות בפרנס, אבל המדיר את אשתו מתשמיש המטה, שמיד נאסרת לו בלא תקנה, מודה שמואל שאף על פי שיכול להישאל על הנדר יוציאה אותה מיד.

דף ס"ב

יציאת הבעל מביתו שלא ברשות אשתו

כבר נתבאר, שהבעל משועבד לאשתו, לפרנס אותה, ולזון אותה, ושלא לגרוע עונתה, [כפי שיתבאר בעזה"י בהמשך], ואחד מהדברים שהבעל משועבד לאשתו, שיהא שרוי עמה, ולא יניחנה, ויצא מביתו ללא רשותה לכמה זמן שיחפוץ.

אמנם זמן מועט הבעל רשאי לצאת מביתו גם שלא ברשות אשתו. ומבואר במשנתנו, שהפועלים יוצאים למלאכתם שבת אחת שלא ברשות נשותיהם.

עוד מבואר במשנתנו שהתלמידים, יוצאים לתלמוד תורה שלא ברשות נשותיהם אף שלוש יום^א. ומשנתנו היא כדעת רבי אליעזר, ואמר רב ברונא אמר רב, הלכה כרבי אליעזר.

ואמר רב אדא בר אבהו אמר רב, שחכמים חולקים על רבי אליעזר, ואומרים, שהתלמידים יוצאים לתלמוד תורה שתיים ושלוש שנים שלא ברשות

^א פירש ר"י, דאתא לאשמועינן, דאף על גב דמנהגם היה ללמוד ולעשות מלאכה בעירם, ועונה האמורה בתורה לתלמיד מערב שבת לערב שבת ... ולפועלים שתיים בשבת ... אפילו הכי יכולים לשנות ממנהגם, ולצאת, תלמידים שלוש יום, ופועלים שבת אחת. [תוס'].

נשותיהם. ואמר רבא, שהאמוראים עשו מעשה כדברי רב אדא בר אבהו, ויצאו ללמוד תורה יותר משלושים יום, וגרם להם הדבר שנענשו בנפסם, על ידי שנצטערו נשותיהם, כפי שיתבאר בעזה"י בהמשך במיתת רב רחומי.

יציאת הבעל מביתו ברשות אשתו

נתבאר, שאין לבעל לצאת מביתו שלא ברשות אשתו אלא זמן מועט, של שבת אחת, או שלוש יום.

וכשאתו נותנת לו רשות לצאת, מעיקר הדין יכול לצאת לכל זמן שאשתו מתרצית לו ואפילו הוא זמן גדול מאד, ומכל מקום, דרך ארץ, שאפילו כשאתו מתרצית לו לצאת הרבה, לא יצא יותר מדאי, שלא ישא עליו חטא, ונחלקו חכמים מהו השיעור.

לדעת רב – השיעור שיכול לצאת בלא פקפוק כשאתו מתרצית הוא, שיהא חודש כאן וחודש בבית, שכן מצינו באותם שהיו עובדים את דוד, שהיו יוצאים מביתם לעבודתו חודש שלם, שנאמר, "ויבני ישראל למספרם ראשי האבות ושרי האלפים והמאות ושרי הקהלים ושרי הקהלים את המלך לכל דבר המחלקות הבאה והיצאת חדש בחדש לכל חדשי השנה^ב המחלקת האחת עשרים וארבעה אלף" (דה"י א' כ"ז א'). ורבי יוחנן אמר, שמכאן אין ראייה, כי בעבודת המלך היו משתכרים, והיו מספקים לנשים מזונות ותכשיטים ברווח, ולפיכך היו מתרצות שילך בכל חודש שני, אבל כשאין להן רווח אינן מתרצות לכך^ג.

ולדעת רבי יוחנן – השיעור שיכול לצאת בלא פקפוק כשאתו מתרצית הוא, שיהא חודש כאן ושני חודשים בביתו, שכן מצינו באותם שהיו עובדים את שלמה, שהיו שני חודשים בביתם וחודש אחד יצאו לעבודתו, שנאמר, "וישלחם לבנוה עשרת אלפים בחדש הליפות חדש יהיו בלבנון שנים חדשים בביתו ואדניקם על המס" (מלכים א' ה' כ"ח). ורב אמר, שמכאן אין ראייה, כי היו העובדים מרובים, ודי היה אם יבואו שלוש בכל חודש שלישי, אבל אם היו מועטים, היו באים מחצה בכל חודש שני.

- רש"י מפרש סוגיה זו בתלמידים היוצאים ללמוד תורה, שגם ברשות אין להם לצאת אלא חודש אחד מכל שני חודשים או חודש אחד מכל שלושה. והקשו התוס', אם כן היאך יצא רבי עקיבא, וכל המבוארים להלן, שיצאו כמה שנים. ותירצו, שכשצריך לפנות את אשתו שתסכים, לא יפתה אלא חודש אחד משני חודשים או חודש אחד משלושה חודשים, אבל כשהן שמחות לכך בלא פיתוי, ורוצות שילכו בעליהן כדי שיהיו תלמידי חכמים, מותרים ללכת גם כמה שנים.

^ב ואף על גב דמשמעותא דעניינא משמע שלא היה פורש מביתו אלא חדש אחד בשנה, ואין ללמוד משם אלא חדש כאן ואחד עשר חודשים בביתו, רב קרא יתירא, דהבאה והיציאת דרשי, דהוה ליה למכתב "המשרתים את המלך לכל דבר המחלקות חדשי השנה", וכתב "דבר המחלקות הבאה והיציאת חדש בחדש לכל חדשי השנה", משמע שהיו שתי מחלקות נצבים ומשרתים שמשרתים עם השאר, זו ששה חודשים בדילוג, וזו ששה חודשים בדילוג, זו באה וזו יוצאה מדי חדש בחדש, הרי חדש בבית המלך וחדש בביתו, ואף כאן חדש בבית רבו, וחדש בביתו. [רש"י].

^ג לפירוש רש"י הסוגיה מדברת בתלמידים היוצאים לתלמודם, ולזה הביא רב ראייה שיכולים לצאת בכל חודש שני, ואמר רבי יוחנן, שיש לחלק בין יוצאים לשכר, לבין יוצאים לתלמודם, שהיוצאים לשכר יכולים לצאת בכל חודש שני, והיוצאים לתלמודם לא. ולפירוש התוס' הסוגיה מדברת בפועלים היוצאים למלאכתם, ולזה הביא רב ראייה שיכולים לצאת בכל חודש שני, ואמר רבי יוחנן שיש לחלק בין יוצאים לעבודת המלך ששכרם מרובה לבין יוצאים לשאר מלאכות שאין שכרם מרובה כל כך.

וכן הפועלים העושים מלאכה בעיר אחרת, עונתם אחת בשבת.^א

ד. הגמלים – הם סוחרי חבילות, ומביאים סחורתם על גמלים ממקום רחוק, עונתם אחת לשלושים יום.

ה. הספנים – הם היוצאים בספינות לים הגדול לקצווי ארץ, עונתם אחת לששה חודשים.

ו. עונה של תלמידי חכמים – מערב שבת לערב שבת שהוא ליל תענוג ושבתה והנאת הגוף.

ונאמר, "וְהָיָה כְּעַץ שֶׁתוֹלַע עָלָיו פְּלִי מִים אֲשֶׁר פָּרְיוֹ יִתֵּן בְּעֵתוֹ וְעֵלְהוּ לֹא יִבּוֹל וְכֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יִצְלֵחַ" (תהלים א' ג'), ואמר רב יהודה או רב הונא או רב נחמן, זה המשמש מטתו מערב שבת לערב שבת.

ובדף ס"ה מבואר, שהמשרה את אשתו על ידי שלישי, גם כן עונתה בכל ליל שבת, וכתבו שם התוס', שכן עונתה אפילו כשהוא ספן.

נשות תלמידי חכמים

כך נאמר לכל בעלי אומנויות, "שָׁאָה לְכֶם מִשְׁכִּימֵי קוּם מֵאַחֲרֵי שְׁבֵת אֲכָלִי לֶחֶם הַעֲצָבִים פֶּן יִתֵּן לִידִידוֹ שְׁנָא" (תהלים קכ"ז ב'), כלומר, שוא לכם בעלי אומנות, המשכימים קום ומאחרים שבת למלאכתם, שהם אוכלי לחם בעצב וביגיעה, ויגיעכם לשוא הוא, שהרי כמו שאתם ניזונים, כך הקב"ה נותן מזונות גם לידידו שנא, בלא שתהא לו יגיעה כמותם. ואמר רב יצחק, שידידו שנא, הם נשותיהם של תלמידי חכמים, שמנדדות שינה מעיניהם בעולם הזה, [שממתינות את בעליהן שהן בבית רבם, ושונים פרקם^א], ובאות לחיי העולם הבא.

הטיילין

נתבאר לעיל שהטיילין מאחר שאין להם טורח ומלאכה עונתם בכל יום. ולהלן יתבאר בעזה"י מי הם הטיילין.

א. לדברי רבא, הטיילין הם התלמידים [=בני פרקין], שהרב מצוי להם בעירם, ושונים פרקם, ולנים בביתם, והם בלא טורח ומלאכה.

ואביי הקשה על דבריו, היאך יתכן לומר כדברים הללו, והלא בזמן שהכל ישנים, התלמידים עודם בבית רבם, כפי שנתבאר לעיל, שנשותיהן מנדדות שינה מעיניהן, וממתינות להם, והיאך יתכן שיש להם פנאי לבעול בכל יום.

- ור"י אומר, שללמוד תורה התלמידים מותרים לצאת אף שלא ברשות שלושים יום ולחזור יום אחד, ושוב לצאת שלושים יום ולחזור יום אחד, וכן לעשות כל ימיהם, וברשות יכולים לצאת כמה שנים שהאשה מתרצת. וסוגיתנו מדברת בפועלים היוצאים ברשות נשותיהם, שהם לא יצאו אלא אחד משני חודשים או חודש אחד משלושה.

מה האנחה עושה

לדעת רב – סתם אנחה שוברת חצי גופו של אדם, שנאמר, "וְיִאָּתֶּה בֶּן אֶדָם הָאֲנַחַ בְּשֶׁבֶרֶן מִתְּנִים [באמצע הגוף] וּבְמִרְרֵי תִּצְנַח לְעֵינֵיהֶם" (יחזקאל כ"א י"א). **ואנחה על שמועת חרבן בית המקדש גדולה ביותר, ושוברת כל גופו של אדם**, שנאמר, "וְהָיָה כִּי יִאֲמְרוּ אֶלְיָךְ עַל מַה אֲתֶּה נִצְנַח וְאֲמַרְתָּ אֶל שְׂמוּעָה כִּי בָּאָה וְנָמַס כֹּל לֵב וְרָפוּ כֹל יָדַיִם וְכִהְיֶה כֹל רוּחַ וְכָל בְּרָכִים תִּלְקַח מִיָּם הִנֵּה בָּאָה וְנִהְיֶה נָאִם ה' אֱלֹהִים" (יחזקאל כ"א י"ב).

ולדעת רבי יוחנן – כל אנחה, תחילת השבר הבא על ידיה הוא שבר המתנים, שהם בחצי הגוף, שנאמר "וְיִאָּתֶּה בֶּן אֶדָם הָאֲנַחַ בְּשֶׁבֶרֶן מִתְּנִים [באמצע הגוף] וּבְמִרְרֵי תִּצְנַח לְעֵינֵיהֶם" (יחזקאל כ"א י"א). וזה הוא תחילת האנחה בלבד אבל היא ממשיכה ושוברת אף כל גופו של אדם, שנאמר, "וְהָיָה כִּי יִאֲמְרוּ אֶלְיָךְ עַל מַה אֲתֶּה נִצְנַח וְאֲמַרְתָּ אֶל שְׂמוּעָה כִּי בָּאָה וְנָמַס כֹּל לֵב וְרָפוּ כֹל יָדַיִם וְכִהְיֶה כֹל רוּחַ וְכָל בְּרָכִים תִּלְקַח מִיָּם הִנֵּה בָּאָה וְנִהְיֶה נָאִם ה' אֱלֹהִים" (יחזקאל כ"א י"ב).

אנחה על צרה ישנה

מעשה בישראל ונוכרי, שהיו מהלכים בדרך יחדיו, והיה הנוכרי מתאמץ הרבה להשיג את הישראל, ולא היה מצליח. הזכיר הנוכרי לישראל את חורבן בית המקדש, הכה הישראל בכפיו, ונאנח, ובכל זאת לא נחלש, ועדיין היה הנוכרי מתאמץ הרבה להשיג את הישראל.

שאל הנוכרי, וכי אינכם אומרים, שאנחה שוברת חצי גופו של אדם. השיב לו הישראל, כן הדבר באנחה על צרה חדשה, אבל חורבן בית המקדש, כבר הורגלנו בו, וכמאמר בני האדם, דמלפי תכלי לא בהתא, כלומר אשה הלמודה לשכל בניה לקוברם, אינה תמיהה ומפחדת במות אחד מהם שכבר למודה.

העונה האמורה בתורה

כבר נתבאר, שהעונה היא מהדברים שהאיש מחויב לאשתו, שנאמר, "וְעֵנְתָהּ לֹא יִגְרַע" (שמות כ"א י'). אמנם תדירות העונה אינה שווה בכל, יש שעונתם מרובה, ויש שעונתם מועטת, הכל לפי כוחם ומלאכתם, כפי שיתבאר בעזה"י להלן.

א. הטיילין – הם אותם שאין להם טורח ומלאכה, [כפי שיתבאר בעזה"י בהמשך, וקרויים טיילין מלשון טולא, כלומר צל, שדרכם להיות בצל ביתם], עונתם בכל יום.

ב. הפועלים – הם העושים מלאכה בעירם, עונתם פעמים בשבת.

ג. החמרים – הם היוצאים לכפרים להביא תבואה על חמוריהם, למכור בשוק,

^א ואם תאמר מאי איריא כשמנהגם כך, אפילו לשנות יכולין שבת אחת, כדפרישית במתניתין. ויש לומר דבברייתא קא משמע לך דאף על פי שמנהגם כך לעשות מלאכה בעיר אחרת, אם רוצים לשנות, ולשהות יותר, אין הרשות בידם. ור"י בר' ברוך היה אומר דג' מדות בפועלים, דהעושיין מלאכה בעיר, שתיים בשבת, כדתנן במתניתין, וברייתא בעושיין מלאכה בעיר אחרת, וחוזרין בכל יום לביתם, אחת בשבת, לפי שיש להם טורח הדרך, אבל אותם שאין חוזרין לביתם, בין היה מנהגם, בין לא היה, כמו רישא דמתניתין, דקתני יוצאין שבת אחת, משמע שהן כל ז' בחוץ, וחוזרין בכל יום שמיני. אבל ר"י לא פירש אלא ב' מדות, שתיים בשבת, ואחת בשבת, כדפרישנא. [תוס']

^ב בתלמידים הלומדים בעירם קאי, דאי בעיר אחרת, אמאי מנדדות שינה, הא אין דרך ליכנס בעיר בלילה. [תוס']

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 24
מסכת כתובות נ"ד – ס"ה
ח' ניסן – י"ט ניסן

חמור ונעשה גמל

נתבאר שהחמור עונתו פעם אחת בשבת, וגמל עונתו פעם אחת בשלושים יום, אכן לענין הרווחה הגמל שהולך למרחוק מרוויח יותר.

ורבה בר רב חנן נסתפק, האם לחמור מותר להיעשות גמל שלא ברשות אשתו, שכן אף שבכך הוא ממעט את עונתה, מכל מקום הוא מרוויח לה ממון, והספק הוא, מה טוב יותר לאשה, ריבוי עונה או ריבוי ממון.

השיב על כך אביי, **רוצה אשה בקב ותיפלות², מעשרה קבין ופרישות³**, כלומר טוב לה במעט ממון, ויהיה בעלה עמה, ממה שתהיה עשירה, ופרושה מבעלה. **ואם כן החמור אינו נעשה גמל בלא הסכמת אשתו.**

מיתת רב רחומי על ידי שהמתינה אשתו

בתחילת דף זה נתבאר, שלדבר רבא, היו חכמים שסמכו על דברי רב אדא בר אהבה, לצאת ללמוד תורה יותר משלושים יום שלא ברשות נשותיהם, והדבר גרם להם להיענש ולמות.

ואחד מהם הוא רב רחומי, שהיה רגיל לבוא ללמוד לפני רבא במחוזא, והיה רגיל לבוא לביתו בכל ערב יום הכפורים.

ערב יום הכפורים אחד, נמשכה שמועתו, והיתה אשתו מצפה ואומרת, עכשיו יבוא, עכשיו יבוא, ולא בא.

חלשה דעתה, וירדה דמעה מעינה. באותה שעה היה רב רחומי יושב על הגג, נשבר הגג תחתיו, ומת [=נח נפשיה].

מיתת יהודה בנו של רבי חייא על ידי שהתעכב

יהודה בנו של רבי חייא היה חתנו של רבי ינאי. הלך וישב בבית המדרש, וכל בין השמשות של ערב שבת היה בא לביתו. וכשהיה בא, היה רבי ינאי רואה לפניו עמוד של אש. ערב שבת אחד נמשכה שמועתו של יהודה, ונתעכב. וכיון שלא ראה רבי ינאי עמוד של אש, אמר להם, כפו מיטתו, כדרך המתאבלים החיביים בכפיית המטה, כלומר וודאי מת, שאם היה חי, לא היה מבטל עונתו, והיה בא. והיו דברי רבי ינאי אלו "יש רעה ראיתי תחת השמש פְּשִׁנְגָה שְׁלִיָצָא מִלְפָנַי הַשְּׁלִיט" (קהלת י" ה), ומת יהודה [=נח נפשיה].

בתו של רבי חייא אינה הגונה לבנו של רבי

רבי התעסק לשדך לבנו את בתו של רבי חייא, וכשבאו לכתוב הכתובה, מתה הנערה.

² תימה, דאמרינן לעיל, שאני התם דאית להו רווחא. ושמא עבודת המלך איכא רווחא טפי. [תוס']

³ דהמשרה אשתו על ידי שליש תנן דנותן לה שני קבין, ואינו פורש מתשמיש, והמורד על אשתו מתשמיש, מוסיפין על כתובתה שלוש דינר, ולפי חשבון ארבעה סאין בסלע, הוי שלוש דינר שמונה עשרה קבין. כן פירש בערוך. [תוס']

ב. ולפיכך אמר אביי כדברי רב, שדוגמה לטיילין הוא **רב שמואל בר שילת**, [שהיה מלמד תינוקות ומתפרנס מכך], שהיה אוכל משלו, ושותה משלו, וישן בצל ארמונו⁴, ואין שליח מלך פרס עובר על פתחו לשאול אותו לעבודת המלך, כי אינו עשיר בעיניהם, ואין עין המלך עליו.

ג. וכשבא רבין, אמר, שדוגמה לטיילין, הם **מפונקי מערבא**, כלומר בני ארץ ישראל, שהם מעונגים במאכל ומשתה, ועל ידי זה הם בריאים ובעלי כח לתשמיש.

נכחו של רבי אבהו

רבי אבהו היה עומד בבית המרחץ, והיו תומכים אותו שני עבדים, נפער חור ברצפת המרחץ לחלל שתחתיו, ונפלו בו, נזדמן לו עמוד לאחוז בו, החזיק את העמוד בידו האחת, ואת העבדים החזיק בידו השניה, והעלה אותם עמו.

נכחו של רבי יוחנן

רבי יוחנן היה עולה במדרגות והיו תומכים אותו רבי אמי ורבי אסי נשברו המדרגות תחתיהם עלה והעלה אותם עמו.

שאלו אותו חכמים, וכי מאחר שאתה בעל כח, למה זקוק אתה שיתמכו בך. והשיב, אם כן, שאתיש כוחי עתה, ולא יתמכוני, מה אניח כח בעצמי, להשתמש בו לעת זקנה.

לענין מדיר את אשתו אין חילוק בין טיילין לספנים

לעיל נתבאר, שיש חילוק לענין עונה בין בני האדם, יש שעונתם מרובה בכל יום, ויש פעמים בשבוע, ויש פעם אחת בשבוע, ויש פעם בשלושים יום, ויש פעם בששה חודשים.

והנה לעיל בדף ס"א נתבאר, שמי שמדיר את אשתו מתשמיש המטה שבת אחת, מוציא ונותן לה כתובה.

ומתחילה היו סבורים, שדין זה אמור רק בטיילים או פועלים, שעל ידי שמדיר אותה שבת אחת, הוא מבטל אותה מהעונה הראויה לה, אבל בחמרים וגמלים וספנים, שאינו מבטלה בכך מעונתה, לא יוציא על ידי נדר זה.

ומסקנת הגמרא, שלענין נדר הכל שווים, ואפילו ספן שהדיר את אשתו מתשמיש המטה שבוע אחד, מוציא ונותן כתובה, כי גם אשת הספן רע לה בנדר זה, שכשהיא מותרת לבעלה, אף שידעת שמתעכב, מכל מקום ממתנת לו ומצפה, שמא יבוא קודם רגילותו, אבל כשהוא מדירה, שוב אינה מצפה לו, ואסור לו להניחה כך אפילו שבוע אחד, שכעין זה אמרו לענין תענית, אינו דומה מי שיש לו פת בסלו אף על פי שאינו אוכלו למי שאין לו כלל פת בסלו.

⁴ כלומר בצל ביתו שטוב הוא לו כארמונו.

רבי חמא בר ביסא הלך לשתים עשרה שנה ובחזרתו מצא בנו גדול בתורה

רבי חמא בר ביסא, לאחר נישואיו, הלך ללמוד תורה שנים עשרה שנה בבית המדרש, כשחזר אמר, לא אעשה כמו שעשה בן חכינאי, שנכנס לביתו פתאם, ומתה אשתו, ולפיכך נכנס לבית המדרש שבעירו, ושלח להודיע לביתו שבא.

בא רבי אושעיא בנו, וישב לפניו, ולא היה האב מכירו, שאל ממנו בנו בשמועותיו, וראה האב שהבן מחודד בשמועותיו, חלשה דעתו של האב, ואמר, אילו הייתי כאן כשהנחת את בני קטן והלכתי, הייתי מלמדו תורה, והיה חכם כזה.

הלך רבי חמא לביתו, ולאחר מכן, כשנכנס לשם רבי אושעיא בנו, עמד רבי חמא בפניו, לכבודו, שהיה סבור שבא לשאול ממנו בשמועותיו, אמרה לו אשתו של רבי חמא וכי יש אבא העומד מפני בנו.

קרא עליו רמי בר חמא את המקרא הזה, "ואם יתקפו האחד השנים יעמדו ויגדו ויהיוט המישלש" לא במקרה יתקף" (קהלת ד' י"ב), זה רבי אושעיא בנו של רבי חמא בר ביסא.

שלי ושלכם שלה

רבי עקיבא, מתחילתו היה עם הארץ. והיה רועה של בן כלבא שבוע, [הוא אחד מעשירי ירושלים, שכל הנכנס לביתו רעב ככלב היה יוצא שבע].

ראתה בתו של בן כלבא שבוע את רבי עקיבא, שהיה צנוע וטוב [=צניע ומעליף], ושאלה אותו, אם אתקדש לך, תלך ללמוד תורה בבית המדרש? והשיב לה, כן.

התקדשה לו בצנינא, ושלחתו ללמוד תורה. שמע אביה, והוציאה מביתו, והדירה הנאה מנכסיו.

הלך רבי עקיבא, וישב שנים עשרה שנה בבית המדרש, וכשבא לאחר מכן, באו עמו שנים עשר אלף תלמידים.

כשבא לביתו, שמע זקן אחד שאומר לאשתו, עד מתי תהיי מתנהגת כאלמנה שבעלה חי [=עד כמה קא מדברת אלמנות חיים], שהוא מניח אותך כאילו את אלמנה. אמרה לו, אם לי ישמע, ישב עוד שנים עשרה שנים אחרות.

דף ס"ג

אמר רבי עקיבא, ברשותה אני עושה, וחזר והלך וישב בבית המדרש עוד שנים עשרה שנים אחרות. וכשבא לאחר מכן, באו עמו עשרים וארבעה אלף תלמידים.

^א לפי ששלשתם ראו זה את זה ... לכך קרי עליהו החוט המשולש לא במהרה ינתק, כלומר לא ינתק מזרעו לעולם, כדאמרינן ... כיון שאדם לומד הוא ובנו ובן בנו, מכאן ואילך תורה חוזרת על אכסניא שלה, ודריש מואני זאת בריתי וגו' ... [תוס'].

^ב והא דאמר באלו עוברין, אמר רבי עקיבא, כשהייתי עם הארץ, הייתי אומר, מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור, משמע דלא הוה מעלי, איכא למימר דהתם לאו משום שהיה שונא תלמידי חכמים, אלא משום שהיה סבור שמתגאין על עמי הארץ מפני תורתן, והיו תלמידי חכמים שונאים אותם, וגם משום שלא היו מניחין אותם ליגע בהם, כדאמרינן בגדי עם הארץ מדרס לפרושים, אבל מכל מקום שומר מצות היה. רבינו תם. [תוס'].

אמר רבי, חס ושלום יש כאן פסול, ואין הגונים לזוג אחד.

ישבו ועיינו במשפחות, ומצאו. **רבי בא משפטיה**, בנם של דוד ואביטל, ואם כן רבי מזרע דוד המלך. **ורבי חייא בא משמע** אחי דוד. וזהו הפסול, שבת רבי חייא הבאה משמע, שלא היה מלך, אינה הגונה לבנו של רבי, שבא מבית דוד המלך.

בנו של רבי נושא את בתו של רבי יוסי בן זמרא

הלך רבי, והתעסק לשדך לבנו את בתו של רבי יוסי בן זמרא. **ופסקו** לבנו של רבי, **שתחילה ילך שנים עשרה שנה ללמוד תורה, ואחר כך יכנס**. העבירו את הנערה לפני החתן, **ואמר להם, די בכך שאלך שש שנים קודם שאכנס**. העבירו לפניו פעם נוספת, **ואמר, אכנס תחילה, ואחר כך אלך ללמוד תורה**. והיה **מתבייש מאביו על שאמר כן**. **אמר לו אביו, בני, דעת קונך יש בך**, שכן מצינו, שמתחילה אמר להרחיק זמן חופתו, וחזר וקרבה מרוב חיבת כלתו, שמתחילה נאמר, "תבאמו ותפעמו בהר נחלתך מכוון לשתדף פעלתך ה' מקדש ה' כוננו ידך" (שמות ט"ו י"ז) כלומר תחילה יבאו לארץ, ואחר כך יבנו לו מקדש, ולבסוף נאמר "ועשוי לי מקדש וישיבתי בתוכם" (שמות כ"ה ח') במדבר.

אשת בנו של רבי המתינה שנים עשרה שנה ולא הפסידה

הלך בנו של רבי, וישב שנים עשרה שנה בבית המדרש, **עד שחזר, נעשית אשתו עקרה**, שכן דרך העומדות עשר שנים בלא בעל.

אמר רבי, מה נעשה, **אם נאמר לו לגרש אותה, יאמרו הכל, ענייה זו לשוא המתינה** לבעלה, **אם נאמר לו לשאת עליה אחרת, יאמרו הכל, זו אשתו וזו זונתו**. **התפלל עליה רבי, ונרפאת**.

רבי חנניה הלך לשתים עשרה שנה ובחזרתו פתאם מתה אשתו והחיה אותה

רבי חנניה בן חכינאי לאחר נישואיו, היה הולך ללמוד תורה, והיה הדבר בסוף ימי חופתו של רבי שמעון בר יוחי, ביקש ממנו רבי שמעון, שימתין לו, עד שיכלו ימי חופתו, וילכו יחדיו, ולא המתין לו, אלא הלך מיד, [מרוב תשוקתו למחר לבית המדרש ולא יבטל יום אחד נוסף].

ישב רבי חנניה שנים עשרה שנה בבית המדרש, עד שחזר, נשתנו שבילי העיר, שנבנו בניינים חדשים ונסתמו מבואות, וכשבא, לא ידע את הדרך לביתו. הלך וישב על שפת הנהר, ושמע שהיו קוראים לנערה אחת, בת חכינאי בת חכינאי, מלאי כדך ובואי נלך. אמר בליבו, ודאי זו בתי, והלך אחריה. באותה שעה אשתו היתה יושבת ומנפה קמח, הרימה עיניה, וראתה אותו, והבינה פתאם בלבה שזה בעלה, ופרחה רוחה ממנה.

אמר רבי חנניה לפני הקב"ה, רבונו של עולם, עניה זו זה שכרה, התפלל עליה, וחיותה.

בעזה"י, באיזו מורדת דיברו. ולאחר מכן נבאר בעזה"י, היאך קנסו אותה בכתובה.

א. במה היא מורדת על בעלה.

מתחילה אמרו, שלדברי רב הונא, המורדת שקנסו אותה בכתובה, היא המורדת על בעלה מתשמיש. ולדברי רבי יוסי ברבי חנינא, המורדת שקנסו אותה בכתובה, היא המורדת על בעלה ממלאכה.

והקשו על כך, שכן בברייתא מבואר, שדין מורדת אמור לא רק בנשואה, אלא גם בארוסה או בשומרת יבם, ולא רק בבריאה וטהורה, אלא אף בנדה ובחולה, שכל אלו, אם הן מורדות בבעל, מפסידות מכתובתן.

ואם הכוונה למורדת מתשמיש, מובן מדוע כל אלו נחשבות מורדות, ואף הנדה בכלל, כי אף על פי שעכשיו היא אסורה בתשמיש, מכל מקום עתידה להיטהר, וכשאומרת בעודה נדה שלא תרצה לשמש כשתטהר, יש כאן מרידה, [שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו שיודע למי שאין לו פת בסלו].

אבל אם הכוונה למורדת ממלאכה, לא מובן מדוע החולה שאמרה לא אעשה מלאכה נחשבת מורדת, הלא חולה אינה ראויה לעשות מלאכה, והדין עמה.

ולפיכך אמרו, שלדברי הכל, המורדת על בעלה מתשמיש, נידונית בדין מורדת, לפחות לה מכתובה. אלא שנחלקו, אם גם מורדת על בעלה ממלאכה דינה כן. לדברי רב הונא, דין מורדת אמור רק במורדת מתשמיש, ולא במורדת ממלאכה.¹ ולדברי רבי יוסי ברבי חנינא, דין מורדת אמור גם במורדת מתשמיש, וגם במורדת ממלאכה.²

ב. במה קנסו אותה.

במשנתנו מבואר, שאשה המורדת בבעלה, קנסו אותה שתפסיד מכתובה סך מסוים, בכל שבוע של מרידה. לדעת תנא קמא, בכל שבוע פוחתים לה

¹ דרב הונא לטעמיה, דאמר לעיל, יכולה אשה שתאמר לבעלה, איני ניזונית ואיני עושה. [תוס'].
² סבר כריש לקיש שאין האשה יכולה לומר איני ניזונית ואיני עושה. וליכא למימר, דקסבר כרב הונא, דאמר שיכולה אשה שתאמר לבעלה ... ומורדת ממלאכה היינו מזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו, דמסתברא דחייבת אפילו אמרה איני ניזונית ואיני עושה, מידי דהוה איושבת בקתדרא, דחייבת בהן, דאין נראה שתהא מורדת אלא מהמלאכות המפורשות במתניתין. ועוד מדקאמר בסמוך חולה בת מלאכה היא, ואותן מלאכות אפילו חולה יכולה לעשות, דאינה חולה כל כך, כיון שיכולה לסבול תשמיש. [ ] ואי הוה אמרינן, דכי אמרה איני ניזונית ואיני עושה לא מפקעת עצמה אלא מעשיית צמר, שהוא עיקר מעשה ידיה, אבל שאר מלאכות כגון טוחנת ואופה ... עבדא, הוי מצי שפיר סבר כרב הונא. וכן משמע קצת, דקרי לעיל מעשה ידיה מידי דקייץ, ובשאר מלאכות כגון טוחנת ואופה לא שייך קיצותא. [ ] אבל אין נראה, אלא כי אמרה איני ניזונית ואיני עושה, פטורה מכל שבע מלאכות, וכי עבדא שאר מלאכות, פוחתין לה מעשיית בצמר, כדתנן במתניתין, ואם היתה מיינקת, פוחתין לה ממעשה ידיה. ונראה דהוא הדין טוחנת ואופה, והא דנקט מיינקת, משום דאייירי במשרה אותה על ידי שליט, דאינה יכולה לעשות לו מלאכה אחרת, כיון דאינה עמו בבית. [ ] ומיהו יש לדחות, דאיכא למימר דדווקא נקט מיינקת, ומשום דטורח ממעט חלב, פוחתין לה ממעשה ידיה. אבל מכל מקום נראה דכי אמרה איני ניזונית ואיני עושה, דפטורה מכל המלאכות, שאם תעשה לו מלאכות אחרות, אם כן לעולם לא תעשה לעצמה, ובמאי תהא ניזונית. [ ] ואם תאמר, מורדת ממלאכה אמאי פוחתין לה מכתובה, לינקוט פירא וליתבי, דהא יכול לכופה למעשה ידיה לריש לקיש. ויש לומר כיון דאינה רוצה לעשות אלא על ידי כפייה, חשיבא מורדת, ופוחתין, דאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת. [תוס'].

שמעה אשתו שהוא בא, והיתה יוצאת לקראתו. אמרו לה השכנות, תשאלו בגדים נאים, לבשי והתכסי. אמרה להם, "יודע צדיק נפש פקמתו ורחמי רשעים אכזרי" (משלי י"ב י').

כשהגיעה אצלו, נפלה על פניה, ונשקה את רגליו, והיו שמשו של רבי עקיבא דוחפים אותה. אמר להם רבי עקיבא, הניחוה, שלי ושלכם שלה, כלומר תורה שלמדתי אני, ושלמדתם אתם, על ידה הוא.

התרת נדרו של בן כלבא שבוע

שמע אביה של אשת רבי עקיבא, שבא אדם גדול לעיר, אמר, אלך אצלו, אולי יפר את נדרי שהדרתי בתי הנאה מנכסי. בא לו אצל רבי עקיבא, ושאלו רבי עקיבא, האם גם על דעת שיאה בעל בתך אדם גדול^א, נדרת להדירה הנאה מנכסיך? והשיב לו, אפילו היה יודע פרק אחד או הלכה אחת לא הייתי מדירה. אמר לו רבי עקיבא, אני הוא [ואם כן הותר הנדר]. נפל בן כלבא שבוע על פניו, ונשקו לרבי עקיבא על רגליו, ונתן לו מחצית מממונו.

כמעשי האם מעשי הבת

בתו של רבי עקיבא עשתה לבן עזאי, כמו שעשתה אמה לרבי עקיבא, [שהמתונה לבעלה עשרים וארבע שנים שילך ללמוד תורה²], וזהו שאומרים האנשים, רחילא בתר רחילא אזלא [=רחלה הולכת אחר הרחלה], כעובדי אמה כך עובדי ברתא [=כמעשי האם כך מעשי הבת].

רבא רב עם בנו על שחזר אחר שלוש שנים

רב יוסף בנו של רבא, שלחו אביו אחר הנישואין ללמוד תורה לפני רב יוסף, ופסקו לו, שילך ללמוד שש שנים. כשעברו שלוש שנים, והגיע ערב יום הכפורים, אמר רב יוסף בנו של רבא, אלך ואראה את אשתי. שמע אביו, ונטל כלי זיין, כאילו בא להילחם, ויצא לקראתו, ואמר לו, זונתך נזכרת? וי"א שאמר לו, יונתך נזכרת? נטרדו שניהם באותה מריבה, ולא זה ולא זה אכלו סעודה מפסקת³ באותו יום.

המורדת על בעלה

האשה המורדת על בעלה, קנסו אותה שתפסיד מכתובה. ומתחילה נבאר

^א ואם תאמר, והלא אסור לפתוח בגולד, דאמרינן בגדרים בפרק רבי אליעזר כיצד, אמר קונם שאיני נהנה לפלוני, ונעשה סופר ... ויש לומר דהכא לא חשיב גולד, כיון שהלך לבי רב, דדרך הוא בהולך ללמוד, שנעשה אדם גדול. אי נמי כגון דתלה נדרו בדבר, שפירש בשעה שנדר על דעת אם לא יעשה סופר, דבענין זה לא הוה גולד ... [תוס'].

² ואם תאמר והא בפרק קמא דסוטה פריך, והא איכא בן עזאי דלא נסיב. ולהווא לישנא דמשני נסיב ופירש אתי שפיר. ויש לומר, דאף על גב דקאמר הכא דעבדא הכי לבן עזאי, מכל מקום לא נשאה אלא באירוסין. [תוס'].

³ סעודה אחרונה של ערב תשעה באב ויום הכפורים קרי סעודה המפסקת, שמפסיקים בה. [רש"י].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 24
מסכת כתובות נ"ד – ס"ה
ח' ניסן – י"ט ניסן

א. במה הוא מורד על אשתו.

נתבאר לעיל, שנחלקו חכמים בענין המורדת על בעלה, במה היא מורדת בו, ולכאורה כמו כן נחלקו לענין מורד על אשתו. לדברי רב הונא, הכוונה למורד מתשמיש בלבד, ולא ממלאכה.³ ולדברי רבי יוסי ברבי חנינא, הכוונה גם למורד על אשתו ממלאכה,⁷ שאומר לה איני זן ואיני מפרנס. ואף שרב אמר, שהאומר לאשתו איני זן ואיני מפרנס, מוציא ונותן לה כתובה, מכל מקום מתחילה נמלכים בו, ומבקשים ממנו שיחזור בו, ובאותו זמן ששואים, קונסים אותו להוסיף על הכתובה.

ב. במה קנסו אותו.

במשנתנו מבואר, שהאיש המורד על אשתו, קנסו אותו להוסיף על כתובתה סך מסוים, בכל שבוע של מרידה. לדעת תנא קמא, בכל שבוע מוסיף לה על כתובתה שלושה דינרים, שהם חצי דינר אחד לכל אחד מששת ימי החול. ולדעת רבי יהודה, מוסיף לה בכל שבוע שלושה טרפעיקין, שהם חצי טרפעיק [=מעה ומחצה] לכל אחד מששת ימי החול.

האומרת מאיס עלי

נתבאר, שהמורדת על בעלה, משהים אותה תחתיו, ופוחתים לה מכתובתה, לכפותה לחזור בה ממרידתה.

- לדברי אמימר, כן הדין כשהיא אומרת רוצה אני בבעלי, ורוצה אני לצער אותו, אז כופים אותה לחזור בה ממרידתה, על ידי שמששים אותה ופוחתים לה מכתובתה, אבל כשהיא אומרת בעלי מאוס עלי, איני חפצה לא בו ולא בכתובתו, אין כופים אותה, על ידי שהייתה ופחיתת כתובתה, אלא נותן לה גט מיד, ויוצאת בלא כתובה.⁷

- ולדברי מר זוטרא, אין לחלק בין המתכוונת לצער את בעלה, לבין האומרת מאוס הוא עלי, ואת שתייהן כופים לחזור בהן ממרידתן, על ידי שמששים אותן ופוחתים להן מכתובותיהן.

³ לכאורה לפי מה שכתבו התוס', שרב הונא לטעמו, שהאשה האומרת שלא תעשה מלאכה, אינה נחשבת מורדת, כי יכולה לומר איני ניוזנית ואיני עושה, לכאורה לפי זה, האיש האומר לא אתן מזונות מורד הוא, שהוא אינו יכול לומר איני זן ואיני מפרנס. ויל"ע בדבר.

⁷ מכאן מוכיח רבינו אליהו, שחייב אדם להשכיר עצמו ללמד תינוקות או לעשות מלאכה אחרת, כדי לזון את אשתו, דאם לא כן, מה ענין זה אצל מורד ממלאכה. ומיהו בקונטרס פירש משום דזן ומפרנס הוא כנגד מלאכה של אשה. ועוד הביא ראייה, מדכתבינן בכתובה, ואנא אפלא כו'. ומיהו גם זה יש לדחות, כמו שמפרש רבינו תם, דאפלא היינו עבודת הקרקע, פירוש אחרוש ואנכש ואעדור את השדה ואביא מזונות לבית, אבל להשכיר עצמו אינו חייב. [תוס'].

^ה כן פירש בקונטרס, לא כייפינן לה לעמוד תחתיו, אלא יתן גט ויוצאה בלא כתובה. וי"מ דכופין אותו להוציא. ואין נראה לרבינו תם, דניחוש שמא עיניה נתנה באחר ... ויש לדחות ... דיוצאה בלא כתובה לא ... ונראה לרבינו תם, דהכי פירושו, בעינא ליה ואינה רוצה להתגרש בלא כתובה, ומצערנא ליה עד שיגרשנה ויתן לה כתובה, אבל אמרה מאיס עלי ולא בעינא ליה לא הוא ולא כתובתו, לא כייפינן לה שתחזור בה על ידי שנאמר שלא תועיל מחילה, משום דהוי מחילה בטעות, דאנב צערה קא אמרה הכי, ומתוך כך לא יגרשנה בעלה, שאינו רוצה ליתן כתובה, אלא מחילה גמורה היא, ומתוך כך יעלה בדעתו לגרשה. מר זוטרא אמר כייפינן לה, דהויא כמחילה בטעות, והיינו כפיה, דעל ידי כך תשאר תחת בעלה שלא ברצונה, כי בעלה לא יגרשנה, כיון שחייב ליתן כתובתה, ואין חילוק למר זוטרא בין מורדת דבעינא ליה ומצערנא ליה בין אומרת מאיס עלי. ור"ח נמי פירש, דאין כופין הבעל ליתן גט. וגם בקונטרס לא פירש שיכופו הבעל ליתן גט. [תוס'].

מכתובתה שבעה דינרים, שהם דינר אחד לכל יום⁶. ולדעת רבי יהודה, פוחתים לה בכל שבוע שבעה טרפעיקין, שהם טרפעיק [=חצי דינר כלומר שלוש מעות] לכל יום.

לדעת תנא קמא, כך פוחתים לה עד כנגד סכום כתובתה, ולאחר שפחתה לה כשיעור כל הכתובה, נותן לה גט, ויוצאת בלא כתובה. ולדעת רבי יוסי, לעולם פוחתים והולכים לה אף יותר משיעור כתובתה, וכשהחזיקה במרדה כל כך מתחייבת לו ממון משלה על כל שבוע של מרידה, ואף שאין לה ממון משלה, אם תירש נכסים ממקום אחר, תשלם לו מהם.

זהו דין משנתנו, שיהא אדם משהה את אשתו המורדת, ופוחת לה מכתובתה מעט מעט בכל שבוע.

אבל רבותינו חזרו ונמנו, שיהיו מכריזים עליה ארבע שבתות זו אחר זו, [ואמר רמי בר חמא, שהכרזה זו מכריזים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, שהכל מצויים בהם בשבתות], ושולחים לה ב"י, הוי יודעת, שאפילו כתובתיך מאה מנה, אם את עומדת במרדך, הפסדת את הכל, [ואמר רמי בר חמא, ששתי פעמים שולחים לה כך מבי"ד, פעם אחת קודם ההכרזה בבית כנסיות ובתי מדרשות, ופעם שניה אחר ההכרזה]. ואם עמדה במרדה אחר ההכרזה וההודעה מבי"ד, מיד היא מפסידה את כל כתובתה.

ובדף ס"ד מבואר, שגט אין נותן לה מיד, אלא ממתין לה שנים עשר חודש, אולי תחזור בה, וכל אותו זמן אין לה מזונות מבעלה, ולאחר מכן נותן לה גט.²

ולפירוש רש"י, דעת רב נחמן בר רב חסדא, ורב נחמן בר רב יצחק משמו של רבי יוסי בן זמרא, ורב הונא בר יהודה משמו של רב ששת, שהלכה כרבותינו. ודעת רבא אמר רב ששת, שהלכה כמשנתנו.

עד כאן הסוגיה כפירוש רש"י. ורבינו תם מפרש, שרמי בר חמא בא להוסיף על דברי רבותינו, שלדעת רבותינו שולחים לה פעם אחת אחר ההכרזה והוא אומר ששולחים לה פעם נוספת קודם ההכרזה, ובוה נחלקו רב נחמן בר רב חסדא ורבא שלדעת רב נחמן בר רב חסדא ורב נחמן בר יצחק הלכה כרבותינו ממש ששולחים לה פעם אחת ורבא אמר שדבר זה אינו הגון אלא שולחים לה שתי פעמים כדברי רמי בר חמא וכן משמע מתוך פירוש ר"ח, שפסק שאמר רב נחמן בר רב חסדא, הלכה כדברי רבותינו, הלכה כרבא שאמר משמיה דרב ששת הלכה נמלכים בה, דהא רמי בר חמא דאמר פעמים שולחים לה, מסייע ליה.

המורד על אשתו

כשם שהאשה המורדת על בעלה, קנסו אותה שתפסיד מכתובתה. כך האיש המורד על אשתו קנסו אותו להוסיף לה על כתובתה. ומתחילה נבאר בעזה"י, באיזו מורד דיברו. ולאחר מכן נבאר בעזה"י, כמה קנסו אותו להוסיף על הכתובה.

⁶ ובירושלמי מפרש, כנגד שבע מלאכות שהאשה עושה לבעלה. וגבי המורד, דמוסיפין שלשה דינרין, מפרש, כנגד שארה כסותה ועונתה. והש"ס שלנו אין סובר כן. [תוס'].

² ... מסקנא דשמעתין, דמשהינן לה תריסר ירחי שתא אגיטא, ולית לה מזוני, אמורדת דהכא קאי, ולא אומרת מאיס עלי, כמו שמפרש רבינו תם, דהא כיון ששניהם חפצים בגירושין, כמו שפירש, למה נשהא אותה מלהתגרש, אלא אמורדת דהכא קאי. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 24
מסכת כתובות נ"ד – ס"ה
ח' ניסן – י"ט ניסן

הוא לכנוס נזקקים לו, תבעה היא לכנוס אין נזקקים לה.

והחילוק בינו לבינה הוא, שהאיש מצווה על פריה ורביה, והאשה אינה מצוית, ואם כן, כשהוא תובע לכנוס, הדין עמו, שרוצה לקיים מצוותו, ואם היא מעכבת היא מורדת, וכשהיא תובעת לכנוס, אין לה טענה, שיש לה לקיים מצוותה, ולפיכך אם הוא מעכב, אינו נידון כמורד.

אולם דחו זאת, כי אם זה הטעם שאין דנים את היבם כמורד, כמו כן אין לדון את הארוס כמורד, שהרי ארוסתו אינה מצוית על פריה ורביה. ואם האופן שבו דנים את הארוס כמורד הוא כשיש לה טענה אחרת לומר מדוע רוצה שיכנוס אותה, כגון שרוצה בן שיסמוך אותה בזקנותה וביום מותה יקברנה, אם כן גם שומרת יבם שבאה מחמת טענה זו, יהא הדין עמה, וכשהיבם מעכב, הוא יחשב מורד.

ב. על תביעת יבם לייבם לקיים מצוות פריה ורביה.

שוב אמרו שהאופן שבו אין דנים דין מרידה בשומרת יבם הוא כשהיבם תובע מהייבמה שתתייבם לו, וכמאמר רבי פדת אמר רבי יוחנן, תבע לחלוץ [והיא אינה רוצה אלא להתייבם], נזקקים לו, [לכתוב אגרת מרד עליה], תבע לייבם, אין נזקקים לו.¹

אולם הקשו על הדברים הללו, כי אין שום סברא לחלק בין תביעת יבום לתביעת חליצה. שכן אם הסיבה שאין מקבלים תביעתו כשרוצה לייבם ותהא לו אשה, כי אומרים לו, יכול אתה לישא אחרת, ואינך צריך לייבם את זו, כמו כן כשתובע לחלוץ כדי לישא אשה, יאמרו לו, יכול אתה לישא אחרת, גם בלא שתחלוץ לזו.

ואם אומר, איני יכול לישא אחרת כל זמן שזו זקוקה לי, הלא זקוקה היא לו, בין כשעתיד לייבם, ובין כשעתיד לחלוץ, ובכל האופנים טענתו טענה.

ג. על תביעת יבם לייבם לקיים מצוות ייבום.

ומסקנת הגמרא שהאופן שבו אין דנים דין מרידה בשומרת יבם הוא, כשהיבם תובע מהייבמה להתייבם לו לשם מצוות ייבום, וכמשנה אחרונה. שכך שנינו, "מצות יבום קודמת למצות חליצה בראשונה שהיו מתכוונים לשום מצוה, עכשיו שאין מתכוונים לשום מצוה, אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום", ולפיכך, כשהוא תובע שתתייבם לו, והיא אומרת לחלוץ, הדין עמה, ואינה מורדת.

את המורדת קנסו גם על שבת ואת המורד לא

בדף ס"ג נתבאר, שהמורדת על בעלה, קנסו אותה שבעה דינרים או שבעה טרעפקים לשבוע, שהם דינר או טרעפקי לכל אחד משבעת ימי השבוע. ואת

¹ כן פירש בקונטרס תבא לחלוץ והיא אינה רוצה אלא להתייבם, וכן תבע לייבם והיא אינה רוצה אלא לחלוץ. ותימה, דמאי קא פריך לייבם נמי כיון דאגידא ביה לא יהבי ליה איתתא אחריתא ויחלוץ לה. ויש לומר שאינו רוצה לחלוץ שלא יצטרך ליתן כתובה. ועוד יש לומר, תבע לחלוץ והיא אינה רוצה לא לחלוץ ולא לייבם, וכן תבע לייבם, וכן הא דאמר כאן שתבעה היא והוא אינו רוצה לא לחלוץ ולא לייבם ... [תוס'].

ומעשה היה באחת שאמרה בעלי מאוס עלי וכפה אותה מר זוטרא לחזור בה ממרידתה וחזרה בה ויצא ממנה רבי חנינא מסורא. ואמרו שאין ללמוד מזה שהלכה כמר זוטרא, אלא שהיתה לו סייעתא דשמיא.²

מרדה ועדיין נשארו דברים מהנדוניה שהכניסה

מעשה בכלתו של רב זביד, שמרדה בבעלה, ואמרה, מאוס הוא עלי, והיה בידה מעיל אחד שהכניסה לו בכתובתה. וישבו אמימר ומר זוטרא ורב אשי לדון בדבר, וישב אצלם רב גמדיא.

ללשון ראשון, כך אמרו אמימר ומר זוטרא ורב אשי, המורדת, מפסידה אפילו דברים שהכניסה בנדונייתה, ועודם קיימים [=מורדת הפסידה בלאותיה קיימים]. אמר להם רב גמדיא וכי משום שרב זביד אדם גדול אתם מחניפים לו בדין והלא רב כהנא אמר שרבה הסתפק בדין זה ולא פשט את ספקו.

וללשון שני, כך אמרו אמימר ומר זוטרא ורב אשי, המורדת, לא מפסידה דברים שהכניסה בנדונייתה, ועודם קיימים [=מורדת לא הפסידה בלאותיה קיימים]. אמר להם רב גמדיא, וכי משום שרב זביד אדם גדול ומחמת ענוותנותו לא יערער על דבריכם אתם הופכים הדין לחובתו, והלא רב כהנא אמר, שרבה הסתפק בדין זה, ולא פשט את ספקו.³

דף ס"ד

ומסקנת הגמרא, מאחר שספק אם הפסידה או לא, מה שבדה אין מוציאים ממנה, ומה שאינו בידה לא נותנים לה.⁴

אין כותבים אגרת מרד לשומרת יבם

נתבאר, שדין מרידה אמור בין כשהאיש מורד על אשתו, ובין כשהאשה מורדת על בעלה, ולא רק כשהם נשואים, אלא גם כשהם מאורסים, או כשהם יבם ויבמה.

אמנם לענין יבם ויבמה, אמר רב טובי בר קסנא אמר שמואל, שיש אופן, שאין כותבים אגרת מרד, ואין דנים את המעכב כמורד. ולהלן יתבאר בעזה"י, באיזה אופן אין דין מרידה בשומרת יבם.

א. על תביעת שומרת יבם להתייבם.

מתחילה אמרו, שהאופן שבו אין דנים דין מרידה בשומרת יבם הוא, כשהיא תובעת מהייבם לכונסה, וכמאמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל, תבע

² ומצא רבינו יהודה בכתב רב שרירא, שתקנו בימיו, לתת גט לאשה אלתר, דלא כשמעתין דכלתיה דרב זביד. [תוס'].

³ ואם תאמר, כיון דלא פשיט, המוציא מחבירו עליו הראיה, וכיון דתפסה, לא מפיקין מינה. ויש לומר דהוה נמי שיראי טובא דלא הות תפיסה. ובלישנא קמא קאמר משום דרב זביד גברא רבה אחתניו ליה, משום הך שירא דהות תפיסה, ובאיכא דאמרי קאמר משום הך שיראי דלא הות תפיסה אלא הבעל היה תפוס. [תוס'].

⁴ ... וכתב נמי רבינו יהודה, דרבנן סבוראי תקנו למישקל מינה מאי דתפיסא, ומייתי לה גיטא אלתר. [תוס'].

המורד על אשתו קנסו שלושה דינרים או שלושה טרעפקים לשבוע, שהם חצי דינר או חצי טרעפיק, לכל אחד מששת ימי החול.

וביאר שמואל לרבי חייא בר יוסף, מדוע את האשה קונסים גם כנגד יום השבת, ואת הבעל לא קונסים כנגד יום השבת. **שהקנס של האשה הוא, שפוחתים לה מכתובתה, ואין האיש מקבל דבר בפועל, ואם כן כשפוחתים גם כנגד יום השבת, אין הדבר נראה כשכר שבת. אבל הקנס של האיש הוא להוסיף לאשה על כתובתה, ומאחר שהיא מקבלת בפועל את הקנס הזה, אם יוסיפו לה גם כנגד יום השבת, הדבר נראה כשכר שבת.**^נ

את המורדת קנסו יותר מהמורד

נתבאר שאת המורדת על בעלה קנסו על כל יום של מרידה דינר שלם או טרעפיק שלם ואילו את המורד על אשתו לא קנסו על כל יום של מרידה אלא חצי דינר או חצי טרעפיק.

וביאר שמואל לרבי חייא בר יוסף שהסיבה לכך שאת האשה קנסו יותר מהאיש, **כי צערו של האיש שאשתו מורדת עליו גדול מצערה של האשה** שבעלה מורד עליה, **צא ולמד משוק של זונות**, מי שוכר את מי, האיש שוכר את האשה, ולא האשה את האיש. **דבר אחר, זה יצרו מבחוץ**, [שקישויו ניכר ומתגנה], **וזו יצרה מבפנים**.

שיעור ערובי תחומין

במסכת עירובין מבואר שאסור לאדם לצאת בשבת יותר מאלפים אמה ממקום שבייתו, והרוצה לקנות שבייתה בסוף התחום, כדי שיוכל ללכת משם ולהלך עוד אלפיים אמה, מניח **מזון שתי סעודות** באותו מקום, וכך קונה שם שבייתה, ומהלך משם אלפיים אמה לכל רוח, וזהו הנקרא עירובי תחומין.

ונחלקו חכמים מהו שיעור מזון שתי סעודות שצריך כל אחד להניח לצורך עירובי תחומין.

א. כל אדם כפי הרגלו.

לדעת רבי מאיר ורבי יהודה, אין מידה קבועה לשיעור מזון שתי סעודות של הנחת עירובין תחומין, אלא כל אדם מניח מזון שתי סעודות כפי רגילותו.

אבל נחלקו החכמים הללו, אם הכוונה לשיעור מזון שתי סעודות של חול, או לשיעור מזון שתי סעודות של שבת, ושניהם מתכוונים להקל.

לדעת רבי מאיר – השיעור הוא **כפי מזון שתי סעודות של חול, שהוא מועט יותר**, שכן היה רגיל רבי מאיר לאכול פת בשבת יותר מבחול, שהיה ממשיך פת לכל מינים הבאים לפניו.

ולדעת רבי יהודה – השיעור הוא **כפי מזון שתי סעודות של שבת, שהוא מועט**

^נ ושכר שבת אסור, גזרה משום מקח וממכר ושכירות. [רש"י]. ואם תאמר, והא שכר שבת על ידי הבלעה מותר... ויש לומר דהכא אסור, משום דלא הוי כמו הבלעה, דאין מוסיפין לכל שבת יחד, אלא מה שעולה בכל יום ויום, שאם יתפייס היום או למחר באמצע השבוע, אין מצטרפין כל ימי השבוע זה עם זה. [תוס'].

יותר, שכן היה רגיל רבי יהודה לאכול בחול פת מרובה יותר שבשבת היה שבע במיני מעדנים ולא היה אוכל פת כל כך.

ב. מככר בפונדיון מארבע סאין בסלע.

הסלע יש בו ארבעה דינרים והדינר יש בו שש מעות, וכל מעה שני פונדיונים, נמצא הסלע ארבעים ושמונה פונדיונים. והסאה יש בה ששה קבין, ואם כן, בארבע סאים יש עשרים וארבעה קבים. נמצא, שכשקונים ארבע סאין [=24 קבין] בסלע [=48 פונדיונים], קונים חצי קב בפונדיון.

ומבואר במשנתנו, **שלדעת רבי יוחנן בן ברוקא, שיעור מזון שתי סעודות של עירובי תחומין**, הוא כשיעור ככר הנקנה בפונדיון, כשקונים ארבע סאין בסלע, ואם כן, לכאורה כוונתו לומר, שחצי קב הוא מזון שתי סעודות. [ונמצא שבכל קב, יש שני ככרות שהן ארבע סעודות].

אולם מסקנת הגמרא, שכשקונים ארבע סאין בסלע, אמנם יש ביד הנחתום חצי קב בפונדיון, אבל מאחר שגם הוא צריך להשתכר, כשאופה ככרות, אינו מוכר ככר של חצי קב בפונדיון, אלא פעמים משתכר שליש ופעמים משתכר מחצה.

כשהקונה משלם את דמי העצים להסקה, הנחתום משתכר שליש, ולכן מכל חצי קב שקנה בפונדיון, משייר לעצמו שליש, ומוכר ככר של שני שלישי חצי קב בפונדיון, [ונמצא שמכל קב עושה שלושה ככרות].

וכשהקונה אינו משלם את דמי העצים להסקה, הנחתום משתכר מחצה, ולכן מכל חצי קב שקנה בפונדיון, משייר לעצמו חצי, ומוכר ככר של רביע קב בפונדיון, [ונמצא שמכל קב עושה ארבע ככרות].

ועל הככר האחרון אמר רבי יוחנן בן ברוקא שהיא מזון שתי סעודות, ואם כן, לדבריו, מזון שתי סעודות, הם רבע קב, שהם **שתי שמיניות הקב**, [ובכל קב יש שמונה סעודות].

ג. שתי ידות לככר משלש לקב.

לדעת רבי שמעון, שיעור מזון שתי סעודות של עירובי תחומין, הוא כשיעור שני שלישי ככר, שהיא עצמה שליש הקב, ואם כן מזון שתי סעודות הם **שתי תשיעיות הקב**, [ובכל קב יש תשעה סעודות].

חציה לבית המנוגע [והוא שיעור אכילת פרס]

בעניין הנכנס לבית מנוגע נאמר, **"וְהָיָא אֶל הַבַּיִת כֹּל יְמֵי הַסְּגִיר אָתוּ יְטִמָּא עַד הָעֶרְב"** [ויקרא י"ד מ"ו], ללמד, שהבא אל הבית המנוגע טמא מיד, ובכלל זה, דברים שמכניס בידיו, כי גם הם בכלל הכתוב **"וְהָיָא אֶל הַבַּיִת"**, אבל בגדים שהוא מלובש בהם, אינם טמאים מיד. ונאמר, **"וְהִשְׁכַּב בַּבַּיִת וְכִבֵּס אֶת בְּגָדָיו וְהִאֲכַל בַּבַּיִת וְכִבֵּס אֶת בְּגָדָיו"** [ויקרא י"ז מ"ז], ללמד, שאם שהה בבית זמן של אכילה, גם בגדיו שעליו טמאים.

והנה נתבאר, שנחלקו רבי יוחנן בן ברוקא ורבי שמעון, שלדעת רבי יוחנן בן ברוקא, כל ככר הוא רביע הקב, ולדעת רבי שמעון, כל ככר הוא שליש הקב.

ולדברי שניהם, שיעור אכילה האמור לעניין טומאת בגדים של הנכנס לבית

המנוגע, הוא שיעור אכילת חצי הככר הזו, שהוא שיעור אכילת סעודה אחת.^א

לדעת רבי יוחנן בן ברוקא – מאחר שהככר הוא רביעית הקב [=6 ביצים], ויש בו שיעור שתי סעודות, אם כן שיעור סעודה אחת הוא שמינית הקב [=3 ביצים], והשוהה בבית כשיעור אכילת שמינית הקב, גם בגדיו שעליו טמאים. [ולפי המבואר להלן, יש ללמוד, שהכוונה לשיעור 3 ביצים שחוקות].

ולדעת רבי שמעון – מאחר שהככר הוא שליש הקב [=8 ביצים], ויש בו שיעור שתי סעודות, אם כן שיעור סעודה אחת הוא שמינית הקב [=4 ביצים], והשוהה בבית כשיעור אכילת שמינית הקב, גם בגדיו שעליו טמאים.

וחצי חצייה לפסול את הגוייה

מדין תורה, אין אוכל טמא מטמא אדם, אבל חכמים גזרו, שהאוכל מאכלים טמאים בשיעור חצי פרס, [שהיא חצי חצייה של ככר שלמה], יפסל גופו מלאכול תרומה עד שיטבול.^ב

לדעת רבי יוחנן בן ברוקא – חצי ככר [=פרס] שיעורו 3 ביצים, ואם כן חצי חצייה שיעורו **ביצה ומחצה**.

ולדעת רבי שמעון – חצי ככר [=פרס] שיעורו 4 ביצים, ואם כן חצי חצייה שיעורו **שתי ביצים**.

שיעור טומאת אוכלין

אין האוכל מטמא, אלא כשיש בו שיעור מסוים, ומבואר **בברייתא**, ששיעור האוכל לטמא טומאת אוכלים, הוא שיעור חצי חצי חצייה של הככר, כלומר שמינית הככר. ולפי זה:

לדעת רבי יוחנן בן ברוקא, האומר, שהככר הוא רביעית הקב [=6 ביצים], חצי ככר הוא 3 ביצים, וחצי חצייה הוא ביצה ומחצה, וחצי חצי חצייה הוא **שלוש רבעי** [=3/4] **ביצה**.

ולדעת רבי שמעון, האומר, שהככר הוא שליש הקב [=8 ביצים], חצי ככר הוא 4 ביצים, וחצי חצייה הוא שתי ביצים, וחצי חצי חצייה הוא **ביצה אחת**.^ג

המשרה את אשתו על ידי שלישי

כשאין אשתו של האיש עמו, והוא נותן לה מזונות על ידי אדם שלישי, **יש לו לתת לה בכל שבוע מזונות כשיעור הראוי לה לכל השבוע**, ולהלן יתבאר בעזה"י, כמה הוא נותן לה **מכל מין ומין** לכל שבוע ושבוע.

^א ואף על גב דגבי סעודת עירוב אמרו [לפי רבי שמעון] שלוש סעודות בככר, אין בו אלא שתי סעודות בינוניות, ושל עירוב שיעורו להקל, ובמצומצמות, והיינו דאמרינן אכילת פרס בכל שיעור שהיית סעודה, לפי ששיעורו כחצי הככר. [רש"י].

^ב הך פסול גוייה אין זה אותה גזרה דייח דבר, דהאוכל אוכל ראשון ... כמו שפירשנו בפרק כיצד משתתפין. [תוס'].

^ג והא דאמר בכל דוכתא כביצה לטמא טומאת אוכלין, היינו כרבי שמעון, ולא כרבי יוחנן בן ברוקא. [תוס'].

כמות החיטים שחייב לתת לאשתו בכל שבוע

במשנתנו מבואר, שהמשרה את אשתו על ידי שלישי, לא יפחות לה **משני קבים חיטים לכל שבוע ושבוע**.

והנה לעיל נתבאר, **שלדעת רבי יוחנן בן ברוקא**, בכל קב יש שמונה סעודות, ואם כן בשני קבים **יש לה שש עשרה סעודות**.

- ולדעת רבי חידקא, האומר, שחייב אדם לאכול בשבת ארבע סעודות יש לה סעודות כפי מה שהיא צריכה לכל השבוע, שתיים עשרה לששת ימי החול, ועוד ארבע לשבת.

- ולדעת האומרים, שבשבת אדם חייב לאכול שלוש סעודות, די לה בחמש עשרה סעודות, ונותן לה סעודה אחת יתירה עבור אורחים.

וכמו כן נתבאר, **שלדעת רבי שמעון**, בכל קב יש תשע סעודות, ואם כן בשני קבים **יש לה שמונה עשרה סעודות**.

- ולדעת רבי חידקא האומר שחייב אדם לאכול בשבת ארבע סעודות, יש לה שש עשרה סעודות כפי מה שהיא צריכה לכל השבוע, ועוד שתי סעודות לאורחים.

- ולדעת האומרים שבשבת אדם חייב לאכול שלוש סעודות, די לה בחמש עשרה סעודות, ויש לה שלוש סעודות יתירות לאורחים.

כמות השעורים שחייב לתת לאשתו בכל שבוע

נתבאר, שהמשרה את אשתו על ידי שלישי, לא יפחות לה משני קבים חיטים.

ומבואר במשנתנו, שאם ירצה, יתן לה שעורים במקום חיטים, אולם כשיתן לה שעורים, לא יתן לה שני קבים, אלא ארבעה קבים.

ואמר רבי יוסי, שהתנא של משנתנו הוא רבי ישמעאל, שהיה דר סמוך לאדום, ששם השעורים גרועות מאוד, ולכן, באותו מקום, אם נותן שעורים, צריך לתת שיעור כפול מחיטים, אבל בשאר מקומות, שהשעורים טובות יותר, נותן מהם פחות מארבעה קבים.

מיני מזון נוספים שחייב לתת לאשתו בכל שבוע

מלבד (א) שני קבים חיטים או שעורים שחייב לתת לאשתו בכל שבוע כשמשרה אותה על ידי שלישי, **חייב לתת לה גם** את הדברים הבאים: (ב) **חצי קב קטנית**. (ג) **וחצי לוג שמן**. (ד) **וקב גרוגרות** [=תאנים מיובשות] או משקל מנה **דבילה** [=תאנים דרוסות בעיגול ונמכרות במשקל]. ואם אין לו לתת לה מינים אלו נותן לה כנגדם פירות ממקום אחר.^ד

ומבואר בברייתא בדף ס"ה, שאם אין האשה רעבתנית לאכול כשיעור הזה,

^ד יל"א אם הכוונה שנותן לה מינים אחרים במקום אלו, או שנותן לה מעות לקנות בהם מינים אלו.

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 24ח
מסכת כתובות נ"ד – ס"ה
ח' ניסן – י"ט ניסן

ודי לה בפחות, מה שהיא מותרת שייך לבעל ולא לה. [=מותר מזונות לבעל].

דף ס"ה

האם המשרה את אשתו על ידי שלישי נותן לה יין

במשנתנו, בה נמנו מיני המזון שהאיש חייב לתת לאשתו בכל שבוע [כשמשרה אותה על ידי שלישי], לא הזכירו יין, ומכאן ראינו לרבי אלעזר, שאמר, שאין פוסקים יינות לאשה [שהיין מרגילה לתאוות תשמיש].

וכן דרש רבי יהודה איש כפר נביריא או כפר נפור חיל, מנין שאין פוסקים יינות לאשה, שנאמר, "וַתִּקֶּם חֲנָה אַחֲרַי אֶקְלָה בְּשֵׁלָה וְאַחֲרַי שְׁתָּה וְעָלִי הִפְחֹ יֵשֵׁב עַל הַפֶּסֶא עַל מְזוֹנֹת הַיֵּכָל הִ"י" (שמואל א' א' ט'), כלומר חנה קמה אחרי שהיא אכלה ובעלה שתה, [שלא נאמר אחרי שתתה אלא שתה], ומתוך כך שתלה השתיה בבעלה, אף על פי שעד עתה היה מדבר בה, משמע שהיא לא שתתה, ומכאן למדנו שאין לאשה לשתות.

וללשון ראשון בגמרא, דעת הברייתא, שכן הדין ברוב הנשים, אבל הרגילה ביין בפני בעלה, נותנים לה יין גם כשהוא משרה אותה על ידי שלישי, וכמאמר רב חיננא בר כהנא אמר שמואל, כפי שביארו אב"י, הרגילה בפני בעלה שני כוסות, שלא בפני בעלה נותנים לה כוס אחד, ושאינה רגילה בפני בעלה אלא כוס אחד, שלא בפני בעלה אין נותנים לה כל עיקר.

וללשון שני בגמרא, דעת הברייתא, שהרגילה ביין נותנים לה יין לציקי קדרה [=להטעים התבשיל], וכמאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן, מעשה בכלתו של נקדימון בן גוריון, שפסקו לה חכמים סאתים יין לציקי קדרה מערב שבת לערב שבת, ואמרה להם, כך תפסקו לבנותיכם. ושנינו בברייתא, שומרת יבם היתה, ולא ענו אחריה אמן.

שיקויי האשה

נתבאר בעז"ה שאין פוסקים לאשה יין, ואמרו, שאין להקשות מהכתוב "כִּי זָנְתָה אִמָּם הַבִּישָׁה הַזֹּאת כִּי אָמְרָה אֶלְכָּה אַחֲרַי מֵאֲהָבִי נִתְּנִי לְחָמִי וּמִימֵי צְמָרִי וּפְשָׁתִי שְׁמָנִי וְשִׁקְוִי" (הושע ב' ז'), כי אין כוונת הכתוב ליין, שהוא משקה, אלא לדברים שהאשה משתוקקת עליהם, והם תכשיטים.

שתיית יין לאשה

שנינו בברייתא: כוס אחד יפה לאשה. שנים ניוול הוא.

שלשה תובעת בפה [תשמיש]. ארבעה, אפילו חמור תובעת בשוק, ואינה מקפדת.

ואמר רבא, כל זה כשאין בעלה עמה, אבל כשבעלה עמה, אין להקפיד גם אם שותה הרבה.

אכסנאי אסור בתשמיש המטה

אמר רב הונא, מנין לאכסנאי שאסור בתשמיש המטה, שנאמר, "וַיִּשְׁכְּמוּ בְּבֶקֶר וַיִּשְׁתַּחֲווּ לִפְנֵי ה' וַיִּשְׁבּוּ וַיָּבֹאוּ אֶל בֵּיתֶם הַרְמְתָה לורק אחרי כן] וַיִּדַע אֶלְקָנָה אֶת חֲנָה אִשְׁתּוֹ וַיִּזְכְּרָהָ הִ"י" (שמואל א' א' י"ט), אבל קודם שהגיעו לביתם לא ידעה.

חומא אלמנת אב"י תבעה מזונות ויין

חומא [וי"ג חומה], אחר שנתאלמנה מאב"י, באה לבי"ד לפני רבא, כדי שיפסוק לה מזונות מנכסי בעלה המת, ופסק לה מזונות. אמרה לו, פסוק לי גם יין. אמר לה, יודע אני בנחמני [=אב"י] שלא היה שותה יין. אמרה לו, חי אדוני, שהיה אב"י משקה אותי בגביעים הנקראים שופרוזי שהם ארוכים כמידת אמתי וזרועי, והראתה ידה וזרועה, ובתוך כך נתגלה זרועה, ויצא אור והאיר בבי"ד. קם רבא, ונכנס לביתו, ותבע את אשתו בת רב חסדא לתשמיש. שאלה אותה אשתו בת רב חסדא, מי היה עכשיו בבית הדין. והשיב לה, חומא אשת אב"י. יצאה בת רב חסדא אחריה, והכתה אותה במנעול של ארגז, עד שהוציאה אותה מכל העיר מחווא, ואמרה לה, הרגת כבר שלושה [שאב"י היה בעל שלישי שמת לה], ואת באה להרוג אחריכם, שבאת להראות יופיך כדי יקפוץ איש עליך.

אלמנת רב יוסף בנו של רבא תבעה מזונות ויין

אשת רב יוסף בנו של רבא נתאלמנה, ובאה לבי"ד לפני רב נחמיה בנו של רב יוסף, כדי שיפסוק לה מזונות מנכסי בעלה המת, ופסק לה מזונות. אמרה לו, פסוק לי גם יין, ופסק לה גם יין, שאמר, יודע אני בבני מחווא שרגילים לשתות יין.

אלמנת רב יוסף בנו של רבא מנשיא תבעה מזונות ויין ובגדים

אשת רב יוסף בנו של רבא מנשיא מדויל נתאלמנה, ובאה לבי"ד לפני רב יוסף, כדי שיפסוק לה מזונות מנכסי בעלה המת, ופסק לה מזונות. אמרה לו, פסוק לי גם יין, ופסק לה גם יין. אמרה לו, פסוק לי גם שיראי [=בגדים יקרים]. שאל אותה, שיראי למה לך? והשיבה לו, לך ולחברך ולחברוך, כלומר, שלא אתבזה על הבריות מכבודי הראשון, לא בפניך, ולא בפני חבריך.

דברים שהאיש נותן לאשה לשכב כשמשרה ע"י שלישי

מבואר במשנתנו, שהמשרה את אשתו על ידי שלישי, נותן לה לצורך שכיבה,

יהיו בלויים, שאינם מחממים כל כך. וכשמביא לה חדשים בכל שנה, אינו נוטל את השחוקים שנתן בשנה שעברה, אלא שלה הם להתכסות בהם בימי נידותה, והטעם לכך שבימי נידות היא לובשת בגדים אחרים, כדי שלא תתגנה על בעלה בימי טהרתה, שאם היתה לובשת בימי טהרה אותם בגדים שלבשה בימי טומאתה, היתה מתגנה עליו.

מותר בלאות אלמנה ליורשיו

נתבאר, שהבגדים הם בכלל המזונות שהאיש נותן לאשתו, וכמו כן נתבאר, שכשנותן לה חדשים בכל שנה, מניח בידה את הישנים, ללובשם בימי טומאתה, כדי שלא תתגנה על עליו בימי טהרתה.

והנה כשם שהאשה הניזונית מבעלה, מקבלת ממנו בגדים חדשים בכל שנה, כך האלמנה הניזונית מנכסי יתומים, מקבלת מהם בגדים חדשים בכל שנה, שהבגדים הם בכלל המזונות. אולם בדבר זה האלמנה הניזונית מנכסי יתומים חלוקה מאשה הניזונית מבעלה, שהאלמנה, כשנותנים לה בגדים חדשים בכל שנה, נוטלים ממנה את הישנים, ואין לחוש אם תלבש את אותם הבגדים בימי טומאה וימי טהרתה, ותהא מגונה בימי טהרתה, שהרי אין בעלה קיים, ואין לחוש אם תתגנה ליתומים.

המשרה את אשתו על ידי שלישי אוכלת עמו כל ליל שבת

מבואר במשנתנו, שזה שאינו דר עם אשתו, ומשרה אותה על ידי שלישי, הרי זו אוכלת עמו בכל ליל שבת. ולדעת רבן שמעון בן גמליאל, אוכלת עמו בכל ליל שבת ויום שבת.

לדברי רב נחמן, באה משנתנו ללמד, שמאחר שהשבת הוא ליל עונתה⁷, אין ראוי שתאכל לבדה, ותבוא רק כדי לשמש עמו, ולכן גם האכילה ממש אוכלת עמו. ולדעת רבן שמעון בן גמליאל, משום כך אוכלת עמו גם ביום השבת.

ולדברי רב אשי, אף על פי שהשבת הוא ליל עונתה, די לו במה שתבוא ותשמש עמו, אבל האכילה ממש תאכל לבדה כמו בכל השבוע, ומה ששנו ענין זה שמשמשת עמו בלשון אכילה, הכוונה לתשמיש ונקטו לשון אכילה לישנא מעליא, וכן מצינו גם בכתובים, שהתשמיש נקרא אכילה, "כִּן דְרַךְ אִשָּׁה מְטַאֶפֶת אֶכְלָה וּמְחַתָּה פִּיהָ וְאֶמְרָה לֹא פְעַלְתִּי אֲנִי" (משלי ל"ו). ולדעת רבן שמעון בן גמליאל, לא רק בליל שבת משמשת עמו, אלא גם ביום השבת, באופן שמותר לשמש ביום, כפי שיתבאר בעזה"י.

תשמיש ביום

אמר רב הונא, ישראל קדושים הם, ואין משמשים מטותיהן ביום. ואמר רבא, בבית אפל מותר.

מטה אחת⁸, וכן מפץ או מחצלת⁹ לפרוס על המטה. וביארו, שבמקום שהיו רגילים לשטוח עור על המטה, די לה במטה לבדה, ואינה צריכה לפרוס עליה דבר, שהרי העור רך, וטוב לה ממפץ ומחצלת. אבל במקום שהיו רגילים שאין שוטחים על המטה עור, אלא קושרים חבלים שתי וערב, מאחר שקשה לשכב על החבלים, יש לו לתת לה מפץ ומחצלת שתפרוס עליהם.

ואם היתה רגילה לשכב על כר וכסת, חייב לתת לה גם כר וכסת, אפילו הוא אינו רגיל בכך.

ואם לא היו רגילים בכך לא הוא ולא היא, אינו חייב לתת לה כר וכסת.

ונחלקו חכמים, מה הדין כשדרכו לשכב בכר וכסת, ודרכה שלא לשכב בכר וכסת. לדעת תנא קמא, אינו חייב לתת לה כר וכסת, ואף על פי שכשהיא עימו עולה עימו, די לה אם בכל פעם שיבוא, יביא עמו כר וכסת, אבל לא צריך לתת לה תמיד. ולדעת רבי נתן, מאחר שפעמים יבוא בין השמשות, ולא יוכל להביא את שלו, ומאחר שרגיל בהם, ירצה לקחת לה את המפץ שלה, או כר וכסת שתקנה משלה, לפיכך יש לו לקנות לה, שיהא שלו אצלה תמיד¹⁰.

מלבושים שהאיש נותן לאשתו כשמשרה ע"י שלישי

מבואר במשנתנו, שהמשרה את אשתו על ידי שלישי, נותן לה בכל שנה ושנה את כל הדברים הבאים לצורך מלבושיה:

א. כפה לראשה. כלומר בכל שנה ושנה צריך לתת לה צעיף אחד לכיסוי הראש.

ב. חגור למתניה. כלומר בכל שנה ושנה צריך לתת לה חגור אחד לחגור את מתניה.

ג. מנעלים ממועד למועד. כלומר כשהם דרים במקום הרים, צריך לתת לה בכל שנה, לכל הפחות שלושה מנעלים, ומאחר שנותן שלוש, ויכול לתת אותם במשך השנה, טוב שיתן בכל מועד מנעל אחד, שבכך הוא משמח אותה בכל מועד ומועד.

ד. כלים של חמישים זוז. כלומר בכל שנה ושנה צריך לתת לה בגדים בשווי חמישים זוז, וביאר אביי, שאין הכוונה לחמישים דינרים, שהם זוזים צוריים, אלא לחמישים זוזים פשוטים, שהם זוזי מדינה [שכל אחד מהם הוא שמינית מזוז צורית], והראיה לכך, שכן כל השיעורים הללו, אמורים בעניי שבישראל, כפי שיתבאר בעזה"י, ועניי אין לו לתת חמישים דינר. ובגדים אלו אינו נותן לה בימות החמה, אלא בימות הגשמים, שהחדשים מחממים יותר מהשחוקים, וטוב לה שבימות הגשמים יהיו לה חדשים, לחממה כראוי, ובימות החמה כבר

⁸ אף על גב דלגבי סדור אמרינן בהמקבל, דנותנין לו מטה ומטה ומפץ, משום דשמא גבי אשה לא הטריחוהו חכמים כל כך, דאפשר לה שתלך ארבע אמות אחר אכילה. [תוס'].

⁹ מפץ רך ממחצלת. [רש"י].

¹⁰ ורבינו יצחק בן רבי מאיר ז"ל לא גריס ושקלת לדידי, ואינה מתרעמת אלא שרוצה לעלות עמו ולשכב על כר, אף על פי שלעצמו אין לו עכשיו, וכן משמע, דלסתור טענה דקא טעין בעלה אליבא דרבנן קא אתי. [תוס'].

⁷ אפילו גמל וספן, הואיל ומשרה אותה על ידי שלישי. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 24
מסכת כתובות נ"ד – ס"ה
ח' ניסן – י"ט ניסן

מזונות עבורו. (ומיהו, ראייתו של רב אסי לכך נדחית, כפי שיתבאר בעזה"י בסמוך).

נותן לה מעה כסף לצרכה

מלבד כל הדברים המבוארים עד עתה, שהאיש נותן לאשתו, כשמשרה אותה על ידי שלישי, הוא נותן לה גם מעה כסף בכל שבוע, שיהיה לה לכל מיני דברים קטנים שהיא צריכה.

וכבר נתבאר בדף נ"ח, שנחלקו חכמים, כנגד מה הוא נותן לה מעה כסף, לדעת רב ושמואל, נותן לה מעה כסף כנגד זכייתו במותר מעשה ידיה, ולדעת רב אדא בר אהבה נותן לה מעה כסף כנגד זכייתו עיקר מעשה ידיה, ולפיכך אם אינו נותן לה מעה כסף, אינו זוכה במה שכנגדו, לדעת רב ושמואל אינו זוכה בעיקר מעשה ידיה, ולדעת רב אדא בר אהבה, אינו זוכה במותר מעשה ידיה. ולהלן יתבאר בעזה"י, מהו שיעור עיקר מעשה ידיה, שאם עשתה יותר מכך, זהו מותר מעשה ידיה.

שיעור מעשה ידיה

נתבאר, שמעשה ידי האשה והמותר ניתנים לבעלה [וכנגדו נותן לה מזונות ומעה כסף], וביארו מהו השיעור של הצמר שיש לה לטוות, ויחשב עיקר מעשה ידיה.

כשטווה חוטי שתי שטווייתם קשה יותר, יש לה לטוות חוטים במשקל חמש סלעים של יהודה, שהוא משקל עשר סלעים של גליל, [שמשקל של יהודה כפלים כשל גליל].

וכשטווה חוטי ערב שטווייתם קלה יותר, יש לה לטוות חוטים במשקל עשר סלעים של יהודה, שהוא משקל עשרים סלעים של גליל^א.

למי נאמרו כל השיעורים הללו

עד עתה נתבאר כמה מזונות האיש צריך לתת לאשתו בכל שבוע וכמה היא צריכה לעשות לו מלאכה.

ואמרו שכל השיעורים הללו נאמרו בעני שבישראל, אבל במכובד הכל לפי כבודו.

וגם בעני שבישראל לא אמרו שיעורים אלו אלא כשאשתו בריאה, ואינה מניקה אבל אם היתה מניקה, פוחתים לה ממעשה ידיה, ומוסיפים לה על מזונותיה. ואמר רבי יהושע בן לוי, מוסיפים לה יין, שהיין יפה לחלב.

אדם חייב לזון בניו ובנותיו עד שיהיו בני שש

דרש רבי עולא רבה בפתחו של בית הנשיא, אף על פי שאמרו, אין אדם חייב לזון את בניו ובנותיו כשהם קטנים [כפי שנתבאר בדף מ"ט], דווקא כשאינם קטנים כל כך אינו חייב לזון אותם, אבל קטני קטנים, עד שיהיו בני שש, הוא חייב לזון אותם, כדברי רב אסי להלן, שעד שיהא הבן בן שש, אביו נותן לאמו

^א ולא נתבאר אם כך צריכה לטוות בכל שבוע או בכל חודש או בכל שנה. ולכאורה כך צריכה לטוות בכל שבוע.

מפתח העניינים

פרק חמישי אף על פי

דף נ"ד

- 1..... תוספת כתובה
1..... תנאי הכתובה ככתובה
1.....

דף נ"ה

- 2..... כתובת בנין דכרין מנכסים משועבדים
2..... ייחד לה בעלה מטלטלין לגביית כתובתה
2..... ייחד לה הבעל קרקע לגביית כתובתה
3..... ציוה לכתוב שטר על מתנת קרקע שנותן
3..... גביית הכתובה ביציאתה מן האירוסין
4..... האומר כתבו גט לאשתי
4..... אופנים שהאמינו לעם הארץ על הדמאי
4..... מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין

דף נ"ו

- 5..... נכנסה לחופה ולא נבעלה
5..... מי שפרע מקצת חובו
5..... כתיבת שובר לדעת רבי יהודה
5..... העושה תנאי על מה שכתוב בתורה
6..... כתובה דרבנן עשו לה חכמים חיזוק יותר משל תורה
7..... פירות שאינם דבר שכיח לא עשו להם חיזוק
7..... חשש גומלין באיסור דמאי
7..... לפחות ממנה ומאתים של עיקר הכתובה
8..... לייחד מטלטלין לגביית הכתובה

דף נ"ז

- 8..... אשה שאבדה כתובתה
8..... מתי מועיל תנאי לפחות מהכתובה

- 9..... באיזה אופן מחלוקת חכמים מיושבת יותר
9..... זמן שנותנים לאשה בין אירוסין לנישואין
10..... מנין שנותנים לבתולה זמן שנים עשר חודש
10..... קטנה בין היא ובין אביה יכולים לעכב עד שתגדיל
10..... פסיקת נישואין על הקטנה
10..... הזמן שנותנים למי שנתקדשה בבגרות
11..... חיוב מזונות בהגעת הזמן
11..... הפרת נדרים בהגעת הזמן
11..... אכילת תרומה בהגעת הזמן כמשנה ראשונה
11..... כהן הנשכר לישראל אוכל בתרומה
12..... עבד שקנה כהן מישראל אוכל בתרומה

דף נ"ח

- 12..... מזונות שכהן נותן לאשתו ולארוסתו בהגעת זמן
13..... היבם אינו מאכיל את היבמה בתרומה
13..... עשתה מקצת זמן בפני הבעל ומקצתו בפני הייבם
13..... אכילת תרומה כמשנה אחרונה
13..... האומרת לבעלה איני ניזונית ואיני עושה
14..... המקדיש מעשה ידי אשתו
14..... המקדיש מותר מעשה ידי אשתו
14..... מזונות ומעה כסף מעשה ידיה ומותר מה כנגד מה

דף נ"ט

- 15..... האשה שאסרה את מעשה ידיה לבעלה
16..... להקדיש דבר לכשיבוא לרשותו
17..... הקדש חמץ ושחרור מפקיעים מידי שעבוד
17..... מלאכות שהאשה עושה לבעלה
17..... לעדן את אשתו ולהלבין את בתו
17..... הנודרת שלא להניק את בנה

בקי צור

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
 bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
 בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 24
 מסכת כתובות נ"ד – ס"ה
 ח' ניסן – י"ט ניסן

26	דף ס"ב	18	מינקת שנתגרשה.....
26	יציאת הבעל מביתו שלא ברשות אשתו.....	18	דף ס'
26	יציאת הבעל מביתו ברשות אשתו.....	18	חלב של מהלכי שתיים.....
27	מה האנחה עושה.....	18	דם של מהלכי שתיים.....
27	אנחה על צרה ישנה.....	19	גונח יונק חלב בשבת.....
27	העונה האמורה בתורה.....	19	צינור שעלו בו קשים בשבת ממעכם ברגליו.....
27	נשות תלמידי חכמים.....	19	מינקת שמת בעלה.....
27	הטיילין.....	20	אסור להורות היתר במקום רבו.....
28	כוחו של רבי אבהו.....	20	נתנה בנה למינקת או גמלתו או מת.....
28	כוחו של רבי יוחנן.....	20	המתנה שלושה חודשים בין בעל ראשון לבעל שני.....
28	לענין מדיר את אשתו אין חילוק בין טיילין לספנים.....	21	דין מינקת אחרים.....
28	חמר ונעשה גמל.....	21	דברים הרעים לחלב.....
28	מיתת רב רחומי על ידי שהמתינה אשתו.....	21	פגמים שיהיו בוולדות מחמת מקום התשיש.....
28	מיתת יהודה בנו של רבי חייא על ידי שהתעכב.....	21	מאכלים שמביאים לידי פגם בבנים.....
28	בתו של רבי חייא אינה הגונה לבנו של רבי.....	21	מאכלים שמביאים לידי מעלה בבנים.....
29	בנו של רבי נושא את בתו של רבי יוסי בן זמרא.....	21	דף ס"א
29	אשת בנו של רבי המתינה שתיים עשרה שנה ולא הפסידה.....	21	אחד רוצה שתניק ואחד אינו רוצה.....
29	רבי חנניה הלך ל"ב שנה ובחזרתו פתאם מתה אשתו והחיה אותה.....	22	מנין שהאשה עולה עם בעלה ואינה יורדת עמו.....
29	רבי חמא בר ביסא הלך ל"ב שנה ובחזרתו מצא בנו גדול בתורה.....	22	המכניסה שפחות לבעלה.....
29	שלי ושלכם שלה.....	22	דברים שהגדה אסורה לעשות לבעלה.....
29	דף ס"ג	23	לתת לשמש מהמאכלים שמביא בשעת הסעודה.....
30	התרת נדרו של בן כלבא שבוע.....	23	הנהגות אבוה ומנימין בני איהי.....
30	כמעשי האם מעשי הבת.....	23	הנהגות בני רב חסדא.....
30	רבא רב עם בנו על שחזר אחר שלוש שנים.....	23	נס שנעשה לרב אשי כשהציל את מר זוטרא.....
30	המורדת על בעלה.....	23	הרומאי שאכל רימונים לפני האשה.....
31	המורד על אשתו.....	24	דברים שהאיש אינו כופה את אשתו לעשות.....
31	האומרת מאיס עלי.....	24	חיוב מלאכה באשה שהכניסה שפחות הרבה.....
32	מרדה ועדיין נשארו דברים מהנדוניה שהכניסה.....	24	שמועות שאמרו רב מלכיא ורב מלכיא.....
32	דף ס"ד	25	המדיר את אשתו מלעשות מלאכה.....
32	אין כותבים אגרת מרד לשומרת יבם.....	25	המדיר את אשתו מתשמיש המטה.....
33	את המורדת קנסו גם על שבת ואת המורד לא.....	25	המדיר את אשתו מלהנות לו.....
33	את המורדת קנסו יותר מהמורד.....	26	רב ושמואל הוצרכו לפרש דבריהם בשני הדינים הנ"ל.....

בקי צור

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 24
מסכת כתובות נ"ד – ס"ה
ח' ניסן – י"ט ניסן

35	אלמנת רב יוסף בנו של רבא תבעה מזונות ויין	33	שיעור ערובי תחומין
35	אלמנת רב יוסף בנו של רב מנשיא תבעה מזונות ויין ובגדים	33	חציה לבית המנוגע [והוא שיעור אכילת פרס]
36	דברים שהאיש נותן לאשה לשכב כשמשרה ע"י שלישי	34	וחצי חציייה לפסול את הגוייה
36	מלבושים שהאיש נותן לאשתו כשמשרה ע"י שלישי	34	שיעור טומאת אוכלין
36	מותר בלאות אלמנה ליורשיו	34	המשרה את אשתו על ידי שלישי
36	המשרה את אשתו על ידי שלישי אוכלת עמו כל ליל שבת	34	כמות החיטים שחייב לתת לאשתו בכל שבוע
37	תשמיש ביום	34	כמות השעוורים שחייב לתת לאשתו בכל שבוע
37	נותן לה מעה כסף לצרכה	34	מיני מזון נוספים שחייב לתת לאשתו בכל שבוע
37	שיעור מעשה ידיה	35	דף ס"ה
37	למי נאמרו כל השיעורים הללו	35	האם המשרה את אשתו על ידי שלישי נותן לה יין
37	אדם חייב לזון בניו ובנותיו עד שיהיו בני שש	35	שיקויי האשה
37	קטן היוצא בעירוב אמו	35	שתיית יין לאשה
	סליק פרק אף על פי	35	אכסנאי אסור בתשמיש המטה
		35	חומא אלמנת אביי תבעה מזונות ויין